

N. A.

Shivarahasya: Ishanakhya - Pt. 10
शिवराहस्यः ईशानाख्या - १० भाग
Sanskrit

Paper - Handwritten

1920 Sam (98 years old)

50 Folio

14.8" x 9"

Complete

श्रीशिवर. १०

१

श्रीगणेशायनमः॥ श्रीकाशीविश्वेश्वरायनमः॥ ॥ इंदुरवंडशिरसोवरात्मजं वक्रतुंडमगजातनूभवं॥
 नानुमः प्रणतदुःखं खंडनं विघ्नपंस्वरदखंडसत्करं॥१॥ ॥ मुनिरुवाच॥ ॥ नमस्ते तारकाशते पुरारति
 कयारने॥ हरते वृजिनो धानां स्मरते शिवपादयोः॥२॥ शिवधर्मो महासारः सर्वधर्मो ततो मानमः॥ शिवप्रसा
 दजनकः सर्वेषामेवोद्दिहतां॥३॥ वर्णाश्रमायासधर्मः सुकरः सर्वदा कथं॥ किं तेनाचरितेनेनैवः प्रसीदति
 महेश्वरः॥४॥ शिप्रं प्रसादजनको देवदेव वर्यशूलिनः॥ तस्य स्वरूपमधुनावदसेनापतेधुना॥५॥ शिवद्रो
 हः कथं प्रोक्तः यः प्रायश्चित्तवर्जितः॥ तस्य स्वरूपं वद मे श्रोतुमुत्कंडते मनः॥६॥ को वास्य प्रश्नभारस्य वक्ता
 त्वाहरते नघ॥ पावयास्मान्कथासारैर्गणान् देवान्मुनीन्पि॥७॥ सत उवाच॥ इत्थं स्कंदस्तदा पृच्छे जेगी
 ययेन सतमाः॥ उवाच नत्वा देवेशं वीक्ष्य देवान्मुनीन्गणान्॥८॥ श्रीस्कंद उवाच॥ स्मरारतिप्रसादाय
 शिप्रं धर्मो यमुत्तमः॥ शिवधर्मो दुपः श्रीमान् उतारक उदाहृतः॥ संसारार्णवमग्नानां पापिनां सुकृता
 मपि॥ केलाशशिवरेगौर्यो पुरा पृच्छो महेश्वरः॥९॥ शिवधर्मो महासारं अत्यायासं महत्फलं॥ अनिष्ट
 निमहत्यापं शिवद्रोहं नयामुने॥१०॥ सेतिहा संवद द्वौ र्ये मया न ह्युतमोजसा॥ तच्छृणुष्व विशेषेण सद्गैभिः
 सावधानतः॥११॥ रत्नप्रसादमध्यस्थं कैलासे बामनो हरं॥ प्रोजलिर्विनयोपेता उवाच परमेश्वरं॥१२॥ सु
 प्रसन्नं मुखं भोजं रत्नाभरणभूषितं॥ अनेकचंद्रसूर्याग्निभासाभासितविग्रहं॥१३॥ त्रिपुंड्रचिह्नसत्फालं भ
 स्मपांडुरशोभितं॥ मुधाकरधरं शंभुं गंगाधरमुमासरवं॥१४॥ नंदिभंगिमहाकालचंडतुंडनिषेवितं॥ षड्
 क्रेणोभवक्रेण पार्श्वतः परिसेवितं॥१५॥ उवाच देवी शानं दं विनयोदारसद्वचः॥ ॥ श्रीदेव्युवाच॥ भगवन्भ
 वभूते शब्दो मकेशसदा शिव॥ वषधजविरूपाक्षकलधौतगिरिप्रिय॥१६॥ त्रियंबकजगत्सूर्ते सज्जिदा
 नंदविग्रह॥ कालकालपुराशने मन्मथांधसूदन॥१७॥ नीलकण्ठमहादेवसंब सर्वजगत्पते॥ विश्वसर्गस्थि

श्रीशिव

तिलप्रकाशकरलोचन॥१९॥गंगाधरविरूपाक्षदक्षदीक्षापहारक॥प्रसीददेवसर्वज्ञविज्ञप्रिःकाचिदस्ति
 मे॥२०॥तांत्पूर्णकुरुदेवेशशीघ्रं कर्णरमायने॥भवार्णवनिमग्नानांप्रजानामविवेकिनां॥२१॥क्षिप्रप्रसादज
 ननमत्पायासंमहत्फलं॥शिवधर्ममहापुण्यसर्वधर्मोत्तमोत्तमं॥२२॥शिवद्रुहांपापभोगंकथयस्वामरेश्व
 रः॥शिवधर्मप्रकारःकःशिवद्रोहस्वकोभवेत्॥२३॥कृत्यातेभक्तिमंतस्तेशिवधर्ममहाफलं॥संप्राप्नुस्त
 वमान्निधंविष्णुब्रह्मादिदुर्लभं॥२४॥दक्षिणोत्तरकैलासवासदेपरमेश्वर॥भक्तानांतारतम्येनब्रह्मक्षत्रवि
 शांप्रभो॥२५॥संकराणांचमूद्राणांतिरश्चामपिभोगदं॥देवगंधर्वयक्षाणांमुनीनांचगणत्वदं॥२६॥सारू
 प्यंवेवमाप्नीयंसायुज्यंचसलोकनां॥स्वभक्तितारतम्येनभक्तानांतवसिद्धिदं॥२७॥शिवधर्ममहापुण्यं
 मेतिहासंवदप्रभो॥यद्भुत्वाणिगमैर्गोप्यंस्मृतिभिर्नोदितंकचित्॥२८॥स्मर्तारःस्वाधिकारेणप्रवदंत्य
 त्वसिद्धिदं॥वर्णाश्रमायासधर्मैर्दृष्टैर्गुण्यपापदं॥२९॥कृतेष्वल्पजपुण्यंचमुनयोत्येवदंत्यपि॥न
 द्धर्मोचरणेनैवविश्रांताजनताभुवि॥३०॥कथंत्वत्पुण्यंनृपंशंभोधर्मजानंतिपामराः॥येनचोर्णेनमुक्तास्युः
 देवतिर्यङ् नरागणाः॥३१॥शिवद्रुहांपापभोगोनिष्कृतिर्वीमुनीश्वरैः॥शिवधर्मशिवद्रोहस्वरूपं
 तेर्नवैश्रुतं॥३२॥श्रुतिस्मृतिपुराणेषुनवैद्वेद्यानचश्रुतः॥तेष्व्योऽशदानानांगोभस्मन्प्रदायिनां॥३३॥
 मखादिकर्मकतृणांस्वर्गभोगंवदंतिते॥महापापादिमुर्यानांक्षुद्राणामहतामपि॥३४॥प्राप्तुस्तेनिष्कृ
 तिंशास्त्रेमुनयःस्मृतिपारगाः॥शिवधर्मशिवद्रोहस्वरूपंतेर्नहिश्रुतं॥३५॥तस्मादेतत्फलंशंभोशिव
 द्रोहस्यनिष्कृतिः॥तेर्नोक्तादेवदेवेशत्वमेववदमेधुना॥३६॥देवुवाच॥हेकृतिवासकलधौतनराग्र
 वासचंद्रावतंसमुनिमानसराजहंस॥मदक्रपयसुविकासनमुख्यहंसस्कंदेभवक्रपरिलोकनमंदहास॥
 ॥३७॥इतिश्रीशिवरहस्यैर्दशानारव्येदशमांशोऽत्तरार्धेप्रथमोऽध्यायः॥१॥॥श्रीईशानायनमः॥श्रीईश्वर

श्रीशिवः १०

२

उवाच ॥ ॥ शृणु शैल मुने बाले विशाले विमले ज्वले ॥ तिलकांकित मत्काने कर्णोत्तं विम होत्य ले ॥ १ ॥
 तवोदारवचो माध्वी सा ॥ धी सर्वानु कं पिनी ॥ संसाराब्धितरेः पुण्य आतरस्तारको नृणां ॥ २ ॥ सर्वधर्माः
 श्रुतिप्रोक्ता याजना ध्यायने फलाः ॥ स्मृत्युक्ता वर्णधर्मास्ते पौराण ब्रत कीर्तिनाः ॥ ३ ॥ सर्वभोगप्रदाः सर्वभुविदुरै
 कसाधनाः ॥ फलान्तापातदाधर्मा इष्टा पूर्ता दयों बिके ॥ ४ ॥ इष्टतुष्टाश्च मुनयो पूर्तागतिगतिप्रदाः ॥ देवभोग
 प्रदारने पशुधर्मा स्मृताः शिवे ॥ ५ ॥ पशवो देवताः सर्वानेषां पतिरहं शिवः ॥ स सर्वधर्मराट् देवि अस्या या सो
 महत्फलं ॥ ६ ॥ पतिधर्मो मम प्रोक्ते शिवधर्मो यमेवाह ॥ भक्तानां अधिकारोत्र शिवधर्मे सनातने ॥ ७ ॥ पुरुषा
 र्थप्रदोऽप्यत्र शिप्रं मत्प्रीतिदायकः ॥ इष्टपूर्तोत्सकाः केचिज्जपाः प्रोक्ता कृतास्तथा ॥ ८ ॥ अनिरुद्रमहारुद्रशि
 वहो मग्नि कार्यनः ॥ हावनाः शिवधर्मेऽत्र कीर्तिता परमेश्वरि ॥ ९ ॥ मन्मूर्तिध्यानतो देवि शिवधर्मो हि मानसाः ॥
 कायिकाः शिवधर्मो हि शिवलिं गेशिवार्चनं ॥ १० ॥ बिल्वपत्रार्जनं हस्तैः पादाभ्यां च प्रदक्षिणाः ॥ अंगे नर्तुं
 ठनं शंभोः प्रणामोऽपि च भक्तिः ॥ ११ ॥ स्वांगे भस्मत्रि पुद्रादिधारणं मनुसमभिः ॥ रुद्राक्षधारणं स्वांगे कायि
 काः शिवधर्मजाः ॥ १२ ॥ शिवोत्सवा लोकनार्यगमनं च निवासिता ॥ वाचाधर्मः स्मृता ह्येव रुद्रपंचाक्षरी जपः ॥
 १३ ॥ शिवनाम्ना जपश्चेति स्तोत्रं शंभोस्तु वाचकः ॥ शिवधर्मोऽत्र कथितो वाचिकोऽयं महेश्वरि ॥ १४ ॥ नेत्राभ्यां
 लिंगवीक्षा च शिवमूर्तेर्निरीक्षणं ॥ शिवोत्सवदि दृष्ट्या च चाक्षुषो धर्म उच्यते ॥ १५ ॥ श्रावणोऽयं महाधर्मः
 शिवनाब्दश्च वस्तथा ॥ शिवेशिवपुराणानां श्रवणं लेखनं विदुः ॥ मार्जनं वेषणं पुष्पाहरणं तोषपूरणं ॥
 मालाग्रथनमात्रोक्तं दीपधूपानुदापनं ॥ १७ ॥ नैवेद्यपाककरणं शिवागारेऽहं हे पिता ॥ पुष्पारामादिकरणं
 गोपुराट्टालबन्धनं ॥ १८ ॥ आलये कूपखननं शिवातीर्थानुबन्धनं ॥ शिवलिङ्गोत्थतिः प्रोक्ता अष्टबन्धवितान
 तः ॥ २० ॥ स्रष्टा विष्टकपायाणैः शिवागारानुबन्धनं ॥ धातुपात्रोपकरणं शिवागारे प्रदापनं ॥ २१ ॥ वृषवाहा

श्रीशिव

दिक्करणपुष्पस्यंदनकल्पनं॥भेरीमृदलशोरबानांतोयत्रिकनिवेदनं॥२२॥नाट्यांगनाप्रदानंचवी
 णादुंदुभिदापनं॥वेदपारायणस्यार्थेब्राह्मणानांचरक्षणं॥२३॥पूजार्थेदेवदेवस्यपद्मोत्पलव
 नार्पणं॥विल्वानांरोपणंदेविरंभाभ्रामलकादिकं॥२४॥नालिकेरमधूकानांजंबीरवनरोपणं॥पुंड्रेषुय
 वगोधूमशालिभूमिप्रदापनं॥२५॥गजाश्वोष्णखराजाविगोचरादिप्रदापनं॥धान्यागारादिकरणंशिवा
 गारेमहेश्वरि॥२६॥तद्रक्षणंवीक्षणंचतद्दक्षिणपरिकल्पनं॥दासीदासप्रदानंचशिवसेत्रेतुवौलजे॥२७॥
 शिवार्चकानांभरणंधान्याछादनगोधनैः॥भूषणानांप्रदानंचवस्त्राणांदापनंशिवे॥२८॥अत्रध्वजपता
 काञ्चुचामरादर्शदापनं॥दीपमालाप्रदानंचनैलैरपिचगोच्यते॥२९॥पुष्पमंदपनिर्माणंपर्वकालेषुशंकरि॥
 पंचामृतैःपंचगव्यैःलिंगबेरादिसेचनं॥३०॥तथाफलरसैःपुष्पैःनारिकेलाम्रपानसेः॥जंबीरगंधकर्पूरइक्षु
 रंभासपणं॥३१॥त्रिकालेषुनथालिंगेप्रदोषेपर्वणोद्दयोः॥विशुवायनयोर्व्यापिसंक्रान्तियुचपानयोः॥३२॥य
 उशीनिमुखेवापिग्रहणेसोमसूर्ययोः॥महाभिषेककरणैःअभ्यंगकरणैःशिवे॥३३॥यक्षकर्मलेपैश्चदीपैः
 कर्पूरखंडजैः॥ग्रीष्मकालेगलंतीनांप्रदानंशिवमस्तके॥३४॥खर्णरोष्यघटेःपुष्पैःनाम्नपेत्तलकांस्यजैः॥मृदु
 टैर्वामहोदेविशीतलांबुप्रपूरितैः॥३५॥पाटलोसीरकर्पूरकरवीरादियासितैः॥गंधानुलेपनंलिंगेशिवागारा
 दिलेपनं॥३६॥शिववेशमशुचग्रीष्मशीतलांबुप्रसेचनं॥साम्राणिगुग्गुलूहामधूपसौरभ्यकल्पनं॥३७॥वीज
 नंतालचंदनैश्चमायूरव्यजनैःशिवे॥तत्रपानकदानैश्चभक्ष्यभोज्यनिवेदनैः॥३८॥दध्यन्नविनिवेद्यैश्चतांबूल
 विनिवेदनैः॥शतसाहस्रधाराणमंकलशस्तपनैःशिवे॥३९॥सव्यदक्षिणशंखानांशृंगासेचनैरपि॥कसरान्न
 प्रदानंचशिवलिंगनिवेदनैः॥४०॥नवरत्नाभिषेकैश्चनवधान्याशनार्पणैः॥सौवर्तीरत्नविल्वानांपुष्पपद्मार्पणै
 स्तथा॥४१॥उत्पलासितमालानांप्रदानैश्चापिपार्वति॥साहस्रविल्वपूजाभिर्लक्षकोटिदलार्चनैः॥४२॥तत्का

श्रीशिवः १०

३

लोहवसुमतक्षणा मर्चनैः शिवे ॥ श्री ईश्वर उवाच ॥ एवं ते शिवधर्मसारमखिलं प्रोक्तं शिवे नूनमप्यद्योक्तं च सु
 गोप्यमप्यतितरां मन्त्रैर्मरुद्भुक्तिभाक् ॥ ज्ञानं नेव करोति सत्फलमु मे भुंक्तं सकैलासगोमयार्धैर्गणपुंगवश्च स भवे
 द्योदेवधर्मचरे न ॥ ४३ ॥ ॥ इति श्रीशिवरहस्ये ईशानाख्ये दशमांसे उत्तरार्धे शिवगोपिसंवादे शिवधर्मकथनं
 नाम द्वितीयोऽध्यायः ॥ २ ॥ ॥ श्री ईशानाय नमः ॥ ॥ श्री देव उवाच ॥ देवदेवारविंदाक्षपूजितांघ्रिसरोरुह ॥ मूलम
 ध्यातरहिततनातनजगत्यने ॥ १ ॥ शिवधर्मस्वरूपं मे त्वयोक्तं परमेश्वर ॥ शिवद्रोहः किं प्रकारो विस्तराद्द
 शंकरः ॥ २ ॥ निस्ताररहितः सोऽधिश्चोक्तो नूतनं मम ॥ ॥ स्कंद उवाच ॥ पार्वत्यै वं पुनः पृष्टः कैलासे परमेश्वरः
 तामुवाच प्रसन्नात्मा जैगी वयस्य पुत्र मे ॥ ३ ॥ शिवद्रुहांस्मरणं तौ कं पते मे मनो मुने ॥ तथापि मृणुवक्ष्यामि शि
 वनोक्तं श्रुतं मया ॥ ४ ॥ मुने त्वं गणपैः सार्धं देवैर्मुनिभिरेव च ॥ ॥ ईश्वर उवाच ॥ शिवे त्वं मृणुकल्याणि शिवद्रो
 हः सुनिष्ठुरः ॥ यद्युत्वा न मनो भयाच्छिवद्रोहं हे महेश्वरि ॥ ५ ॥ विभक्त्युत्पलनत्यागः त्रिपुंड्राधारणं शिवे ॥ शि
 वद्रोहः सविज्ञेयः प्रायश्चित्तविवर्जितः ॥ ६ ॥ रुद्राक्षधारणत्यागः सर्वगोषु महेश्वरि ॥ शिवद्रोहः स ॥ ७ ॥ पंचा
 क्षरजपत्यागः प्रसंगादपिशंकरि ॥ शिवद्रोहः ॥ ८ ॥ रुद्राध्यायजपत्यागः सर्वदा देवि पूजने ॥ शिवद्रोहः ॥ ९ ॥ शि
 वलिंगार्चनत्यागो नित्यमेकाहमेव वा ॥ शिवद्रोहः ॥ १० ॥ प्रदोषपूजनत्यागः सोमवारेऽप्यमीषु च ॥ शिवद्रोहः ॥ ११ ॥
 प्रदोषसोमभक्तसु अमीषु दिवाभुंजो ॥ शिवद्रोहः ॥ १२ ॥ वित्वपत्रार्जनत्यागो शिवलिंगार्चनापच ॥ शिवः ॥ १३ ॥
 शिवध्यानपरित्यागो हृदये परमेश्वरि ॥ शिवद्रोहः ॥ १४ ॥ मत्तिकालेपनः फालेन प्रक्षाल्य क्रांताः सदा ॥ शिवः ॥ १५ ॥
 भूतिरुद्राक्षहीनं च महेशस्यैव पूजनं ॥ शिवः ॥ १६ ॥ शिवलिंगादिसहिते मन्त्रे देवार्चनं शिवे ॥ शिवः ॥ १७ ॥ भू
 ति त्रिपुंड्रफालेयो दृष्ट्वा मूढो न नंदति ॥ शिवः ॥ १८ ॥ रुद्राक्षधारिणं दृष्ट्वा यो मूढो नाभिनंदति ॥ शिवः ॥ १९ ॥ पंचा
 क्षरजपौ सक्तं दृष्ट्वा यो नाभिनंदति ॥ शिवः ॥ २० ॥ रुद्राध्यायजपासक्तं दृष्ट्वा ॥ शिवः ॥ २१ ॥ अनालोकनमीशास्य अ

श्रीशिव

नभ्यर्च्यन्नभोजनान् ॥ शिव० ॥ २२ ॥ अनिवेद्यान्नभोक्तारः जलं तं बलमेव वा ॥ शिव० ॥ २३ ॥ शिवनामपरित्या
 गोविष्णुनाम्नां च कीर्तनं ॥ शिवद्रोहः सविज्ञेयः प्रायश्चित्तविवर्जितः ॥ २४ ॥ शिवं यो मनुते मृदो विष्णुं ब्रह्म समं
 शिवे ॥ शिव० ॥ २५ ॥ शिवरात्र्यन्नभोक्तारः शिवशैवव्रतेशु च ॥ शिव० ॥ २६ ॥ शिवो त्सव शिवश्चेत्त्रे गमना लोकनो द्वि
 तिः ॥ शिव० ॥ २७ ॥ शिवालयं ध्वंसनं च शिवतीर्थस्य नाशनं ॥ शिव० ॥ २८ ॥ शिवाराम छेदनं च शिवकूपप्रपूरणं
 ॥ शिव० ॥ २९ ॥ स्नानीय हरणं शंभोर्गन्धने लादिहारिणं ॥ शिव० ॥ ३० ॥ कदलीनारिकेलाम्बरभाजं बीरहारणं
 शिव० ॥ ३१ ॥ शिवपूजोपकर्तृणां हरणं परमेश्वरि ॥ शिव० ॥ ३२ ॥ शिवालयेशिवारामे मलमूत्रेऽग्निस्तथा ॥
 शिव० ॥ ३३ ॥ विनाशकरणं शंभोरुत्सवस्य महेश्वरि ॥ शिव० ॥ ३४ ॥ शिवक्षेत्रसमत्वेन विष्णुक्षेत्रादुचिंतनं ॥
 शिव० ॥ ३५ ॥ बिल्वानां छेदनं देविपुष्पाशमविनाशनं ॥ शिव० ॥ ३६ ॥ शिवेशिवपुराणानां निन्दनाश्रवणं तथा
 ॥ शिव० ॥ ३७ ॥ शिवनाम्नां विनिंदा च अन्यनामप्रशंसनं ॥ शिव० ॥ ३८ ॥ शिवभक्ता विनिंदा च अन्यभक्तार्चनं मुदा ॥
 शिव० ॥ ३९ ॥ अविमुक्तविनिंदा च ज्ञानवाप्यादिनिन्दनं ॥ शिव० ॥ ४० ॥ शिवोत्तमां गजातायाः गंगायाश्च विनिन्दनं ॥
 शिव० ॥ ४१ ॥ निर्माल्यफलपुष्पांबुसोमसूत्रस्य लेघनं ॥ शिव० ॥ ४२ ॥ शिवनिंदाश्रवणं हर्षेण परमेश्वरि ॥ शिव० ॥
 ४३ ॥ प्राणत्यागो देहिनां तु दर्शनात्पर्जनान्तथा ॥ शिव० ॥ ४४ ॥ निंदां च शिवभक्तानां तेषां च त्तिपरिग्रहः ॥ शिव०
 ४५ ॥ शिवभक्त्यादिहरणे हारकाणामुपेक्षणं ॥ शिव० ॥ ४६ ॥ गवादिहरणं शंभोः तत्पयःपानमेव च ॥ शिव० ॥ ४७ ॥
 वषाश्वगजगोजाविहरणं मारणं शिवे ॥ शिव० ॥ ४८ ॥ तैलापहरणं शंभोर्गन्धमात्यादिहारणं ॥ शिव० ॥ ४९ ॥ शिवध
 र्मेषु विघ्नानां करणं मनसा शिवे ॥ शिवद्रोह० ॥ ५० ॥ शिवधान्यापहरणं शिवाच्छादनहारणं ॥ शिवद्रोह० ॥ ५१ ॥ शिवस्व
 र्णपहरणं रत्नानां हरणं मुदा ॥ शिवद्रोह० ॥ ५२ ॥ शिवदास्याभिगमनं हरणं परमेश्वरि ॥ शिव० ॥ ५३ ॥ शिववाद्या
 पहरणं घंटानां हरणं शिवे ॥ शिवद्रोह० ॥ ५४ ॥ शिववस्त्रादिहरणं स्वगृहस्य च बन्धनं ॥ शिवद्रोह० ॥ ५५ ॥ शिवालये

तीर्थवरेमहामार्गस्यनाशनं॥शिव०॥५६॥शिवब्रह्मपरोधश्चअस्याशिवदर्शने॥शिवद्रोहःसवित्तपःप्रापश्चिवन
 विवर्जितः॥५७॥श्रीईश्वरउवाच॥ ॥खवंशिवद्रोहरनात्मानांशिवेननिष्कृतिर्नपिचनिस्तरःसदा॥कदाचिदे
 वाद्यनकल्पकेटिभिःतांदुर्गतिंवर्णयितुंनशेषः॥५८॥इषेसदादेविननारकोऽष्टिंप्रथ्यामितेवांननुसौरिलक्षकैः
 ॥ ॥इतिश्रीशिवरहस्येईशानारयेदशभांशोउत्तरार्धेशिवगौरीसंवादेशिवद्रोहकथनेतृतीयोऽध्यायः॥ ३ ॥
 श्रीईशानायनमः॥श्रीईश्वरउवाच॥ ॥शृणुदेविप्रवक्ष्यामिन्नानारत्नविचित्रिते॥कादाचिन्ममकैलासेशिवध
 र्मेप्रशंसनं॥१॥तत्कर्तृणांफलंदेविसेतिहासंवदाभ्यहं॥सिंहासनवरासीनंचतुर्बाहुत्रिलोचनं॥नवचंद्र
 कलामौलिंपंचास्यंनगाभूषणं॥अंबिकासहितंमातुस्कंदेभाननसेवितं॥३॥चामराभ्यांवीज्यमानंनरुणा
 कलसज्जवि॥सुप्रसन्नमुखंभोजंपंचब्रह्माधिदेवतं॥४॥भासमानंखांगाभासाकलधोतमहागिरिं॥नंदिभे
 गिमहाकालंचंडिनंदीशसेवितं॥५॥तुहुंडुहुंडुगणकंसौमनेदिमुनंदकैः॥गीरभद्रमहाभद्रदिव्यकालागिरि
 द्रकैः॥६॥व्योमरुद्रमहारुद्रदेवरुद्रादिसेवितं॥कालभैरवसुंदाग्निभैरवाद्याभिसेवितं॥७॥कपालखड्गं
 गधरमहाभैरवसेवितं॥नागहारमहापाशाघंरासुहृदशूलधृक्॥८॥चंद्रार्कसेखरोत्तद्रासिमस्तकैरहिमन्यु
 भिः॥गणैर्द्वैर्गणैर्द्राभैर्मैंद्रसमविक्रमैः॥९॥तथान्यैर्गणैर्द्वैश्चनानावेष्टुंरासदेः॥वानरासुमुखैर्भी
 मैस्तरक्षुवक्रगोमुखैः॥१०॥सर्पास्पर्शजगोमायश्चशेषाष्टमुखैःशिवे॥मयूरशुकमार्जारसूकरव्याघ्रवक्रकैः॥
 ११॥मनुसिंहमुखैर्भीमैर्भोगिभूषांगभूषणैः॥पिचिंडिलैरुर्ध्ववक्रैःकरालैर्विकटैस्तथा॥उर्ध्वनासासहाना
 सामहोष्ठैर्लेबकणिकैः॥उन्नतैर्बोमनैर्मुंडैःजटिलैःशरभास्यकैः॥भस्माभ्युक्तैस्त्रिपुंड्रांकैःसर्वहारेर्विभीषणैः
 ॥मुसलोत्खलधरैःशूलहेतिगदाधरैः॥१४॥बाणबाणासनकरैःव्याघ्रभांबरधारकैः॥मृगतत्वचालंरुनांगैः

वल्लकीहल्लकीकरैः॥१५॥ महाडमरुभेरीगांशखट्कासमस्यनैः॥ निःसाणमर्दलकरैः कपालावलिभूषितैः॥१६॥
 दैत्येन्द्राभंगपुराभ्यर्च्यतामसार्चाप्रभावतः॥ प्रापुरेवंगणत्वेमेनित्यं प्रहसनंमम॥१७॥ विनोदहेतुः कैलासेसमते
 पोतमाः॥ नृत्यंतिप्रहसंत्यन्येवादंतेगीतकौशलैः॥ मधुमधुभक्षलूकपटहानकगोमुखान॥ हल्लकींवाद्यं
 त्यन्येहल्लीसंलास्यमाननुः॥१९॥ त्वयासहाहंकैलासेतान्प्रियाभिगणोत्तमान्॥ ततः कतिपयेकालेबहु
 लेपरमेश्वरि॥२०॥ कैलाशमूलभागरञ्जंबूद्वीपभुविस्थिताः॥ भारतेपुण्यवर्षेवैकेचिद्रक्तवराममा॥२१॥
 चातुर्वर्ण्येषुविख्याताब्रह्मक्षत्रविशस्तथा॥ श्रद्धास्तथान्येदेवेशिशिवधर्मणि तन्वते॥२२॥ काश्यांकांच्यामवं
 त्यांचअयोध्यामधुरासुच॥ पुष्करेचकुरुक्षेत्रेप्रभारेसरुद्रकोटिनिके॥ कालंजरेमहाकालेकेदारैवनरवंडके॥ प्रया
 गेषुशैलेचचित्रकूटमहेश्वरे॥२४॥ चंबकेचैवगोकर्णे श्रीशैलेपुंडरीकके॥ श्रीकंठेचैवहातास्यरामेशोवेणु
 कानने॥२५॥ शुचींद्रेपापनाशेचपुण्येचोत्तरकोशके॥ रत्नाद्रौमातृशैलेचतण्ज्योनौचजंबुके॥२६॥ घनच्छा
 नेचजपेशेतंजेशोकुंभघोणके॥ मथ्याजुनेत्रिकोटौचकुहालेचमयूरके॥२७॥ श्रीकायेचघटेशोचश्रीवांछेच
 जटाशुके॥ बल्मीकेवेदविपिने दुर्गेशेतैजनीवने॥२८॥ सुंदरक्षीरविपिनेमंगलेकंतुकेपुरे॥ ताम्रपर्ण्याःसह
 जायाःपिनकिन्यास्तटद्वये॥२९॥ गोदावर्याश्चरुष्णायाःहस्तिकातटयोर्द्वयोः॥ पयोष्यायाश्चतुंगायांनर्म
 दायास्तटद्वये॥३०॥ यमुनार्गागयोस्तीरेचषड्वत्यास्तटद्वये॥ अन्यासामापगानांतुतटयोःशेत्रजानराः॥३१॥
 शिवधर्मवितन्वतेबहुपुण्यवशादुमे॥ एतस्मिन्नंतरेतत्रविमानवरमास्थिताः॥३२॥ नानाध्वजपताकाद्यमु
 क्तादामविचित्रितैः॥ अत्यर्कभासमानैश्चरुध्वजविभूषितैः॥३३॥ माहेश्वरैःगणैर्द्वैश्वपूजितास्तेषुधि
 यिताः॥ धूयमानाश्चामरोधेःवीज्यमानाश्चवीजनैः॥३४॥ रुद्रकन्याचताःसर्वनाकिहस्तसुमार्चनैः॥ वेणु
 वीणादिनिनदैःशंखमर्दलदुंदुभिः॥३५॥ वाद्यमानाःसुवर्णाद्यआनंदलभिताडिताः॥ जितसंप्राबुधिर

वाः चसुत्रोत्रसुखावहाः ॥ ३६ ॥ रुद्राणीनर्तनालोके रीतिनिने मेरुमस्तके ॥ चंद्रार्धमस्तकाः सर्वे भस्मपांडुरविग्रहाः
 ॥ ३७ ॥ त्रिनेत्रानीलकंठाश्च पश्येतां कर्मलक्षणैः ॥ मत्कैः कर्षणान्ध्रमौसेत्रे व्येतेषु शैलजे ॥ ३८ ॥ जंबूद्वीपस्थकैला
 से गच्छत्येते मनोरमे ॥ तव कारुण्यलोके न ते पांवा सो भवेच्छिवे ॥ ३९ ॥ जंबूद्वीपस्थकैलासे भक्तानां मम पार्वति ॥ म
 त्सारूप्यं प्रपन्नानां ब्रह्मसत्रविशं शिवे ॥ ४० ॥ ॥ श्रीस्कंद उवाच ॥ ॥ एवं कैलासशैले गिरिवरसुतयो संवदन्नास्त
 ईशस्तानालोकविमानरत्नशिवरेः रुद्रैस्तथा संगतान् ॥ भक्तांस्तान् शिवधर्मवर्षा निरतानां र्थाभिरुहं पश्यंस्तान्
 न्मन्मभारं प्रवददधुने सेति हासं मनोज्ञं ॥ ४१ ॥ ॥ इति श्रीशिवरहस्ये दशमोऽध्यायः ॥ उत्तरभागे शिवगौरी संवादे चतु
 र्थोऽध्यायः ॥ ४२ ॥ ॥ श्री ईशानाचार्य उवाच ॥ ॥ श्री पार्वत्युवाच ॥ ॥ एते केन वसतारूपं प्राप्य यं निमहेश्वरः ॥ जंबूद्वीपस्थ
 कैलासं रुद्रैः संपूजितं वद ॥ १ ॥ ईश्वर उवाच ॥ शिवधर्मपराः सर्वे रते भारत भूतले ॥ नानाजात्या नरा देवि मद्यमा
 रणा भुवि ॥ २ ॥ तेन दक्षिणकैलासं समायांति सहस्रशः ॥ मत्सारूप्यधराः सर्वे पूजिता गणपुंगवैः ॥ ३ ॥ भोगभाजो
 वसंत्यत्र पावत्कल्पायुतं शिवे ॥ शिवधर्मे त्रदेवे शिभकारवाधिकारिणः ॥ ४ ॥ ब्रह्मसत्रविशः शूद्राः श्रमणाः संकरा
 स्तथा ॥ नेष्टधर्मवदत्राय मधिकारी निगद्यते ॥ ५ ॥ इष्टधर्मे याधिरुना ब्रह्मसत्रविशः शिवे ॥ तत्रायधिकृतो वेदे वि
 द्दाना द्योमखी भवेत् ॥ ६ ॥ ततश्चर्णाश्च माचारः ततश्चर्णेषु नान्यतः ॥ इत्थं सम्यक् प्रयत्नानां वैकल्प रहितं शिवे ॥
 ॥ ७ ॥ कर्मतत्फलति प्रेत्य स्वर्गमात्रफलप्रदं ॥ फलाने पतनं भूमौ विकलं कर्मनो यदि ॥ ८ ॥ पूर्तोऽधिकारिणा मत्र
 स्वर्गमात्रफलं शिवे ॥ वर्णेष्वप्यधिकर्मात्रं न विद्वत्तात्रशस्यते ॥ ९ ॥ स्वर्गपातांतफलदः पूर्णधर्मोऽपि पार्वति ॥ स
 र्वेषां मेव वर्णानां भक्तिभाजा मुमे त्रतु ॥ १० ॥ शिवधर्मोऽधिकारोऽत्र प्रसादा देवसंविदे ॥ संसारसागरा द्वोरादुत्तार
 क उदारकः ॥ ११ ॥ शिवधर्मोऽदुःखः श्रेयान्ताणां पत्यप्रदायकः ॥ जंबूद्वीपस्थकैलासदायकोऽयं महेश्वरि ॥ १२ ॥
 मत्सारूप्यं प्रदो देवि देवानां मपि दुर्लभः ॥ देवापि भारते वर्षे प्राप्य भूतलमुत्तमं ॥ १३ ॥ समभ्यर्च्यैव मत्स्त्रिंशं शिवधर्म

कराभवत् ॥ भूतले कर्मरुत्वेव स्वर्गलि संतिमानवाः ॥ १४ ॥ कर्मभूमिरयं लोकः नत्र भारतमुत्तमः ॥ नत्र सर्वा
 पगातीरे क्षेत्रेषु मुनिदेवताः ॥ १५ ॥ रुत्वेष्टापूर्ते कर्मणि स्वर्गं भुञ्जंति पार्वति ॥ शिवधर्मप्रभावेन देवतिर्यङ् नरा
 भुवि ॥ १६ ॥ जंबू द्वीपस्थ कैलासं समायाति गणार्चिताः ॥ मम सारूप्यभाजो हिव संत्ययु न कल्पकं ॥ १७ ॥ तत
 श्रुतान् पतयो भवंति भुवि भोगिनः ॥ अष्टैश्वर्ययुता देवि अष्टमूर्तिरुपावशात् ॥ १८ ॥ तेनुवा सनपाभू मौशिव
 धर्मे वितन्वते ॥ देहो ते भारते वर्धे मत्सारूप्यमवाप्नु च ॥ १९ ॥ जंबू द्वीपस्थ कैलासे भोगभाजो वसंति ते ॥ ते वां
 न सर्गवसतिः भवते पातदायिनी ॥ २० ॥ देव्युवाच ॥ देवदेव महादेव महाकैलासवासिनः ॥ न भवंति कथं सर्वे दे
 वतिर्यङ् नरा भुवि ॥ २१ ॥ महाकैलासवासायुतवसामीष्यवर्तेन ॥ केन धर्मप्रभावेन भविष्यति च नृदह ॥ २२ ॥
 सुगोप्यमपि न ह्यहि श्रोतुमिच्छामि तत्ततः ॥ न गोप्यमस्ति मयि ते प्रसादेन वदस्व मम ॥ २३ ॥ देव्युवाच ॥ प्राक्पश्चा
 दुदयास्तरोरवरलसन्मस्तं विरास्तां तं कं कं जाक्षाम न भक्ष्यमोति जमहामाणि वरमालाधरं ॥ कं जोडुत कपालजा
 लविलसत्कंधप्रभाकंधरं कं दं पौधकदारणं भजहरं चेतः सदाशंकरं ॥ २४ ॥ कटकूटगणैरभिष्टतांघ्रिकरदि
 त्वस्पृष्टभूष्यसत्कटिं भजभूधरदारखेटदंष्ट्राविलसन्मौलिधरं हरं परंतं ॥ २५ ॥ ॥ इति श्रीशिवरहस्ये ईशाना
 ख्ये दशमोऽंशो उत्तरार्धे पंचमोऽध्यायः ॥ ५ ॥ श्री ईशानाय नमः ॥ ॥ ईश्वर उवाच ॥ सम्यक्पश्यं त्वया देवि रहस्यमि
 दमद्भुतं ॥ न चोत्तरमुधा सिंधुसागरोर्मिपरिचते ॥ १ ॥ महाकैलासमौ लोनु निवासी को भवेत्प्रिय ॥ बहुजन्मस
 हस्रेषु चरच्छावरदेहिषु ॥ २ ॥ जरायुजांडजखेदउद्भिजेषु महेश्वरि ॥ जातानामयमर्त्यत्वं तत्र विप्रत्नमंबि
 के ॥ ३ ॥ संख्यावत्ताच विप्रत्ये मयि भक्तिस्ततः परा ॥ तया भक्तार्चने लिङ्गे अनन्यसुरनुत्पत्ता ॥ ४ ॥ भस्मरुद्राक्ष
 धारित्वं रुद्रपंचाक्षराश्रयः ॥ शिवक्षेत्रनिवासश्च शिवनाम जपः शिवे ॥ ५ ॥ शिवने वेद्यभुक्तिश्च नित्यं शिवक
 यारतिः ॥ एतेन क्रमयोगेन भक्तानामत्र सुंदरि ॥ ६ ॥ भारते भुवि देहोने कैलासो दक्षिणो लभेत् ॥ न चान्नोत्तरके

श्रीशिवर१०

ई

लासवासायाधिकतो भवेत् ॥ ७ ॥ महाकैलासमौलौ तु निवसामित्यपो बिके ॥ नचात्र चंद्रसूर्योऽशुप्रवेशो नानिल
स्पृहि ॥ ८ ॥ कुतो देवमनुष्याणां मुनीनां तपसापि वा ॥ न लब्धो पंशि वेगैर्लो विष्णु ब्रह्मादि दुर्लभः ॥ ९ ॥ न विष्णोः
नपसाशक्तः कैलासो धरणीधरः ॥ न ब्रह्मणस्तु तपसाशक्तो येन गत उत्तमः ॥ १० ॥ न यज्जि सूर्यवन्हींदु वसश्चि मरुतो
बिके ॥ गंधर्वे यक्षरक्षांसि नागा विद्याधरादयः ॥ ११ ॥ महाकैलाशवासाय ईशास्ते तप अर्जितुं ॥ नयागकोटिजफलं
तद्वासे तु छु मेव हि ॥ १२ ॥ न महादानकोट्या च तद्वासे नैव लभ्यते ॥ न कोटिकन्यादानेनैव तद्वासे नैव लभ्यते ॥
१३ ॥ गवां कोटिप्रदानेनैव त ॥ गजाश्च कोटिदानेनैव त ॥ १४ ॥ भक्ष्यभोज्यादि संपुत्तैरन्नदानेनैव कोटिदा ॥ न
यागकोटिशो देवि न युमासनकोटिभिः ॥ १५ ॥ न कोटिमंत्रजाप्येन शक्तो बभूव महीधरः ॥ न वर्णाश्रमनिष्ठादि
धर्मादनिशतेरपि ॥ १६ ॥ महाकैलासमौलौ तु शक्त्येवा स अद्विजे ॥ तन्मौलौ मत्प्रसादेन निवसंति मगां डजाः ॥
नरवोपि सदा देवित्वाणवत् त्रीदुमा अपि ॥ १७ ॥ पार्वत्युवाच ॥ ॥ कैलासमौलिवासोऽयं विष्णु ना ब्रह्मणापि च ॥
देवैर्महर्षिभिस्तप्तं ते न लब्धो महीधरः ॥ १८ ॥ नंदिकेशादिगणैस्तव सामीप्यवर्तिभिः ॥ महाकैलासमौलौ
तु वासो लब्धः कथं नु ते ॥ १९ ॥ तस्मिन्नेदितुमिच्छामि वद मे करुणार्णव ॥ ॥ ईश्वर उवाच ॥ ॥ नंदिकेशादिभिः
स्तप्तं त्यक्तान्ता तमीश्वरि ॥ न विष्णु ना ब्रह्मणा वा न देवैर्मुनिभिस्तथा ॥ २० ॥ नंदिकेशादिभिस्तप्तं ते न वा सोऽत्र
सर्वदा ॥ त्रिकोटिरुद्रा जाप्येन नंदिकेशे न मत्प्रदं ॥ २१ ॥ तेन लब्धं महादेवि मत्त्रिंशस्यैव पूजया ॥ चंडीशेना
त्रवसन्तिः भंगिणा च प्रदक्षिणैः ॥ २२ ॥ पंचाक्षरीकोटिजपाद्दीरभद्रेण शैलजे ॥ दशकोटि नमस्कारैर्हृद्रावत्या
तु हुं डकः ॥ २३ ॥ येषं द्रोमां सदा स्तोत्रैस्तु वल्गापमहीधरं ॥ ॥ ईश्वर उवाच ॥ ॥ एवं मे गणपुंगव गिरिवराज्जा
नेरहस्यार्चनैः संप्राप्ता धरणीधरं द्रमयते ते नैव ते सर्वदा ॥ मत्सारूप्यधरा वसन्ति नियतं मत्प्रेमभक्त्या गणाना
न्येषां विबुधाद्यगम्यविषयः कैलासरखं विधः ॥ २५ ॥ ॥ इति श्रीशिवरहस्ये ईशानाख्ये दशमोऽंश उत्तरार्धे षष्ठो

ईशा. ८३.

श्रीशिव

ध्यायः॥६॥ ॥ श्री ईशानाय नमः॥ ॥ श्री देव्युवाच ॥ विश्वाधिक महादेव विश्वाधार जगत्पते ॥ विमानवरमा
 स्थाय पूजिता गणपुंगवैः॥१॥ करुणेशिव धर्मज्ञाख्यातिं तत्कारिणो हर ॥ जंबूद्विपस्थ कैलासप्रत्येकं तान्वद
 स्वमे॥२॥ श्री संद उवाच ॥ इत्थं देव्या तदा पृष्टो ताना लोच्य विमानगान् ॥ शिव धर्मपरा नाह ते यो न धर्मका
 रणं॥३॥ ईश्वर उवाच ॥ शृणु देवि प्रवक्ष्यामि अवं त्यो यं द्विजाधमः ॥ बहुयाचनको नित्यं भार्याया जीर्णव
 स्त्रधक् ॥४॥ अवंतीपुर मध्यस्थो नित्यमेकाह भोजनः ॥ और्ध्वदेहिक कर्मणि कारयत्येष पावकृत् ॥५॥ न
 संध्यावंदितानेन पर्वण्यपि पशन्नुभक् ॥ न भस्मधस्मालनलेनांगैरद्राक्षमालिका ॥६॥ न रुद्रपंचाशरभाक्
 न कृतं लिंगपूजनं ॥ न पंचयज्ञप्रवणः प्रवीणः प्रेतघातने ॥७॥ अद्यंतगो ह्वयेने न गृहीतं च सहस्रशः ॥ नित्यं
 साहसकृन्मूर्खो भार्याया प्रेतभोजने ॥८॥ लोकापहासभीत्या ये स्नाति नित्यं नदीजले ॥ स नित्यं स्नतकान्नादी
 देवि पापवरो द्विजः ॥९॥ एवं स्थिते ग्राममन्यंगतो भार्यासहायवान् ॥ सापिंड्यभोजनं कर्तुं धनलोभेन शंकरि
 ॥१०॥ मध्यं वने प्रविष्टो सौ दवभस्मां कितो भवत् ॥ भस्मनो हूलितो न त्रदं पती धूममोहितौ ॥११॥ दवाग्निना नो
 मम तुर्नीतो वैवस्वतां तिकं ॥ शिवदूतैर्मोचितौ च विमानवरमा स्छितौ ॥१२॥ दिव्यभोगसम्यधोचयानी कैलासम
 धमे ॥ देव्युवाच ॥ एतादृशो यं पापीयान् कथं कैलासमर्हति ॥ विचित्रं ते महादेव चरित्रं परमाद्भुतं ॥१३॥ ॥
 श्री ईश्वर उवाच ॥ अज्ञानतोप्ययमुमेदेहांते भस्मधार्यभूत् ॥ ममारो हूलितानां गोयं विधाबुधापि वर्जितः ॥१४॥
 किंपुनः सप्रभिर्मत्रैर्यः स्नानसितभस्मना ॥ नित्यं पर्वतुवादेवि किंपुनः कायनाशने ॥१५॥ तेन पुण्यप्रभावेन
 शिवधर्मेण भामिनी ॥ भस्मांगमात्रतोयाति कैलासं दक्षिणो द्विजः ॥१६॥ स भार्यः पापनिर्मुक्तो यमेनपि प्रपूजि
 तः ॥ यावत्कल्पमुषित्वा सौ राजा भवति धार्मिकः ॥ पुनश्च शिवधर्मापि कृत्वा कैलासमेष्यति ॥ तत्पार्श्वगोभ्रा
 जतेन्यो वैश्यो वैश्यासहायवान् ॥१८॥ पित्रा मात्रापरित्यक्तो उज्जूरन्यो वसन्नसौ ॥ पित्रा वाणिज्यलाभेन

श्रीशिवर-१०

धनंयत्नमुपार्जितं॥१९॥भोगार्थं वश्यवेश्यायेदत्वाधनमनाशयत्॥नेनविद्रावितपित्रामात्राबंधुजनैरपि॥२०॥
 भिक्षइत्यादिवात्नादिरात्रौपौरुषहेष्यं॥चोरइत्याधनंधान्यंवासोरत्नविभूषणं॥२१॥वेश्यायेप्रददात्येवंग्राम
 पालैरलक्षितः॥कदाचिद्राजभवनेअंधकारवतेनिशि॥२२॥भित्वाकोशार्गलंहेमंकटिस्तनमपाहरत्॥
 पावहंतुंसमुद्युक्तोतत्पालैरप्यनुद्रुतः॥२३॥तंराजेदर्शयामासुःकटिस्तनकरंशिवे॥बधाकाराग्रहेराजा
 वर्षमात्रमपातयत्॥२४॥राजासंप्रार्थिवेश्येःवैश्यपुत्रमममुवत्॥छित्वाकर्णेनासिकांचधावमानइतस्त
 तः॥२५॥वैश्ययापिनिरस्तोसौनित्यमाद्वयणस्तदा॥निर्धनोप्ययमुन्मत्तोयातिसन्ताडितःतया॥२६॥कदा
 चिदैववशतोमंदवारेप्रदोषके॥खवस्यवेष्यान्त्यंतीमहाकालेश्वराग्रतः॥२७॥धनुत्रिपुंड्ररुद्रासांपीनो
 न्नतपयोधरां॥समालिलिङ्गबाहुभ्यांसुहृदंगाढहज्जनेः॥२८॥सन्ताडितोमस्तकेषुसंवैश्योमतिमाप्तवान्॥
 नीनोतकपुरंदूतेःयास्येस्तेनार्चितोप्यसौ॥२९॥पापमुक्तःसमायातिकैलासंदक्षिणंशिवे॥॥देवुवाच॥॥
 वेश्यासक्तःकथंवैश्योकेलासंप्राप्तवान्निभो॥वैश्ययात्रविमानेनतन्मेवकुमिहार्हसि॥३०॥॥ईश्वरउवाच॥
 सवश्यवैश्याथवणिकपतेःसुतोममारशोभोःसविधंप्रदोषे॥गाढंसमालिङ्गनस्तदंगतत्फाल्गुसोजगन्त्रिपु
 ण्ड्रं॥३१॥दधन्नसौफलतलेस्ववदनःतदाजहौप्राणमथोसंवैश्यः॥यस्त्वंतकालेशिवसन्निधौमतिंविभू
 तिपुण्ड्रैरपिमंडितांगः॥३२॥समेष्यनिज्ञानवतांवरिष्ठोप्यज्ञानतोवैश्यसुतोयथाये॥तेनायमभ्येतिच
 पापवर्जितःकेलासमेवेहनविस्मयस्तथा॥३३॥कार्यःशिवेवैश्यसुतःसंवैश्योत्रिपुंड्रमहात्म्यमिदंमुपु
 ण्यदं॥३४॥॥इतिश्रीशिवरहस्येईशानारख्येदशमांशोउत्तरार्धेभस्मत्रिपुंड्रधारणमहिमासप्तमोऽध्या
 यः॥७॥॥श्रीईशानायनमः॥॥देवुवाच॥॥अत्यर्कोभाजतेकोयंविमानोत्तममाश्रितः॥छादयन्मेड
 लंभानोर्षानिरुद्रेःपरीवृतः॥१॥तन्मेवदामरश्रेष्ठअर्धेदुरुतशेखर॥शिवधर्मप्रभावंतेश्रोतुंकौतूहलेम

श्रीशिव

म॥२॥ ॥ ईश्वर उवाच ॥ ॥ गौडे धनर्मदातीरे क्षत्रियः सोमवर्मकः ॥ नाम्ना धनुर्धरो याति मगया यैव नं
 प्रति ॥ ३ ॥ पाशापाणिः शूनो व्यूहेः भगान् हतिरु रुरुकान् ॥ बकान्छकान्कपोतांश्च व्याघ्रभृदारगोमगान् ॥
 ॥ ४ ॥ रवेन स्य कियान्कालो गतो मां सानिभुंजतः ॥ कदाचिद्विपिनं याते तस्मिन्ने सोमवर्मणि ॥ ५ ॥ धनुर्वा
 णकरे हस्तीनिपातार्थं समाययौ ॥ मदोधः करीणी व्यूहेः कलभैरपि संवृतः ॥ ६ ॥ विलोक्य नर्मदां स्वे रं स्व
 पुष्करजलेः करी ॥ घर्मोऽशुकिरणैस्तप्तः धरणीरेणु रूयितः ॥ ७ ॥ संस्पृष्टं पुष्करेणैव करेणुं कलभांस्तदा ॥
 सनर्मदाजलासारैः स्वांगनापमनी न गतः ॥ तं तादृशं करिव रंगिरिशिरवरोपमं ॥ कर्णतालममुद्रुत वायुने
 हूतषट्पदं ॥ ८ ॥ रुद्राक्षवक्षसं वंडस्थो जघाने केषुणा करिं ॥ क्षत्रियेषु समाधूतो पद्मीतिर्य निरीक्ष्य
 तं ॥ ९ ॥ द्रुद्रावक्षत्रियं तत्र पुष्करेण धतस्तदा ॥ पादेनाक्रम्य तद्वक्षो करीदेहं द्विधा करोत् ॥ १० ॥ भागं तु
 क्षत्रियांगस्य रुद्राक्षद्वयमस्तके ॥ स्वपुष्करेणोर्ध्वगंतं सेपयामास पश्चिरात् ॥ ११ ॥ संकेशालं न शारवाग्रः
 रुद्राक्षस्य तदा शिवे ॥ रुद्राक्षबीजं संस्पर्शात् तदंगस्याप सद्भूतिं ॥ विमानमध्यगो याति क्षत्रियोऽयं महे
 श्वरि ॥ संकरो न्योष्यं पापी केदारशिखराश्रयः ॥ १२ ॥ व्याधो मगजमांसेन संपोष्य स्वकुंडं बकं ॥ मत्स्यान्
 जालेन धत्वा यंत द्विक्रीयांगपोषकः ॥ १३ ॥ जीवत्ययं तद्विस्त्रोयं मलिनो मधुभूलभाक् ॥ दारौ र्वृतः सदाना
 वातारयं जनसंघकं ॥ १४ ॥ आतरेः जीवते नित्यं लशुना सीशुनारतः ॥ कदाचिदेव पापी यान्ना वासे तारयं
 जनं ॥ १५ ॥ उन्मत्तगंगास्रोते न नीतो नावविभिन्नया ॥ ममारदासेः स जने र्गंगां भः प्रपिबेन्मन्तस्तदा ॥ १६ ॥
 अन्योन्यकंठानां किं यतत्र नेमन्मिरे जनाः ॥ तन्मध्ये कश्चिदासेन्यो रुद्राक्षस्रगलं रतः ॥ १७ ॥ शूद्रस्तदा
 लिंगनतो व्याधो र्गंगां जंभसि ॥ मम तुस्तत्र केदारे शूद्रव्याधो महेश्वरि ॥ १८ ॥ विमानेन समायातौ रुद्राक्ष
 स्पर्शनेन विभे ॥ गंगां भसस्तु पानेन रुद्राक्षस्पर्शनेन च ॥ १९ ॥ विमुक्ता धौ समायातौ धूतपापौ मनोरमे ॥ रवादन्मा

श्रीशिवः १०

संपिबन्मद्यं संगं कृन्नंत्यजामपि ॥ २२ ॥ पातकेभ्यो विमुच्येत रूद्राक्षस्त्रगले कृतः ॥ किंपुनः कायपतने द
धनं रूद्राक्षमुत्तमं ॥ २३ ॥ समायाति च कैलासं सत्यमेव च नं प्रिये ॥ ॥ ईश्वर उवाच ॥ ॥ देहांते विधत्तं ममा
क्षजवरं पापेर्विमुक्तो भवेत् ॥ कैलासे गुणपुंगवार्चिनोप्यनुदिनं कल्पं तदाप्यद्विजे ॥ राजाभूमितले भवेदथ
शिवे रूद्राक्षसंधारणात् को वा वेद तथा स्य जातमहिमा अज्ञानतोप्येवमे ॥ २४ ॥ ॥ इति श्रीशिवरहस्य ईशा
नारख्ये दशमोऽंशो उत्तरार्धे रूद्राक्षमहिमानामाद्यमोऽध्यायः ॥ ८ ॥ ॥ ईशानाय नमः ॥ ॥ श्री ईश्वर उवाच ॥ ॥
आनर्तविषये कश्चिद्वास्मणे वेदपारगः ॥ ब्राह्मणान्तर्गतत्रत्या नथापयति पार्वति ॥ १ ॥ वेदांश्च स्मृतिशास्त्रं च
तर्कव्याकरणं तथा ॥ मीमांसां सांख्ययोगौ च नारदं च प्रहेलिकं ॥ तस्यासन्बहवः शिष्या नानादेशयद्विजो
त्तमाः ॥ तस्य भार्या गुणवती रूपयौवनसंयुता ॥ ३ ॥ भर्तुश्च शूषणरता शिष्याणां पोषणे रता ॥ कश्चित्तत्रा
स्ति विख्यातोऽशूद्रो देविकुली बलः ॥ ४ ॥ त्रिपुंड्रं रूद्राक्षधरो बहुगुः शिवतत्परः ॥ धनधान्ययुतः शूद्रः पं
चाक्षरपरायणः ॥ ५ ॥ तत्र धर्मश्च रागारे प्रातः सायं शिवाग्रतः ॥ पंचाक्षरं नृपत्येव ध्यायमानो महेश्वरे ॥ ६ ॥
एवं निवृत्त्य स्थितस्यास्य तत्पुरब्राह्मणस्य च ॥ एककाले भवत्कालः जग्मतुस्तौ यमं प्रति ॥ ७ ॥ यमेन पूजितः शू
द्रो द्विजः पार्श्वे निवेशितः ॥ तत्रांतरे शिवगणे विमानं सर्वतो ज्वलं ॥ ८ ॥ समानीतं तु शूद्राय तदारुह्य म
नोजवं ॥ समायात्ययमीशानि कैलासं दक्षिणं मम ॥ ९ ॥ विभ्राजमानो वपुषा रूद्रबृंहार्चिनोप्यहं ॥ शूद्रः
पंचाक्षरजपाद्ब्राह्मणादत्यरिच्यते ॥ १० ॥ यममाह तदा विप्रः सुशर्मा रयः कृतांजलिः ॥ सुशर्मा वा
च ॥ त्वं यमो धर्मवेतासि शूद्रः संपूजितः कथं ॥ ब्राह्मणं मां परित्यज्य पंचयज्ञपरायणं ॥ ११ ॥ त्वया संपू
जितोऽस्य त्रकर्मणो फलभागहं ॥ सुशर्मेणो वचः श्रुत्वा यमः प्राह द्विजोत्तमं ॥ १२ ॥ ॥ यम उवाच ॥ पंचाक्षरपरः
शूद्रः कैलासं याति सत्तम ॥ पूजितो गणवृंदेऽश्वकृत्यं तत्र वसेद्विज ॥ १३ ॥ समूहो नृपतिर्भूयात्सर्वभोगसमक्षिमान् ॥

श्रीशिव

शिवधर्मप्रभावोयं त्वं तु स्मृतिपरायणः ॥१४॥ स्वर्गलोकं ब्रजमुने स्वर्गलोके पतनं भवेत् ॥ पुनश्च विप्रजातीयो भूत्वा
 कर्मण्यथा हतः ॥१५॥ पुनः पुन ब्रजमुने स्वर्गलोकं सुखावहे ॥ एवं स्मृतिपराणां तु स्वर्गमात्रफलं हि ज ॥१६॥ धर्म
 मेवं विज्ञानमिनात्र कार्यविचारणा ॥ न त्वं कैलासवासाय योग्यो सिद्धिर्हि जपुंगव ॥१७॥ गच्छ त्वं स्वर्गमेवाद्युश्रुतः
 पंचाक्षराश्रयः ॥ तस्माद्गच्छति कैलासे नैव ते विस्मयो भवेत् ॥१८॥ ॥ यम उवाच ॥ को वा वेदमहे श्वरस्य महिमा पं
 चाक्षरी जापिनां सर्वाद्यादिपुविः सदैव जपतां पंचाक्षरः पावनः ॥ त्वं गच्छांशु मुने फलप्रदमहो स्वर्गं तथा कर्मिणां
 इत्युक्तो यमेन विप्रतिलको नृणीययो मानयन् ॥१९॥ ॥ इति श्रीशिवरहस्ये दशमोऽंशो उत्तरभागे पंचाक्षरम
 हिमानामनवमोऽध्यायः ॥९॥ ॥ श्रीईशानाय नमः ॥ ॥ ईश्वर उवाच ॥ ॥ श्रीरुद्राध्यायमहिमा जापिनामभि
 विवतां ॥ यजुर्वेदे चतुर्थे नुकांडे पावनोत्तमः ॥१॥ शैवमंत्रमहारत्नवनिर्वायमुत्तमः ॥ सर्वपापक्षयकरः स्म
 तिमात्रेण शंकरि ॥२॥ महापातकपंचानां शुक्लादीणां हरस्तनः ॥ प्रायश्चित्तं जपोऽप्येव श्रीरुद्रस्यैव भविके ॥३॥
 मम नाम्नां समूहोऽयं सर्वमंत्रोत्तमोत्तमः ॥ भस्मधारी जपस्यास्य अधिकारी प्रकीर्त्यते ॥४॥ आमनंत्येव कैवल्या जावा
 ला आमनंत्यपि ॥ अथर्वणोऽप्यामनंतं श्रीरुद्रमहिमांशोऽपि ॥५॥ सर्वैर्वर्णाश्रमैर्जप्यः श्रीरुद्रवर्जो महामनुः ॥ जपन्मू
 द्रो मनुं रुद्रं नरकान्वेति सान्वयं ॥६॥ उर्ध्वं पुर्णं धरे नैव जप्यो रुद्रो महे श्वरि ॥ जपन् द्विजोऽपि नरकं प्राप्नुयात्तान्त्रसं
 शयः ॥७॥ शतशारवागता मंत्राश्च शत रुद्राश्चैतैरिनाः ॥ एतेषां जापमात्रेण मुच्यते सर्वपातकैः ॥८॥ सर्वायुर्दीयको
 मंत्रः सर्वरोगहरो मनुः ॥ सर्वपापप्रशमनो जपतां सर्वसिद्धिदः ॥९॥ मम प्रसादजननो कैलासफलदो नृणां ॥ अत्रेति
 हासं शृणु मे पापनाशनमुत्तमं ॥१०॥ अत्रेति हासं श्रवणाद्गुद्राध्याये मतिर्भवेत् ॥ अविमुरुपुरा कश्चित्सुधर्मा
 ल्यो द्विजोत्तमः ॥११॥ गंगा स्नानपरो नित्यं भस्म रुद्राक्षभूषणः ॥ रुद्राध्यायपरो नित्यं विश्वेशार्चनतत्परः ॥१२॥
 धनीमान्यो वदान्यश्च पंचयज्ञपरायणः ॥ लिंगार्चनपरो नित्यं बिल्वपत्रैर्मनोहरैः ॥१३॥ कदाचिदेवं वसनः तस्य का

श्यामहात्मनः॥ माघे मासि महापुण्ये शिवरात्रिः समागता ॥ १४ ॥ तस्यां रात्र्यां स संभारेः भक्ष्यभोज्यैर्महेश्वरं ॥
 विश्वेशमर्चितुं यातः पंचामृतघटैस्तदा ॥ १५ ॥ क्षीरसर्पिर्दधिक्षौद्रनालिकेराश्च फलान्मेः ॥ जंबीरे सुतृप्तसारेश्च
 गंधपुष्पाश्चैतैरपि ॥ १६ ॥ शर्कराबिल्वपत्रैश्च कर्पूले रत्नैरपि ॥ धूपेर्दीपैस्तथा विप्रोद्योतयच्छंकरालयं ॥ १७ ॥
 नत्रालये लिंगपूजां कुर्वतां च द्विजन्मनां ॥ दीपानारोपयामास अन्वपूर्णा तयेपि च ॥ १८ ॥ निमंत्रय दधे विप्रो द्विजा
 नेकादशोत्तरं ॥ विश्वेश्वराभिषेकार्थं मोहे मां वरदायनेः ॥ १९ ॥ सुधर्मणा व्यर्थिनास्ते केचिद्विप्राधनाशया ॥ विश्वे
 श्वराग्रतो देवि जेपुस्तेशत रुद्रिपं ॥ २० ॥ चतुर्विचयामेषु विश्वेशस्याभिषेचने ॥ सुधर्मो व्यर्थयामास विश्वेश्व
 रमकल्मषः ॥ २१ ॥ शिवरात्र्यां स पर्यामिः बोद्धौ रूपचारकैः ॥ नतः प्रातः कृतस्नानोधनंगाः प्रददौ मुदा ॥ २२ ॥
 विप्रेभ्योरुद्रजापिभ्यः तत्रैको नैछदीश्वरि ॥ ममाधिका ददसे निदक्षिणामित्यथ द्विजः ॥ २३ ॥ सुधर्मो प्राहतं विप्रं म
 यो हिया तु दीयते ॥ नाधिकं प्रददं म्यद्यगच्छानि ववेति च ॥ २४ ॥ सुधर्मो नो दक्षिणां तां त्यक्त्वा क्रोधाद्ययौ गृहं ॥
 स विप्रोऽप्याहतक्रोधं जाप्ये न प्रीयतां शिवः ॥ २५ ॥ सरवांते विमाने न शिवार्पणं कृताज्जपात् ॥ समायाति च केला मं
 धने छात्यागतो द्विजः ॥ २६ ॥ द्विजार्थमविमुक्ते पिरुद्रजाप्यपराद्विजाः ॥ प्राप्नुस्ते रुद्रपेशा चंचोरं वैधनलोभतः ॥ २७ ॥
 तां दक्षिणां द्विजो न्यायप्रददौ स सुधर्मकः ॥ विप्राय स तदा देवि प्रसादार्थं मे वसः ॥ २८ ॥ सेत्रेऽन्येषु वाशेषैरुद्रजा
 प्यंधनार्थिनः ॥ तेषां द्विजार्थं जाप्यानां किंपुनः श्रुद्रसान्भूते ॥ २९ ॥ नरकान्नेव विस्तारस्तेषां श्रुद्रार्थं जापिनां ॥
 न कुर्वीत न कुर्वीत रुद्रमन्यार्थमीश्वरि ॥ ३० ॥ न ग्राह्यं न दत्तं विप्रैः प्राणैः कंठगतैरपि ॥ वरमेव सुरापानं वरं गोमांस
 भक्षणं ॥ ३१ ॥ वरं तु नादानधनं न रुद्राध्यायजाप्यजं ॥ विप्राह्वा संकराह्वा पिरुद्रजाप्यार्थमीश्वरि ॥ ३२ ॥ न ग्राह्यं नैव जा
 प्योपमन्यार्थं रुद्र उन्नमः ॥ न रुद्रार्थं वगाहीयोपारीणोपि समूढधीः ॥ ३३ ॥ रुद्राध्यायी सर्ववेदेषु निष्ठः रुद्राध्यायी स
 र्वयज्ञेषु निष्ठः ॥ रुद्राध्यायी सर्वयोगेषु निष्ठो रुद्राध्यायी मुक्त रवे ह देवि ॥ ३४ ॥ ॥ इति श्रीशिवरहस्ये ईशानस्येद

२ अणुष्वज्ञानतोमोरीममनाच्चाचकीर्तनान॥ वेश्यो वश्यं तु वेश्या नामो यथं प्रापचात्रहि॥१॥ ॥ श्रीदेव्युवाच॥ ॥

शमोशेउत्तरभागेरुद्राध्यायमहिमा दशमोध्यायः॥१०॥ ॥ श्रीईशानायनमः॥ ॥ श्रीशिवायनमः॥ ॥ श्रीशिव उ
वाच॥ ॥ कश्चायं वेश्यवर्गोऽत्र तव नाम्नां च कीर्तनं॥ कथंचकाराज्ञानेन तन्मे कथय शंकर॥२॥ शिवधर्मश्रवणतो विस्म
यो मम जायते॥ ॥ देव उवाच॥ ॥ मायापुरीति विख्याता बाहुदातीरसंगता॥ नरनारीगणा कीर्णा विपणावणशो
भिता॥३॥ नटनर्तकवैश्यानां संधशः परिसंयता॥ ब्राह्मणेः क्षत्रियेर्वैश्यैः शूद्रैरपि समन्विता॥४॥ धनधान्यस
मोपेतानानाश्रमनिये विता॥ मुक्तिदा वसंतो नृणां पुण्या मायापुरी शिवे॥५॥ तस्यां पुर्यो शिवस्त्वनं नाश्वरुद्रे श्वरा
भिधं॥ तत्र रुद्रसरोनाम तीर्थं मुक्त्यैकमुत्तमं॥६॥ ततो यस्नानमात्रेण नरो रुद्रगणो भवेत्॥ ततो येः स्नपयेदु
द्रं रुद्रमंत्रैर्धेहेश्वरि॥७॥ मुक्तये केन जन्मेन ये कवित्वार्पणेन च॥ तत्र स्नात्वा च पीत्वा च रुद्रं दृष्ट्वा च मान
वः॥८॥ मायापुर्यो महादेवि मायया मुच्यते बिके॥ शिवज्ञानमवाप्नोति शिवेन सह मोदते॥९॥ तस्यां पुर्यो मभूत्क
श्चिद्देश्यो वेश्यावर्गं करः॥ नाम्ना बद्धां गदोनामभिषक्कर्मणि निष्ठितः॥१०॥ मूलिकानिलकंचूर्णं लक्षं पेयं च ले
पनं॥ एवं मोषधजालानि संपाद्य स्वसुतेः सह॥११॥ वेश्यावीथ्यां ये टिकानां स्त्रीणां तु भगजीविनां॥ हास्यादिच्छा
नगोभूत्वा समाक्रोशं कचिद्वणिक्॥१२॥ वेश्य उवाच॥ ॥ अपि वाताश्रिपणी शिवशंकरमहो यथं॥ मनो गृह्णीधु
ममलाः पतयो वशागाहिवः॥१३॥ हे वेश्या गृह्णीत क्षिप्रं वशं करमहो यथं॥ भुजंगा वशागावोद्य सर्वस्वं ते ददत्ययं॥१४॥
इति तद्वचसा सर्वं गृह्णीत्योषधमीश्वरि॥ एवं वदन्मतो वेश्यः कालेन किल तत्र वै॥१५॥ यमैः पूजितः पापैः मुक्तो भ्या
गाच्छिवेत्र तु॥ शिवशंकरनाम्नां सप्रवादेनाप्यहर्निशां॥१६॥ अज्ञाननैः परवायं किंपुनर्ज्ञानवादिनां॥ गोडा
रण्ये पुरा कश्चिद्ग्राधः श्रीशैलमूर्धनि॥१७॥ धनुर्धरः पक्षिजालं निहंति च मगान्बहून्॥ जालेन मत्स्यां च तैव भुं
क्ते क्रीणानि पापकृता॥१८॥ पुत्रैः सह तदा व्याधः कालेनाप्यतनुयये॥ पुत्रानुद्धो ध्य एव हि ममारोमो गिरिस्त
टे॥१९॥ ग्रहरा हरनक्षिप्रमधुमां सम्मगादिकं॥ हरशब्देऽस्वारणे नमस्तिकाले महेश्वरि॥२०॥ विमुक्तपातको व्या

श्रीशिवर-१०

१०

धः यमेनापिचपूजितः ॥ यानि दक्षिणकैलाशं नाम महात्म्यमीदृश्यं ॥ २१ ॥ ॥ ईश्वर उवाच ॥ मत्तिकाती नमन्ना
मस्मरणेनाद्यकोटयः ॥ प्रयानि नलिकाघानुघोषादिव विहंगमाः ॥ २२ ॥ कोवावेदमद्देशानाममहिमा सर्वा घनात्रा
समा तद्देहे सुधिरं रमेतु चरमावश्या च भामा समा ॥ २३ ॥ कामारातिपदास्तु भक्तिगरिमावेदां तसीमा शिवे भोमानंद
पदमदानपरमाद्योमावकाशप्रभा ॥ २४ ॥ ॥ इति श्रीशिवरहस्ये ईशानारवे दशमोऽंशो उत्तरभागे शिवनामम
हिमावर्णनं रकादशोऽध्यायः ॥ ११ ॥ ॥ श्रीईशानाय नमः ॥ ॥ ईश्वर उवाच ॥ चित्रकूटे हि जः पूर्वमेव त्रार्मा
व्ययः शिवे ॥ पंचयज्ञपरो नित्यं स्यादध्यायनिरतः सदा ॥ १ ॥ कार्शीं गच्छ न्ययौ तत्र चित्रकूटे श्वरालये ॥ वर्षेण पी
डितो विप्रः पार्कं च कैलाशाग्रतः ॥ २ ॥ सोमार्द्रा पातभूतायां निशायां स शिवाग्रतः ॥ मार्ग्यानेन देवेन मासो भूया
पि कार्तिकः ॥ ३ ॥ सधिरद्रवामसोनेन भोजनार्थं मृतो ज्वलं ॥ शिवाग्रतो दधन्दीपं तज्ज्वालोज्ज्वलमंडपं ॥ ४ ॥ सु
पाज्यास्तु तमन्नं च शिवाग्रे बुभुजे निशि ॥ द्विजो यं तेन पुण्येन याजेनागतः प्रिये ॥ ५ ॥ इयं व्याधां गता बाल्यस्यैरि
णी जारिणी तथा ॥ पापिष्ठा दुर्भगा चैव मधुमांससुराशना ॥ ६ ॥ स्थिते यं नर्मदातीरे वने शून्य शिवालये ॥ आग
तं सापपोमाधिं कौकूटं पललं त्वदन ॥ ७ ॥ स्नात्वा विवसनं सायं नर्मदायां तदां बिके ॥ दधमस्त्रांगका तत्र सुरासव
विमोहिता ॥ ८ ॥ ननु र्ने शिवलिंगाग्रे प्रदोषे याममात्रके ॥ सायंकाले न निधुनात्यक्तपापायमर्चिता ॥ राजमाना
विमाने खाराजहंसी वराजते ॥ शिवाग्रे तु प्रदोषे वननिनाधानतो बिके ॥ किंपुनस्तोत्रवाक्येन नृत्यतां करताडनैः ॥ ९ ॥
अयोध्यायां पुरा कश्चिद् द्विर्मायबाहुजः ॥ सगरे शासति भुवं राजः सेनापतेः सुतः ॥ १० ॥ इन्द्रवर्मा युवराजैरं कांचि
देवपांसुसुंदरी ॥ संकेतोपवने स्थाप्य भद्रेश्वर शिवालये ॥ रमते प्रत्यहं तत्र धनं दत्वा सुभूरिषा ॥ राज्ञः सभायां
निशियैतस्य सेवार्थं वासिनः ॥ ११ ॥ यामत्रयं त्रियामायाः समभूज्जनसंसदि ॥ राजा विसर्जिताः सर्वसमायाता ग
हंप्रति ॥ १२ ॥ चंद्रिकायां संगंधांगः पुष्पापीडो भटे नवै ॥ संकेतोपवनं प्राप भद्रेश्वर शिवालये ॥ १३ ॥ स्रक्चंदनेन पु

ई. द. उ.

श्रीशिव

ध्येणफलान्नेः शीतलैर्जलेः ॥ सावेश्याचिरकालेन निद्राभंगेन मोहिता ॥ १६ ॥ इन्द्रवर्मणा मासाद्य कुक्षामदनमोहि
 ता ॥ तदानीं तु चंदनं च पुष्पं तच्छीतलं जलं ॥ प्रत्यूषे साधनुर्मसितपाशुक्ते विशेयतः ॥ लिंगे भद्रे श्वराख्ये सापातया
 मासतज्जलं ॥ १७ ॥ चंदनं लिंगमौलौ तु सक्रोधापातयन्मुमं ॥ प्रसादिता सा सुदती तदानीं मिन्द्रवर्मणा ॥ १८ ॥ बुभु
 जे कृसरान् साफलं तांबूलं मुतमं ॥ भद्रे श्वराग्रतो देवि धनुर्मस्य रूपोदये ॥ १९ ॥ तेन पुण्यादिहायाता लिंगे चंदन
 दानतः ॥ तच्छीतलं पुष्पाणां प्रदानेन महेश्वरि ॥ २० ॥ विमाने नार्कवर्णे न वेत्तपाक्षत्रियनंदनौ ॥ भोगार्थाज्ञान
 तो देवि किंपुनर्भुक्तिभावतः ॥ २१ ॥ ॥ श्री ईश्वर उवाच ॥ ॥ खं तवेशानि सदैव धर्मशिव प्रसादं सुगुणं महार्थं
 दीपप्रदातुर्निशिसो भवारे उर्जे शिवाग्ने प्रविनृत्यतां तथा ॥ लिंगार्चकानां तु सुशीतलैर्जलेः त्रिकुचं दनैर्वीमनसा
 प्यथान्यतः ॥ फलं मयोक्तं विहितं मये वप्रसादः कथितं विकेतव ॥ २२ ॥ स्वत्पोष्यं तारयितुं भवार्णवात्स्यात्क
 र्णधारः शिवधर्मश्च ॥ ॥ इति श्रीशिवरहस्य ईशानाख्ये दशमोऽंशोत्तरभागे शिवधर्मप्रभावे द्वादशोऽध्यायः ॥ १२ ॥ ॥
 श्री ईशानाय नमः ॥ ॥ श्री ईश्वर उवाच ॥ शृणु खान्यामपि कथां शिवधर्मप्रशंसनीं ॥ अज्ञानाद्गोददन्तुं भोः पात्यसो
 मद्रणार्चितः ॥ १ ॥ कैलासं दक्षिणं देवि दृष्ट्वा पूर्णं च लम्पकं ॥ ॥ पार्वत्युवाच ॥ को सा वायाति यानेन भास्करप्रतिमप्र
 भः ॥ अनेन ते कथं दत्तागोस्तन्मे वद सुप्रभो ॥ २ ॥ ॥ श्रीस्कंद उवाच ॥ इत्थं गिरिजया पृष्टः ता मुवाच महामु
 ने ॥ कैलाशे गोप्रदस्याद्य अज्ञानेन शृणुष्वतां ॥ ३ ॥ देव उवाच ॥ शृणु पद्मपलाशाक्षिशूद्रोऽयं कुरुजांगले ॥ सर्वस्व
 हारि विप्राणामन्येषा तस्य का कथा ॥ ४ ॥ नित्यं सा यात्रिका नृत्वा तद्द्वैतः स्वकुटुंबकं ॥ संप्रोषयति धान्यैश्च धनैर्देविय
 ये कृया ॥ ५ ॥ सकदा चिन्निशि स्वैरंतमसादिशिसंयते ॥ जगाम राजभवने राज्ञो गंगामुपाहरत् ॥ ६ ॥ विवत्साधेन वस्तने
 न कालयता शिवे ॥ हुंभारावोत्थिता गोपाः ययुर्वत्साशयेन गाः ॥ ७ ॥ तत्रैका जरती व्यंगानिर्मोसस्नायुबंधना ॥ सगर्भा धा
 वमानेन देवि चित्तिविसर्जिता ॥ ८ ॥ तां जांगले स्वरद्वारि प्रातर्दृष्ट्वा लयेक्षकाः ॥ मांसं संपोष्य तां घासे र्बधुः शूलवराकि

श्रीशिवः १०

११

नां ॥ ९ ॥ तत्प्रेषणेन पुण्यां गीवत्सं वषमजी जनत् ॥ दशरात्रे गते मद्यं तन्मिंचन पय उत्तमं ॥ १० ॥ प्रातर्नित्यं प्रदोषेषु तत्त्रिं
 गा मेव नादुमे ॥ यावद्दोरो मसंख्या तोराजा चोरोपि पादजः ॥ ११ ॥ उभावज्ञान तोगां मे ददतुः किंपुनः शिवे ॥ ममाभिषेकक
 रणे कपिलो वा न्यवर्णिकां ॥ १२ ॥ दत्त्वपि तामहैरस्य शिवसारूप्यभाकभवेत् ॥ ज्ञानेन पयसा सिच्यलिंगे मे मंगला वहे ॥ १३ ॥
 सोदरं स्तन्यपपमा पुनर्भूयोनसिंचति ॥ वने दं भातरोर्देवि फल गुच्छमथा हरत् ॥ १४ ॥ विप्रपुत्रस्तु वैश्वाये ददामि प्रतिवास
 रं ॥ राजः स्तूपवने तत्र सोवाये च महेश्वरी ॥ १५ ॥ पयोष्णीतीरजाने युवनेषु कदलीतरोः ॥ कदाचिद्भ्रामपाले न दद्ये
 सोविप्रपुत्रकः ॥ १६ ॥ नृहीनं पश्य तत्तस्य धावन्धावनरुचसः ॥ पक्षंतुकदलीगुच्छं तत्र सोमेश्वरालये ॥ १७ ॥ अपानय
 ध्यावमानः त्रामपालेः विमर्जितः ॥ प्रदोषकाले देवस्य अभिषेकं समाचरत् ॥ १८ ॥ तेन पुण्यप्रभावेन शिवलोकं प्रया
 त्यसौ ॥ नालिकेरफलं शूद्रबालो घर्माशुतापिनः ॥ १९ ॥ शून्यलिंगेन निर्मिथुपयो बालः तृषार्हितः ॥ तदंबुनाभिषि
 कं मे शून्यलिंगं व्यवस्थितं ॥ २० ॥ तेन पुण्यप्रभावेन शिवधर्मोपपत्तिः ॥ विमाने शूद्रबालो यं कैलासं याति पश्यवे ॥
 २१ ॥ ॥ श्री ईश्वर उवाच ॥ अज्ञानाद्देशं करे गोप्रदानाद्रंभादानाद्देवदेवाभिषेके ॥ सन्नालिकेरांबुसुसेकमात्राद्वा
 लोप्यं याति शिवांति कं शिवे ॥ २२ ॥ ॥ इति श्रीशिवरहस्ये ईशानारव्ये दशमोऽंश उत्तरभागेशिवधर्मप्रभावो ना
 मत्रयोदशोऽध्यायः ॥ १३ ॥ ॥ श्री ईशानाय नमः ॥ ॥ श्री ईश्वर उवाच ॥ कश्चिद्दोषस्तु केदारवनरं वंदोऽस्थितो भवत् ॥
 अजाविपालकौ नित्यं महिषीणां तथा गवां ॥ १ ॥ तपोषु पुष्कलेष्वेव चारयन् गोपबालकैः ॥ क्षीरं दधि घृतं नित्यं विक्रीणानि
 सदापणे ॥ २ ॥ स तेन जीवते गौरिदधिभांडं समापयन् ॥ शून्यलिंगं भूमिगतं प्रासवत्तस्य पादयोः ॥ दधिभांडं पतद्भिन्नं
 तत्त्रिं गस्येवमस्तके ॥ दध्नाभिषेकेनैवेशितस्याभूच्छिवसंनिधिः ॥ ४ ॥ कश्चिन्मकरजातीयः वनेषु मधुशालिषु ॥ पी
 त्वा मधुप्रलिप्तेन मधूच्छिष्टेन घर्षयत् ॥ ५ ॥ शून्यलिंगं वनस्थं तु सद्रकोटौ ममेश्वरि ॥ समधुस्नानरुदिति समानी
 तोर्गणेर्मम ॥ ६ ॥ घृतं घटेन विभ्रन्मः कश्चिच्छूद्रकुलोद्भवः ॥ वने भुक्त्वा शिवागारे ऊर्ध्व उन्नामयद्दृष्टं ॥ ७ ॥ कृष्णाद्यम्या

श्रीशिव

निशि शिवे रज्जुर्मयिकरवंडिता ॥ न ह्युदस्य घनाक्तस्य प्रापतस्त्रिं गमस्तके ॥ ८ ॥ घनाभिषेकस्तेनाभून्निशि पापक्षया ब
हः ॥ तेन तत्पापमखिलं प्रदग्धं तत्र पार्वति ॥ ९ ॥ लिंगस्य दर्शनं पुण्यं दर्शनात्स्पर्शनं वरं ॥ कृष्णाद्यभ्यानिशि शि
वे धत्तस्नानमघापहं ॥ १० ॥ अथ त्वलभ्यं तस्याभ्युत्ति शिश्नद्वयं तस्य वै ॥ कृष्णाद्यभ्याशिवागारे अज्ञानात्तत्तसे
चनं ॥ ११ ॥ प्रातर्दृष्ट्वा वसिष्ठं च ययौ शूद्रो घनग्रहः ॥ कालेन निधनं प्राप्य मम सारूप्यभागभूत ॥ १२ ॥ इक्षुकांडं
हरन् कश्चिदिक्षुपंत्रकरो वणिक् ॥ इक्षुसारघटो लिंगे प्रापतदैवयोगतः ॥ १३ ॥ इक्षुसारसेचनं च तस्त्रिं गस्याभ
वच्छिवे ॥ माघ्यां पर्वणि देवेशि तस्य भाग्यवशा दुमे ॥ १४ ॥ तेन पुण्येन स वणिक् प्रयां ते सद्यमेव बिके ॥ काचिन्नारीशू
न्यलिंगे वनमध्ये भयातुरा ॥ चार्कसारमाबध्य वनखंडे नदीजलैः ॥ दुर्गमे पंकिले मार्गे शून्यलिंगे प्रपातयत्
१७ ॥ पिपीलिका भयाद्वागौ भूताभूतत्रयाभ्यतः ॥ तपात् पुण्यमात्रेण विमुक्तः सर्वपातकैः ॥ १८ ॥ द्योतयंति विमा
नेन समायाति मंदंतिके ॥ बालेन धरेत्तनासक्तः सिकताभिर्न दीनटे ॥ १९ ॥ नर्मदायाः शर्मदाया लिंगं बाणाकि
तं शिशुः ॥ प्राकारं गोपुरं कृत्वा सर्वे स सिकताभ्यं ॥ २० ॥ वन्यपुण्यैर्वन्यफलेस्तत्र तं स्थाप्य पूजयत् ॥ तेनाभ्येति चि
मानेन वषभध्वजशोभिना ॥ २१ ॥ अष्टेष्टकाभिर्यः कुर्याच्छिवाल्लयमनुत्तमं ॥ गणैर्देवैर्चितो यान्तिके लासंभवा
वति ॥ २२ ॥ ॥ ईश्वर उवाच ॥ यः कुर्याच्छिवाधर्ममेव मबले ज्ञानादथाज्ञानतः ॥ संस्येति खिलं दहे क्षुनवहः तद्
तथाप्यंशुः ॥ भक्तेषु वप्रभवेत्तस्य दधियां पापो घमिन्केवलं केलासं प्रदग्धवित्युक्तुकेः संसेवनीयो बिके ॥ २३ ॥ ॥
इति श्रीशिवरहस्ये ईशानारये दशमांशो उत्तरभागे शिवधर्मप्रभावे चतुर्दशोऽध्यायः ॥ १४ ॥ ॥ श्री ईशानाय नमः ॥ ॥
ईश्वर उवाच ॥ शृणु देवी पुरां गोचशिखलिंगानि रिक्षणात् ॥ केचिद्भूजंतिके लासंगणैर्देवैर्भूपूजिताः ॥ १ ॥ कश्चिदि
प्रो देवशर्मा सुवानित्यं मदोक्षतः ॥ स्रक्चंदनानि संपाद्य तांबूलंधूपवर्तिकाः ॥ २ ॥ पित्रामात्राचकलहं कुर्वे नित्यं सदा
बिके ॥ नाभ्येति शास्त्रमुक्तं च वेदांश्च स्मृतयोऽपि च ॥ वेश्यासक्तेन मनसानित्याध्यायरतोऽप्यसौ ॥ विस्मृत्या न ध्याप

श्रीशिवर-१०

ई. ६०३

१२

कालेप्रदोषेष्वमीषुच ॥४॥ चतुर्थोचचतुर्दश्यामप्रभ्यांसनिशामुरवे ॥सुरवेनगत्वा नध्यायेवर्धरात्रावधिप्रिये ॥
॥५॥ श्रुतहस्तेश्वरस्याग्ने नृत्यंतीवारसुंदरी ॥ तदा तस्यां हृष्टये नश्रुले श्वरविलोककः ॥६॥ एतेषु पुण्यकालेषु
अनाध्यायमिच्छातिव ॥ पितरं वंचयत्वायं रिरं स इतु मिच्छया ॥७॥ हृष्टया विष्ट हृष्टयो वेश्या संगम लालसः ॥ अल
सोध्ययने प्राप्ते विलासासक्तमानसः ॥८॥ धूपं नदर्थमाप्तीतं संधूप्यच विवाह्यतः ॥ नर्तनां ने सवेश्या ये फलं पुण्यं द
दात्यसौ ॥९॥ तथा सक्तः स दुर्मधात्यक्तवर्णाश्चमंक्रियः ॥ कदाचिन्निशिकाले तु शिवो तस्य वदि दृश्यया ॥१०॥ तस्यामा
सक्त हृष्टयो पादे ददधु जंगमः ॥ पितृगे हेममाराय सोय मायातिविप्रकः ॥११॥ विमाने स ह्युणाकारः साकार इव मन्मथः
॥ दिव्यदेहेन भात्येष भानुवच्छिव धर्मकृत ॥१२॥ प्रदोषेष्वमीष्वेव सप्रभ्यां च चतुर्दशीं ॥ सोमवारं तथा सायं शिवलिं
गनिरीक्षणान् ॥१३॥ वेश्या सक्तेन चित्तेन शिवदृष्टिर्विचर्जितः ॥ अज्ञानादर्शनामेव किंपुनर्ज्ञानानां प्रिये ॥१४॥ तथा
न्यो वेश्यपुत्रो यंचेरीवाटी प्रियः सदा ॥ तत्र वंगेश्वरागारे निशि शिश्ये शिवोत्तमवे ॥१५॥ सा आशि बहुलं गृह्य वेश्या
केशसुधुपनं ॥ करोमीति विनिश्चित्य निद्रयाप हनो भवत् ॥१६॥ तांबूलं नागवल्लीनां दलसाहस्रमुत्तमं ॥ क्रमुका
नां पंचपलं त्यक्त्वा गारे शिवस्य हि ॥१७॥ जंबीरे पंचकं प्रातः तथा सुक्ते ययौ जवात् ॥ तन्मां दपगते दृष्ट्वा शिवालय
विचारकाः ॥१८॥ तांबूलं विनिवेद्य शोभां आशि धूपमानतुः ॥ जंबीरजरसेने शं शिषिबुः तत्र तेर्चकाः ॥१९॥ नद्रागधे
यमुदभूत्या पीष्टवणिजः शिवे ॥ सरवधनधान्ये नवर्धमाने यभूतले ॥२०॥ स्ववश्यवेश्यां वेश्यासौ रमते मदमोहि
नः ॥ धूपतांबूलजंबीरदानेनाज्ञानतो मयि ॥ कालेन निधनं प्राप्य समायाति विमानगः ॥ मधुरायोपुशश्रुद्रो मधुरेश्वर
मंदिरे ॥२१॥ क्रपार्यमर्थवृद्धौ वधान्यं संस्थाप्य विक्रयं ॥ करोति पणदातृणां हायने सधने छया ॥२२॥ दुर्भिक्षे च
तदा प्राप्ते नैवेद्यार्थं शिवाय वे ॥ अब्रुवुरन्नत्र धान्यं शिवे न स्य शिवार्चकाः ॥२३॥ विनिवेद्य तदा स्तानि श्रुद्रधान्यान्
मीश्वरि ॥ एवं स्थितेनेन पृष्टाश्रुद्रैर्णैव शिवार्चकाः ॥२४॥ ॥ श्रुद्रा ऊचुः ॥ न दृश्यते मानहीनं धान्यं मम शिवार्चकाः ॥

श्रीशिव

शिवालयस्थं स्वाधीनं भवतां प्रवदं तु मे ॥२६॥ ते चैकाः प्रादुरेवं तं मुखिकैर्भक्षितं निशि ॥ न जानिमात्रं ते धान्यं
 यथेच्छं कुरुमाचिरं ॥२७॥ नथ्यं तद्वचनं मान्यं धान्यं मेने समूखिकैः ॥ भक्षितं भिक्षुणा देवि मया प्राप्तं न दामिने ॥
 तेन धर्मेण शूद्रो यं धान्यं दद्यान्निमित्तं ॥ ॥ ईश्वर उवाच ॥ ॥ इत्थं प्रदोषे शिवलिंगं लोकनात्सां प्राणिजं बीर
 फलप्रदानात् ॥ धान्यप्रदानात्पादजं विप्रवैश्याः क्रमेण याताः शिवलोकं मुखिकैः ॥२९॥ ॥ इति श्रीशिवरह
 स्ये ईशानाख्ये दशमोऽंशे उत्तरभागे शिवधर्मप्रभावो नाम पंचदशोऽध्यायः ॥१५॥ ॥ श्री ईशानाय नमः ॥ ॥
 ईश्वर उवाच ॥ विदर्भनगरे देवि उग्रेश्वरखे शिवालये ॥ तौ तु वायी ब्राह्मणी च रजकी बुरुडी तथा ॥१॥ वैश्या
 गने यं तत्रैव बाल्यं वैधव्यतो मम ॥ उन्नता उन्नतकुचा जारतः किल संगताः ॥२॥ आजे न शिवकैर्कर्यमाने नुरताः
 शृणुमिमे ॥ ॥ देवी उवाच ॥ ॥ बाल्ययो वनदृष्टां गाजारिण्ये विधवा हिताः ॥ शिवधर्मकथं चक्रुः तन्मे वदस्व
 हेश्वर ॥३॥ ॥ ईश्वर उवाच ॥ ॥ तास्तदा मदमतां गयः पीनोन्नतपयोधराः ॥ नित्यं स्नात्वा नदीतोये बंधुशा
 पभया दुमे ॥४॥ प्रातर्घटे जलं शीतं समानीय शिवा लये ॥ शिवागारं स्थितान् च स्नानं नारिकेलमधूककान् ॥
 ५॥ विल्वांश्च फलमादींश्च रंभाजं बीरजं बुजान् ॥ जले स्नाग्नीष्मकाले पिशालयं स्नाममाकलयं ॥६॥ अवर्धयं
 स्तथा वृक्षान्फलपत्रमुमांकुरैः ॥ पटसाधनसामग्रीं तौ तु वायी तु वातुरी ॥७॥ शिवाय वस्त्रं कर्पासं कृत्वा तत्र पार्ष
 ति ॥ ब्राह्मणी रंगवत्या सा शिवस्याग्नें बिकालये ॥८॥ पंचवर्णकपिष्ठैश्च नानावर्णी नुरंजितं ॥ पद्मस्वस्तिकपु
 ष्याणि च कारप्रत्यं हं शिवे ॥९॥ वैश्या संमार्जनं पराशिवागारोपलेपनी ॥ रजकी शिवनिर्मल्यवस्त्राणां क्षालने
 व्यधात् ॥१०॥ भोजनार्थं समार्यांति खरहेतास्त्रियः स्वयं ॥ एवं कैर्कर्ययुक्तास्तानि शिवागारेण संगता ॥११॥ सम
 कालमभूत्कालः नीता स्नासौरिणो निके ॥ विचार्य शिवधर्मे नत्पूजितास्ते न तत्र वै ॥१२॥ प्रयानिता विमानेन
 पश्य धर्मस्य सूक्ष्मतां ॥ तत्कराग्रो बुसे केन च क्षापुष्टि मथाययुः ॥१३॥ तेन मल्लिंगपूजां च उपयोगो भवेद्विवे ॥

यावत्तत्पत्रकुसुमफलबीजादि संख्यया ॥ तावत्कल्यायुने भूयात्कैलासे वा स इष्टदः ॥ तौ तवीवस्त्रदानान्मेया
 वनने तु संख्यया ॥ १५ ॥ शिवलो कयवाये वसुक्तपापा समागता ॥ रंगवत्पादिकरणा द्वात्पण्याश्चेव पार्वति ॥ १६
 यावत्तत्पिष्टकणज संख्यया वा सरवमे ॥ समार्जनोपलेवेन यावत्तद्रजसकणाः ॥ १७ ॥ तावत्कैलासवासाय
 योग्येयं शिवधर्मनः ॥ तत्रान्योन्ययुवापापीवेशयार्थे च दर्शयिष्यन् ॥ १८ ॥ श्रुत्वा च रालये काश्या गंधधर्षणजं शि
 लां ॥ श्लक्ष्णां दृष्ट्वा सवेशयार्थे स्वांगलेपनहेतवे ॥ १९ ॥ श्रीखंडखंडं संपाद्य चंद्रकेशरकुण्डलैः ॥ संयोज्य
 घर्षयत्येव नत्र देवाय सोविटः ॥ प्रददाति सजं बीरमात्रमुत्कृष्टचंदनं ॥ शिवार्चकास्ते ग्रीष्मे वैलिंगलेपनमा
 दधुः ॥ २० ॥ तेन पुण्यप्रभावेन सचेटी पटुरागतः ॥ कश्चिद्भ्रांडीरकपुरे व्याघ्रेश्वरशिवा लये ॥ २१ ॥ बालकं च
 स्य गोवत्सं पोषणार्थं न दं बिके ॥ अजाविपालनार्थाय नित्यं गत्वा शिवा लये ॥ २२ ॥ त्रिणखंडनिकापाणिः
 शिवांगणमचीकरत् ॥ शिवांगणस्तनापार इष्टकासंधिसंधवान् ॥ तणान्निनत्र श्रुद्रोयं प्राकारे गोपुराग्रजा
 न् ॥ तणगुल्मलतावृक्षान्मोन्मूलान्यातयत्यसौ ॥ २३ ॥ अजाविपत्सपालार्थं न शिवागाररक्षणे ॥ मत्तिरस्या
 भवद्दैरिनेनायं शिवधर्मभाक् ॥ २४ ॥ समायास्यति कैलासे पूज्यमानो गणेश्वरैः ॥ लिंगमात्रो कयन्धर्मे गर्भगे
 हे शिवस्य तु ॥ २५ ॥ बीजयामास सखांगं तारुण्येन पार्वती ॥ तदा तपोनस्तत्राभून्ममलिंगे क्षणार्धकं ॥ २६ ॥
 तेन पुण्येन विप्रो सावागतौ मुक्तपातकः ॥ कश्चिद्यामरहस्तेन गारयत्स्वांगमक्षिकाः ॥ निवारणार्थं दुधुवेशि
 वागारे न पात्मजः ॥ किंपुनर्जीनतौ भद्रैर्कर्मैर्वैकुर्वतां मम ॥ २७ ॥ ॥ श्रीइश्वर उवाच ॥ ॥ एवं स्त्रियस्ताः सुविमा
 नमध्यगा युवापि सच्चंदनपेषणादु मे ॥ अजाविपालोपि च लिंगबीजकः स चामरासक्तकरः स पुण्यभाक् ॥ २८ ॥
 ॥ ॥ इति श्रीशिवरहस्ये ईशानारख्ये दशभांशोत्तरभागेशिवधर्मप्रभावो नाम षोडशोऽध्यायः ॥ १६ ॥ ॥ श्रीईशाना
 यनमः ॥ ॥ श्रीईश्वर उवाच ॥ ॥ अथापरांश्च पुत्रिवैकथां पापप्रणाशनीं ॥ मालवेयुपुरा कश्चिन्व्याधः साधुवि

॥२॥

निंदितः॥१॥ मद्यं मां सेचलश्रुनुरवाहन्ति त्वंश्वभिर्वृतः॥ वने सरस्तटे वृक्षबंडमध्यमनोरमे॥ मगपक्षि समूहे वा
 शिल्लिका गणसेविते॥ तस्मिन्वने निवसन्ति सदारः ससुतैर्वृतः॥३॥ जालेन पक्षि जालान्निमन्त्यानि प्रबुधं धवे॥
 शिवागारे तत्र शिवे निवसन्मांसभोजनः॥४॥ मत्स्यमांसं संपुच्छे वलिंगाग्रे भोजनं निश्चि॥ एवं भस्माकितं तनुः
 स्वकटीतटजं पटं॥५॥ समाससारशिरसि शिखिलिंगस्य तं पटं॥ विना न दानं तस्तेन पापमुक्तः शिवं पयो॥६॥ क
 श्चिच्छूद्रकुलोत्पन्नः चेटी वीटी सुखांबुजः॥ शून्यलिंगस्य शिरसि सपर्णं छत्रमादधत्॥७॥ ग्रीष्मे तच्छपयो
 नं सवुभुजैश्शुक्लपाकुलः॥ तदन्ते तत्र लिंगाग्रे तल्ले वेद्योपमं भवत्॥८॥ सख्यत्रागतो देवि छत्रदोमे विमानगः॥
 कश्चिद्दिप्रोवेदधनः ददिद्वेष्टे नृजीयति॥९॥ तंडुलं तत्र संपाद्य त्राकं किंचित् तदां बिके॥ सोमवारे निशितदा
 प्रदोषे शिवसंनिधौ॥ बुभुजे दूर्वेया पूज्यविलैस्तल्लिंगमस्तकं॥ तेन पुण्यप्रभावेन शिवधर्मोत्तरेण च॥११॥
 विमानमध्यगोभातिपश्य तं कमलेशणे॥ कदाचिद्विमुक्ते त्रिविधे शस्यालये तदा॥१२॥ वेदशर्मा द्विजवरो
 धनी गोरसतः शिवं॥ संसेचयति पुण्यात्मानं स्थैकानां गातागोः॥१३॥ वनमध्यं प्रविष्टास्मान्नातागोपकेन च॥ सा
 यमन्यास्तदा गावो दृष्ट्वेकां गां तदा तु सः॥१४॥ गोपं निर्भुञ्जामास गांसमानय मेति के॥ स स्वामिना च कुक्षे न
 समासप्रः समोपकः॥१५॥ चैत्रकृष्णचतुर्दश्यां निशि शिखेत्रं परिभ्रमत्॥ शेत्रप्रदक्षिणा जाता शिवलिंगात्मकस्य
 च॥१६॥ निराहारस्य गोपस्य सहारस्य पशोस्तथा॥ प्रदक्षिणा दिव्या जेतुं तानुभोगोपगौः शिवे॥१७॥ कालेन नि
 धनं यातौ ययुः सौ शिवांतके॥ अज्ञाना तत्र गौगौपौ प्रादक्षिण्येन पार्वति॥१८॥ शिवलिंगात्मकरये वप्राद
 क्षिण्येन मोचितौ॥ कश्चिद्दासी सुतो मे शिखेत्रं बके गौतमी तटे॥१९॥ शिवोत्सवे तदा गौरिना नादेश्या नरांगनाः॥
 समागतास्तदा तत्र सिंहसंस्थे बृहस्पतौ॥२०॥ चोरयामास तत्रत्यजनानां धनधान्यकं॥ गोदावर्या तदा शूद्रः
 स्नात्वा भस्मत्रिपुंड्रधत्॥२१॥ तत्स्नानधूतपापो यंत्रं बके श्वरदर्शनात्॥ सद्यो विगतपापो यं पापान्ते सद्यो मे वि

के॥२२॥ कश्चित्संकरजानीयः श्रीशैले^शनैर्यकानने॥ पुष्पाण्यपचिनेति स्ममलिकामालतीभवं॥२३॥ वेश्यायेदा
 नुकामोयंकदाचिद्वनपालकः॥ प्रत्युषेतेतदा दृष्ट्वास्ममार्गागतं नरं॥२४॥ दृष्ट्वाबध्वा रज्जुनातं पादे गलमये
 जयत॥ तंचयाचञ्जलान्नादिदयया तेन मोचि तः॥२५॥ तत्र पुष्पोपहारार्थं सवेश्या दृष्ट्वा येधितः॥ तद्वनसेच
 नं ग्रीष्मे कुंभाहृतजलैः शिवे॥२६॥ अकरोद्वनपालेन तत्पुण्यवने सेचनात्॥ तत्र पुष्पांकुरैः पूर्णवनं कुसुममं
 डितं॥२७॥ निविडं फलपुष्पोद्यैः श्रीशैले शांते साधनं॥ सतदा तत्र कालेन मृतः शिवपुरंगतः॥२८॥ शिवे स
 संकरो याति विमाने नार्करोचि या॥ एवं स शिवधर्मेण शिवपुष्पवनावनात्॥२९॥ प्रयाति मम लोकं स तेन पु
 ण्येन पार्वति॥ ॥ ईश्वर उवाच॥ ॥ एवं पुष्पवनावने न गिरिजे स्यात्संकरः शंकरं॥ पापांते स्वकटी नटो हृत
 परं दत्वा चित्तानात्मकं॥ ३०॥ प्रादक्षिण्य वशेन गोपय विचस्नेहो मया दर्शितो गोदायां क्षुति शंकरे क्षणफलं चो
 रस्य पापे दिशतिः॥ प्रोक्ता ते शिवधर्मसारपदवी साध्वी च साध्वी रसात्साही श्रोतृगणस्य चेतसि सदा मोद
 प्रदा पार्वति कल्पानल्पसुगम्यवासमहिताः कैलासवासोत्तराः॥ ते धीराः शिवधर्मसिंधुर वसाने शंकराः
 सर्वदा॥३१॥ ॥ ईति श्रीशिवरहस्ये ईशानाख्ये दशमोऽंशो उत्तरभागो शिवधर्ममहिमानामसप्तदशोऽध्यायः
 ॥१७॥ ॥ श्री ईशानाय नमः॥ ॥ श्री ईश्वर उवाच॥ ॥ शृणु पद्म छदाकारलोचने स्वच्छमानसे॥ गोक
 र्णे पुलकसी काचित्पतीनां धेन संयुता॥१॥ वामदेवादिमुनयः कदाचिद्देवयोगतः॥ महाबलेशं गोकर्णे शि
 वरात्र्यां विलोकितुं॥ २॥ प्रययुस्तत्र ते मार्गे नानाजनसमन्विताः॥ ब्रह्मसत्रविशः श्रुद्राः संकरा वणिजस्तदा॥
 नदीनदान्तया शैलान्वनानि सरितस्तटान्॥ विलंघ्य सुबहून्देशान् तत्रागच्छन् दां बिके॥ ४॥ पुलकसे न त
 दां धेन पुलकस्यपि समागतः॥ याचमाना जलान्नादिपांथांश्च पथिसंगतान्॥५॥ नैर्दन्तं जलमन्नं च भुक्त्वा यातौ
 च पुलकसौ॥ शिवरात्र्यां तदा रात्रौ सर्वे संपूजने रताः॥६॥ वामदेवादिमुनयो नरानार्यो महेश्वरं॥ गोकर्णेशं वि

त्वदत्तैः समुद्रस्नानतत्पराः ॥७॥ तत्रैनावापणस्त्रोचस्नानं धर्मप्रणाशनं ॥ कृत्वा सायं पुल्कसौ तौ आपण
 स्त्रोचान्निग्वरान् ॥८॥ याचमानौ जलान्नं च शिवरात्रौ न ते ददुः ॥ कश्चित्तद्वस्तपुटके पुल्कसौ धस्य पातयन्
 ॥९॥ त्रिदलान्यथ बिल्वानि पातयत्पुल्कसौ जलौ ॥ पराम्भयान्य करतो पुल्कसौ यस्यार्थया ॥१०॥ पातयामास
 निकटस्थितलिंगस्य मूर्धनि ॥ ततः प्रातः कृणादीनि दत्तानि पथि पांथिकैः ॥११॥ भुक्त्वा तत्रैव गोकर्णो जागृत
 र्मेमनुः पथि ॥ तावागतौ विमाने न बिल्वपत्रार्चको मम ॥१२॥ गोकर्णो शिवरात्रौ तौ महापुण्यमवापतुः ॥ स्वेरि
 णीजारणी वेश्या बंधूनां धनहारिणी ॥१३॥ आरटसंस्थिता देवी मारिणी स्वपतिं निशि ॥ संगतान्ये ववैश्येन
 योवने न च संयुता ॥१४॥ तंचरुधं परिज्ञाय तस्य मूर्ध्नि शिलां निशि ॥ न्यपायं न्ममारासौ तद्वनं साप्यपाहरत् ॥
 १५॥ तदानीं ग्राममासाद्य शूद्रेणान्येन संगता ॥ श्रद्धीचंडी तृयानित्यं कलहं सा चकार वै ॥१६॥ स्वस्मिन्परा
 श्रुत्वा वीक्ष्य स्वपतिवैश्यपातुं ॥ मारणो यधदानेन तां वैश्यां सायं मारयत् ॥१७॥ नीता वै दस्य तपुरं सायमे
 नाथ पूजिता ॥ यमस्तदाहपुरतः चित्रगुप्तं कृतां जलिः ॥१८॥ ॥ यम उवाच ॥ ॥ वैश्यया किं कृते भू
 मो पुण्यं वा पापमेव वा ॥ वदेति तस्य वचसा चित्रगुप्त उवाच ॥ १९॥ ॥ चित्रगुप्त उवाच ॥ ॥ जारिण्यपि
 च वैश्येयं निरस्तां बंधुभिर्यम ॥ वैश्येन संगतान्येन तं हत्वा शूद्रसंगता ॥२०॥ शूद्रौ यधप्रदानेन मतेन
 त्वत्पुरंगता ॥ अनया वैश्यहनने या शिला नृपातिता ॥२१॥ तां शिलां मार्ग मध्यस्थमादधुस्ते शिवालये ॥
 देवेश्वरस्य प्राकारे जीर्णोद्वारे नृपाज्ञया ॥२२॥ तच्छिलां स्पर्श कर्त्तव्यं कैलासं यातुं सांप्रतं ॥ एतस्मिन्नंतरे
 तत्र विमानं मद्गणेरितं ॥२३॥ तामारोप्य समायातुं कैलासं दक्षिणं मम ॥ कश्चिदधर्मरागार प्राकारं छापया
 चितः ॥२४॥ सगच्छन्पथि दुर्मेधः तां बूलितमुरवां बुजः ॥ अवसिष्टं करे चूर्णलेपयामास संधिषु ॥२५॥ प्राका
 रस्थेष्टकासंधौ गच्छन्पण्यांगनाग्रहं ॥ ॥ ईश्वर उवाच ॥ ॥ सुधापदोयं विद्वद्व्युमे मया सुधांशुमस्तोरु

सुधामसंधिषु॥ बिल्वार्चकौ पुत्कसदंपतीशिवेवेश्याशिलादापननो विमानगाः॥२६॥ ॥ इति श्रीशिवरह
 म्येईशानारव्येदशमांशोत्तरभागे शिवधर्मप्रभावो नाम स्र कोनविंशोऽध्यायः॥२१॥ ॥ श्रीईशानाय नमः॥ ॥
 श्रीईश्वर उवाच॥ ॥ पुनरन्यां कथां धन्यां मान्यां शृणु गिरिं द्वजे॥ शिवधर्मप्रबोधार्थं सर्वेषां विस्मयावहं॥१॥ उवा
 चोर्वर्तविंध्यपृष्ठे कोशिकाश्च तरे शिवे॥ हरिकेशाश्रया शौर्ध्रं शिलानयनहेतवे॥२॥ शतं च शकटं पातं हया
 रिगणसंकुलं॥ तन्मथो निशितवस्त्रे शकटीनां समूहकैः॥३॥ महिषः तेषु चैव कोत्तणार्थं धावते तदा॥ तत्र शा
 लिवनं स्फितमचरचारुणोदये॥४॥ कषीवलस्तदोत्थाय महिषं स्वगृहं गणे॥ बबंधरज्जुना सत्यं सगृहं गल
 मानोत्॥५॥ प्रातस्ते शकटीवाहा अट्टस्वामहिषं स्वकं॥ ग्रामपालांति के गत्वा प्रादुस्ते महिषं गतं॥६॥ कृषि
 कर्तुं स्तदान्यस्य महिषं समयोजयन्॥ किंचिद्दूरं ब्रजसेति शकटीवाहमब्रवीत्॥७॥ यावन्न दृश्यते ते वै महि
 षः शकटो हकः॥ तावत्वं निकटस्थेयं नीयतां महिषो लघुः॥८॥ इत्थं नौ सविदं कृत्वा शकटीवाहपारुकौ॥ ब
 ध्वातं छकटीयंत्रे मार्गे वै घटिकादये॥९॥ प्रातर्दृष्ट्वा तु महिषं गृहे बध्नां कषीवलः॥ हरिकेशालयार्थं अ
 समयं पुरावहं॥१०॥ श्रुत्वां किं तमयो दृष्ट्वा भियातं शकटीवहे॥ प्रादादन्यं तदा मुक्त्वा भ्रात्रे स्वं महिषं ददौ॥
 ॥११॥ तावुभावागतौ श्रुद्वौ विमाने नृशिवालयां॥ हरिकेशालयार्थाय शिलावहनं श्रमं॥१२॥ कशाघातविभि
 न्नाद्रवणं तं महिषादितं॥ यात्सस्यं शालितणं तावत्तद्वयनं संख्यया॥ शिवलोकास्य वै भ्रातितथान्यमहिषस्य
 च॥ औहमानस्य पदजसंख्यया मार्गमध्यमे॥१४॥ तावद्यो महिषस्वामी समायास्यत्युद्योत्तित॥ कैलासं दक्षि
 णे देवि शिवधर्मो ममेदृशः॥१५॥ न पूर्तधर्मैश्चिच्छाद्यैः कैलासे वसते नरः॥ वटवः पटवः केचिलीलार्थं काष्ठयंत्रके॥
 १६॥ सोमेशकदलीषंडे बाहुदातीरजे शिवे॥ ते कटौ पटमावध्य ततीरे काष्ठयंत्रके॥१७॥ वंशहस्ताः समारू
 ह्यलीलार्थं मरूणोदये॥ आप्रातः कदलीषंडे संश्रुये जरुवर्जिते॥१८॥ सोमेशकदलीषंडं ते न सितमभूच्छिवे॥

पत्रपुष्पफलैः पूर्णं भास्त्रं भवने महत् ॥ १९ ॥ तैः फलै रभ्यधि चंस्ते पुण्ये पर्वणि शंकरं ॥ शिवार्चकास्ते वरवः
 समायास्यं निमत्पदं ॥ २० ॥ हेलयालीलयावापिशिवधर्मप्रकुर्वते ॥ शिवलोको हि नियतं नान्यथा धर्मकोटिभिः
 ॥ २१ ॥ कश्चिद्राजस्तथास्थानं कर्तुं मंदपउत्तमे ॥ अं डीश्वरशिवागारे मार्गे यातस्य शंकरि ॥ २२ ॥ तत्राकुर्वन्
 ग्रामणयः सुधालेपनलेखनं ॥ पंचवर्णजचित्रैश्च रंभातोरणमंडितं ॥ २३ ॥ राजौ धनं शिवस्यार्थे क्षणं विश्रां
 तिदायकं ॥ तेन धर्मेण राजा सो तथा ग्रामणयोऽपि च ॥ २४ ॥ शिवागारे सुधालेपचित्रलेखनतो मम ॥ कैलासं
 दक्षिणं याति विमानस्यास्तदो ज्वलाः ॥ २५ ॥ ॥ ईश्वर उवाच ॥ ॥ पीयूषदीधितिधरा कथं वै शमयं त्रसं कथं
 माणकहयारिसुधासदनैः ॥ सोमेश्वरस्य रुदती परिसेवने नु काये धर्मं यं त्रपरिमीलकबालकास्ते ॥ २६ ॥ भू
 पागमार्थं शिवमंदपचित्रकर्मशोराभ्युमानममसमृद्धिनिवासिनस्ते ॥ २७ ॥ ॥ इति श्रीशिवरहस्ये दशमां
 शोतरभागे शिवधर्मप्रभावे रंकोनविंशोऽध्यायः ॥ १९ ॥ ॥ श्रीदशानायनमः ॥ ॥ ईश्वर उवाच ॥ कश्चित्पुष्कर
 मध्यस्थो विप्रो वेदशिरो ब्रह्मयः ॥ गरीशो ब्रह्मो देवि वितीहो त्रसमोजसा ॥ १ ॥ पुष्करे धृतदास्त्रा तुं हनिकापेणि
 मोर्जकौ ॥ गतो ज्ञानैः परितो मध्यमार्गे वने तदा ॥ २ ॥ ताडपत्रं विलुलितं दृष्ट्वा स त्रविचर्जितं ॥ अलेखमथ
 दृष्ट्वा सो विचिनोति स्म शिष्यकैः ॥ ३ ॥ तदालेखं ताडपत्रं संगृह्यायं हि जौ तमः ॥ विसर्जितं वने तत्र स्त्र
 प्रोक्तं तदा करोता ॥ ४ ॥ पुष्करे धृतयेष्वेव रसो संतर्प्य वै पितृन् ॥ विल्लैः पुष्करजांभोभिः समभ्यर्च्य महेश्वरं ॥
 ॥ ५ ॥ पुष्करेशं प्रतुष्टा वनत्रमासमुवाससः ॥ स तस्मिन् ताडपत्रे तुलितलेखदशमांशकं ॥ ६ ॥ शिवेशिवरहस्ये च पाव
 नं विप्रसत्तमः ॥ तेन पुण्येन विप्रो सावायाति मम संनिधिं ॥ ७ ॥ विमाने नार्कवर्णेन भ्राजमानः स शिष्यकः ॥
 विप्रस्य कस्यचित्पूर्वं ताडपत्रं वने तदा ॥ ८ ॥ तत्तंडुलं गृहीत्वा यंचोरो लेखं सस्त्रकं ॥ तत्स्त्रं कटिसत्रार्थं मग
 हीतं ह्यसर्जयत् ॥ ९ ॥ यावदक्षरं संख्यातः शिवशास्त्रविलेखनात् ॥ शिवलोके स निवसेच्चोरो विप्रः स शिष्यकः ॥

श्रीशिवर०

१६

॥१०॥ शिवशिवपुराणानां लेखनेन शिवं ययुः ॥ कुलालः शिवस्यार्थं शिवलिंगस्य सेवनान् ॥ ११॥ शिवामिबेके
 मत्कुम्भं ददावेकं तदा शिवे ॥ शिवार्चककरे देविगौडेशस्य शिवालये ॥ १२॥ तेन पुण्यप्रभावेन को लालीपातिमत्य
 दः ॥ मत्कुम्भदानलिंगस्य धातुपात्रेषु किंपुनः ॥ १३॥ गुडमक्षयकरः कश्चिदापणस्त्रोद्विजाधमः ॥ तदा तच्चोरपि
 त्वानुवालः कश्चित्तुभक्ष्यकं ॥ १४॥ गुडमाषरुतं नैलपक्षयत्रकश्चकुलीः ॥ शिवालयं धावमानः तेनाप्यानुदु
 नः पथि ॥ १५॥ शिवालये शिवं दृष्ट्वा शिवार्चककरे ददौ ॥ आपणीमां समायाति भक्ष्यचौर्यैरुतं मया ॥ १६॥ शिवे नि
 वेदितमिति तत्त्वं ब्रूहि ममाग्रतः ॥ तवार्थं संप्रदास्यामि मक्षयाम्यहमर्थकं ॥ १७॥ इत्थं द्विजार्थकेनोक्तं श्रुत्वा गौ
 डेश्वरार्चकः ॥ तं तथेत्यनुमान्या हतमापणपतिं द्विजं ॥ १८॥ ॥ शिवार्चक उवाच ॥ ॥ नानेन भक्ष्यचौर्यैर्नेरुतमा
 पणसंस्थितं ॥ शिवे नैवेद्यमेतन्मां यावत्ते काच दापयैः ॥ १९॥ तं तथेत्यनुमान्या सौ ययो हित्वा तमापणी ॥
 ॥ यथा कथंचि देवात्र शिवः प्रीयतु भक्ष्यकैः ॥ २०॥ गुडमाषा पूषुकार्थं गृहीत्वा बालको ययो ॥ आपणी बाल
 श्रेव तदा गौडेश्वरार्चकः ॥ २१॥ त्रयोपि समभागास्तुः शिवे नैवेद्यवाक्यतः ॥ शिवलोकं प्राप्नुवं स्ते तेन पुण्ये
 न पार्वती ॥ २२॥ किंपुनर्गुडमाषाक्तमक्षमोज्यप्रदायिनां ॥ अलकानगरे कश्चिद्विजः पायः श्रमातुरः ॥ अल
 केशशिवगारे ग्रीष्मे माध्यंदिने तथा ॥ तंडुलं शाकसूपार्ज्यं दत्तं केन चिदीश्वरि ॥ २३॥ पाकं कर्तुं शिवगारे मं
 उपे द्विजसत्तमः ॥ स्नात्वा यासोचले नैव गोमयेनोपलिप्यतां ॥ २४॥ शिवगारे मध्वगतं पाकं कर्तुं मथारभत ॥
 सचान्नं बुभुजे तत्र शिवगारे त्वमर्थया ॥ २५॥ तेन संमार्जनालेपपुण्येन याति मत्पदं ॥ कुंदेश्वराग्रत स्तीर्थं शि
 वस्याभूत्पुरातनं ॥ २६॥ पंकिलं तदभूद्देवितु त्पार्थे गृहबंधने ॥ उद्घाटय मत्तिकां भित्तिं बंधं द्विजसत्तमः ॥ २७॥
 शिवतीर्थं च निष्पंकमभूद्दूर्यो बुभूरितं ॥ समीचीनमभूत्तीर्थं शोभो रगे स्थितं शिवे ॥ २८॥ तेन पुण्यप्रभावेन शि
 वतीर्थो धत्तेः फलैः ॥ शिवलोकमवाप्याते कैलासे दक्षिणे वसत् ॥ २९॥ कस्मिंश्चिच्छंकरागारे शिवे धान्यावनाय

श्रीशिव

च॥ अवतं न्यखन द्वैरिधान्यं तस्मिन् प्रयत्नः॥ ३१॥ श्रुद्रवर्षे मासमात्राद् द्वौ त्वाधान्यमुत्तमं॥ स्वर्गहं प्रययौ
 नत्र न द्वौ बुध्नी पूरितं॥ ३२॥ अवतः कृप उदभूत तत्र देव्यं बुध्नी पूरितः॥ शिवागारे कृपखनः श्रुद्रो यं धान्यपूरणात्॥
 ३३॥ नेन पुण्यप्रभावेन शिवलोकं व्रजत्यसौ॥ ॥ ईश्वर उवाच॥ ॥ एवं ते शिवधर्मसूक्ष्मजगति प्रोक्ता हि पापात्म
 नां पापान्मुक्तिरथाभवद्भिरिति सुनेभ्यं प्रदानाच्छिवे॥ भक्तुं भस्वच दानतौ वटकरात्स तीर्थतो लेपतः केलासावल
 मोलिवासजसुरवंसं प्राप्नुवंति ध्रुवं॥ ३४॥ ॥ इति श्रीशिवरहस्ये ईशानारख्ये दशमोऽंश उत्तरभागे शिवधर्मकथने
 विशोऽध्यायः॥ २०॥ ॥ श्री ईशानाय नमः॥ ॥ ईश्वर उवाच॥ ॥ केचि न दाव्रजन्मार्गेण धमादनपर्वते॥ रामे
 श्वराभिषेकार्थं बह्वैर्नागैर्गजैः पयः॥ १॥ कर्पटिकाः पादयंतः स्वाद्यैर्धृतं च पार्यन्ति॥ तेषां शिवाभिषेकार्थं व्रज
 तां पापकर्मकृता॥ २॥ श्रुद्रः यो र्यायगच्छन्तः शिवमात्रापरैर्जनैः॥ नरनारीगणैर्देवि वातुर्वर्णैर्विशेषतः॥ धना
 निपश्यन् छिद्रेषु हर्तुः कामः स पादजः॥ तेः सह प्रविशत्येव शिवमालोऽयं पापधीः॥ ४॥ ससौ धनुर्कोटि ती
 र्थं ब्रह्मघ्राय विनाशने॥ मासमात्रं च तत्रैतैरुवासोऽन्नभोजनः॥ ५॥ भस्मरुद्राश्च कृभूत्वा साधुवत्परिनि
 यतः॥ तेः सह प्राक्रमन् मार्गैकस्य चिद्धनमाहरत्॥ ६॥ तद्गामपाकानि कटेषां पयावध्यते धनं॥ गृहीत्वा निर्धयु
 मार्गे तेन छिन्नकरांशिकः॥ ७॥ पादेनान्येन सर्पेण अरूणा बलमासदत्ता॥ तत्रैवं वसन्तस्य दीपोऽस्य
 विलोककाः॥ ८॥ समायानां विशाः श्रुद्रा ब्रह्मणा विधवांगनाः॥ प्रसर्पन्त्या च मानोऽसौ जलान्ते तेऽप्यखसः॥ ९॥ तेषां
 मपाहरदन्त्रैर्हंतो मुखिजानुभिः॥ क्रमात्प्रसर्पन्त्या तो आर्द्रात्स विलोककैः॥ १०॥ पुंडरीकपुरे तत्र देवं तांड
 वपंडितं॥ देवीं च ददौ श्रुद्रः तत्रौदनमपाहरत्॥ ११॥ श्रुद्रः सार्यस्य विवदन् श्रुनानीतमपोदनं॥ तस्मान्निवारि
 तः क्षेत्रात्कालहस्तिपुरि गतः॥ १२॥ सुवर्णमुखरीतीरे स्नास्यन्तं अबलागणं॥ विलोक्य भूयणं तत्र कत्याश्चित्स
 मुपाहरत्॥ १३॥ शिवसन्त्युत्सवा लोकसमागतजनात्मजं॥ बालं तत्र क्रीडमानं न हत्वा न हृल्लस्यते॥ १४॥

श्रीशिवर१. कंठाभरणभावध्वस्वकटीपटखंडके॥ दृष्टो बालं विचित्रवद्विः बाधवैपंगुपादजः॥१५॥ तदभ्यर्णवटे बालं मतं
 च परिवीक्ष्यतं॥ तं कंठाभरणेर्हीनं शोधयेत्तत्कटीपटं॥१६॥ श्रुद्रं बालघ्नमालोक्य रुदंतः तत्पुराधिपं॥ समा
 साधाश्रुद्रं नत्कंठाभरणं सह॥१७॥ उच्चुक्रुशुस्तुभशं बालघ्नकल्पहारकं॥ तच्छ्रुत्वा तं च श्रुद्रं सश्रुल
 मा रोपयन् दा॥१८॥ कालहस्तीपुरांते च सुवर्णमुखरोतटे॥ तच्छीतवायुः स्यर्शनत्रैव मरणगतः॥१९॥ श्रुते प्रो
 तः स पापोपि विवोत्सवविलोकनात्॥ अरुणाद्रौ पुंडरीके धनुष्कोट्या प्रवादुमे॥२०॥ कालहस्त्यो च मरणान्मु
 को घोषति सधमे॥ क्रयार्थं वनकंदैश्च श्रुद्रैरन्यैश्च संगतः॥२१॥ खनित्रैः पिष्टकैः कुंभैः कुपयंत्रैर्जलो धत्तेः॥
 अकरोद्विल्वमंदारपद्मे त्वलउशीरकैः॥२२॥ कपित्थामलकदाक्षारं भास्त्रफनसंघिकैः॥ नारिकेलमधूका
 नां पूगनागदलावनं॥२३॥ मल्लिकामालतीजाजीवत्नीभिश्च विराजितं॥ तिरस्कृतिं वनस्यैव कंठकैः सव्यधा
 दुमे॥२४॥ तत्र पात्यव्यवपटुः पुण्याहरणहेतवे॥ तत्पुष्पजालैर्वैश्वोसो विक्तीणातिधनादिभिः॥२५॥ शिवा
 गारे राजगेहे पुण्याहारैरनेकशः॥ तक्षनैरुपजीव्यांश्च पोषयत्येव नित्यशः॥२६॥ क्रयार्थं पुष्पवक्षाणां वि
 त्त्वानां च वनावनान्॥ प्रदोषेषु शिवागारे शिवरात्र्यां शिवा लये॥२७॥ विल्वछदनि विक्तीयसपणग्रहणे छ
 या॥ शिवरात्र्यां शिवद्वारि विनिद्रौ सौछदार्पणं॥२८॥ वित्त्वानां सकरोतीशेने नयाति विमानगः॥ ॥ ईश्व
 र उवाच॥ ॥ विल्वछदक्रयणरुच्छिवसस्ययाति श्रुद्रोपि पां यधनहृच्छिवयात्रेयेव॥ श्रुलप्रहाररुजमा
 त्रतनुयपाये प्रापेच्चरं पदमुमे सदयस्य मेद्य॥२९॥ ॥ इति श्रीशिवरहस्ये ईशानारख्ये दशमोऽोत्तरभागे
 शिवधर्मप्रभाषे सकविंशोऽध्यायः॥३०॥ ॥ श्री ईशानाय नमः॥ ॥ अर्पणं शृणु धर्मं मे शिवारख्यं परमाद्भुतं॥ य
 द्भुत्वा मुनयो गौरि विस्मयंत्यमरा अपि॥३१॥ कश्चित्कां च्यावणिस्वर्यश्चंद्रश्चीरवडखंडकान्॥ विक्रेतुमाययौ न
 त्र नगर्गमापणेषु च॥३२॥ तत्राग्निबाधमात्यायं आयादे मासितत्रवे॥ एकाम्रे श्वरधाम्ने वरयापयामास पार्व

१७

श्रीशिव

नि॥ ३॥ ३॥ आपणे स्वर्धमा धाय निशि शिष्ये शिवाग्रतः॥ तदानीं तत्र दीपाग्रवर्तिका मयिका हता॥ ४॥ गर्भगे
 हेग्रतः शंभोः कवाटार्गलदापिते॥ कर्पूरखंडज्वालाभिः सोज्ज्वलं सयशोकरं॥ ५॥ आरार्तिवमभूच्छंभोः अ
 ज्ञानादृणितः प्रिये॥ प्रानटिष्वाहाहर्तौ हंचंद्रहा छिदानये॥ ६॥ केचिदाहुश्च वणिजं शिवायेत्यर्थे यो
 ज्ज्वलं॥ नष्टुत्वादुःखवचसा शिवायेत्यब्रवीदृणिक॥ ७॥ तेन श्रीखंडं डोत्य ज्वाला दीपितमटपं॥ शिवस्य
 नत्कृतं तेन त्यागतो मम वेष्मसः॥ कार्पाससूत्रमाधाय द्रोणिभिः समुपागतः॥ मार्गसहाय देवेश जलार्द्रम
 ददादृणिक॥ ८॥ तेन पुण्येन दीपानां वर्ति दानान्ममाधुना॥ सर्वपापविनिर्मुक्तः समसद्यगतो बिके॥ ९॥ हा
 लास्ये पुत्कसः कश्चिच्छिववाधार्थं चर्मदः॥ मृदंगदक्षापटहदुंदुभी चर्मदापकः॥ १०॥ शिवागारावलो
 केश्वयादत्ता तत्र सोभति॥ गृहीत्वा स्नाति तत्रैव शिवगोपुरलोककः॥ ११॥ दुंदुभ्याश्चर्मदं च तेन पुत्कस
 केन हि॥ नदत्ता न दूनिस्तस्य शिवस्य विलोककेः॥ १२॥ क्रोशमानस्तदा शंभोर्दीरिति त्यं स पुत्कसः॥
 नष्टुत्वा क्रोशानस्तस्य गच्छगच्छेत्यभर्त्सयन्॥ १३॥ मासमात्रं सुधाविष्टः शिवापेण मिति ब्रवीत्॥ दुंदुभ्याश्च
 र्मदानं मे न दानिर्गत्य पुत्कसः॥ मृतो देववशाद्यतिविमो न नार्करोचि या॥ यावदुंदुभिना दौ भूच्छिवाल
 यसमुद्भवः॥ १४॥ तावत्स पापजनुतां श्रवणे द्वियुगोधनिः॥ नाशयत्यखिलं पापं चर्मदानादयागतः॥
 वैद्यनाथालयद्वारिकश्चिद्विप्रस्तिनो भवत्॥ स्वगवाम्प्रियमाणं तु पुंवत्संदुःखितं तदा॥ १५॥ शिवायेत्यब्रवी
 द्विप्रोरोगान्मुक्तो भवन्नृपः॥ शूलं किं नृपं कृत्वा वैद्यनाथाय दत्तवान्॥ १६॥ शिवदुंदुभिवाहाय तेन पुण्ये
 न भूसुरः॥ शूद्रान्नयाचको वापि मल्लो कं शिवधर्मकृत्॥ १७॥ समागतो विमानस्तौ वधरोमाब्दसंख्यया॥
 निवसेदत्र कैलासे ज्ञानादानाच्च किंपुनः॥ १८॥ तुन्नवायस्य तनयाश्चूरीं द्रेशं करालये॥ विस्तृष्टा तेन पित्रा सा
 वसूर्यो म्रियमाणका॥ १९॥ सा यौवनं परंप्राप्य विटचित्तप्रमायिना॥ शिवाय दत्तानं त्यंती शंकराग्रे शिवा

श्रीशिव २१०

१८

लये॥ अनिच्छन्नुर्तकीदाना तत्पिता जननी उभौ॥ समायातौ विमाने न पूजितौ गणपैर्मम॥ २४॥ तिस्रः कोट्य
 धकोटिश्च याभिरोमाणि वर्ष्मके॥ तन्नायी श्वभवं गौरि तावत्कैलासमावसेत्॥ २५॥ शिवे तत्रोतरे कोशे अजा
 नन्वपि वै द्विजः॥ क्रियार्थेषु पवीतानि करोति प्रत्यहं दश॥ २६॥ तत्रैकं छिन्नमभच्छिवायेति शिवालये॥ उ
 पवीतप्रदेविप्रः नित्यं दुःश्चाद्भोजनः॥ २७॥ मुक्तः पापात्सकैलासं प्रयाति च विमानगः॥ कश्चिद्वह्निगणैक
 र्णैर्वेश्यपुत्रो नटीप्रियः॥ २८॥ सायं प्रफुल्लमल्लीनां कुड्मलानि विचिन्वते॥ सुशीतजलमिक्तानि कृत्याम
 लीनि स्त्रुके॥ २९॥ विविधं राजयोग्यं स आपीतं प्रबन्धसः॥ तानि वेश्यासु धम्मिल्लमल्लीभूतं तनेति सः॥
 ॥ ३०॥ एवैव संते संकेतस्थाने वारविलासिनीं॥ रमयत्येव दुर्बुद्धिस्तस्मात्तद्वनपेच॥ ३१॥ संदृष्टं ताडयितु
 मायानः सकशाकरः॥ तदानीं सिकतालिंगं कृत्यामालां समर्पयत्॥ ३२॥ तमाहभीत्या पूजामेति गस्यात्र क
 तामया॥ मल्लिमालादिभिर्भित्त्वं नाहं चौर्यार्थमागतः॥ ३३॥ तस्मिंसायं प्रदोषो भूत्सोमवारसमन्वितः॥ तेनैक
 दिवसे सायं मल्लीमालादिभिः शिवः॥ ३४॥ पूजितः सिकतालिंगे तेन वै श्रेय नत गृहि॥ वनपालोपितं दृष्ट्वा पू
 जयंतं महेश्वरं॥ ३५॥ बहिर्गच्छेत्पुनः पूजानो चेत्तां हन्मिदं दुतः॥ निर्माल्यमालार्धमसौ दत्त्वा तस्मै वनावने
 ॥ ३६॥ स्वयं गृहीत्वा मालार्धं वेश्यावेश्मन्यथाययौ॥ तथा सरमते वै काले नायाति मत्पदं॥ ३७॥ सोमवारप्र
 दोषो त्रसायं मल्लीसुमार्चनात्॥ तेन प्राप्तां गणपत्यं वेश्यापत्यानि तेन वै॥ ३८॥ वेदार्ण्यपुरा कश्चिन्नाविको
 नो कयाब्धिराः॥ संचरन् नवरत्नानि हेमरोपप्रवालकं॥ पीतांबरान्यथा न्याश्वशंखसाहस्रमुत्तमं॥ श्रीखंडचं
 द्रकस्तूरीक्रमुकेलालवंगकं॥ ४०॥ जाजीपत्रं जाजिफलं नक्षत्रं लसुमनः शिलाः॥ मुक्ताशुक्ति समूहं वगृहीत्वा
 वणिजां वरः॥ ४१॥ मध्ये महावातहता सागरेभ्रमते च नौः॥ तदा वेदवनाधीशं प्राप्नोमे वणिजां वरः॥ ४२॥ ॥
 वणिगुवाच॥ ॥ ददामि शंखसाहस्रं नुवरत्नार्चनं शिवे॥ करोमि नवधान्यानामर्चनं वेदनायके॥ ४३॥ ॥

श्रीशिव

॥ ईश्वर उवाच ॥ ॥ इत्थं विचिंतयन्ति तत्र वणिक्त्वरस्मिन्धारां तथा बद्धैः परमापसानोः ॥ ते नैव तच्छ्रवसहस्रदा
 नाद्रत्नार्चनाक्षान्यसमर्चनाच्च मद्यमेकैलासमौलिः करगोवणिग्यतिः ॥ ४४ ॥ ॥ इति श्रीशिवरहस्ये दश
 मांशो ईशानाख्ये उत्तरभागे शिवधर्मकथने द्वाविंशोऽध्यायः ॥ २२ ॥ ॥ ईशानाय नमः ॥ ॥ ईश्वर उवाच ॥
 अथान्यं शिवधर्ममेश्वरपुंशोलात्मजे मते ॥ श्रीकण्ठे सत्यजातीरे धानूनां क्रयकारकः ॥ १ ॥ घटं द्रव्यं पाकपा
 त्राण्यादाय सवणिग्यतिः ॥ मध्ये मार्गे प्रविष्टो सौ अश्वोद्धेरुस्तसमैः ॥ २ ॥ भारं वहन् यात्रागणं ताम्रपैतल
 कां स्पृजं ॥ श्रीकण्ठे शालय दारिद्र्यं विक्रीणाति सखित्पिजः ॥ ३ ॥ मासमात्रमुवासायुं तत्र देवस्य उत्सवे ॥ विलो
 कनजनेः शंभोः क्रीतस्तां म्रमयो घटः ॥ ४ ॥ केन चिद्यौर्यभावेन तत्रागारेशिवस्य वै ॥ सविलोकापणे स्वस्य
 स्थितं ताम्रघटं नवं ॥ ५ ॥ ददौ शिवाय सवणिकृते नायं मयुसयगः ॥ विमानेन समापत्तिं शिवे तां म्रघटप्रदः ॥
 ६ ॥ कश्चिद्रत्नाद्रिशिवरे नवधान्यो ह हान्वान् ॥ समादायाय बहुशः वणिग्भिः सह चक्रयं ॥ करोति चाप
 णं प्राप्य क्रयं तत्र जनास्तदा ॥ गृह्णन्त द्रान्यजातं तु तत्र धान्ये खसौ वणिकः ॥ ८ ॥ शिवाय मुखि मात्रं संगो
 णीयुं प्रतिगृह्णते ॥ तत्प्रत्येकं प्रच्छशतं संपाद्य शिवमर्चयत् ॥ ९ ॥ नवधान्यास्तार्थातो मम कैलासवा
 स्य भूत ॥ गोश्वं गविक्रिय परः तथा मरत्नकाचले ॥ १० ॥ बलयानां क्रयकरः तथा मरत्नकाचले ॥ बलयानां क्रयक
 रं चामरीकेशमेव च ॥ ११ ॥ शिताशिनं विक्रीणात्ययं पौरांगनास्यधि ॥ तत्राहस्य विटकांतां देवागारस्थितां त
 दा ॥ १२ ॥ वेश्याचामरने शाय गोश्वं गमयिष्ये चितुं ॥ शिवं मरत्नकेशानं तव संगफलं मम ॥ १३ ॥ नरैरे प्रादात्स वणि
 कृति त्वं तत्संगलालसः ॥ वेश्यावः उपार्थमुत्कृष्टं चामरं श्वंगमेव च ॥ सादं उचामरं कृत्वा तेन देवमधूधुवत् ॥
 गोश्वं गेणतदा देवं लिंगं मरत्नकेश्वरं ॥ १५ ॥ सुशीतलैर्जलैर्ग्रीष्मे च यत्नं ह्यजाज्जले ॥ सवेरयोयं वणिग्यति
 विमानेन मम क्षयं ॥ १६ ॥ कादंबपक्षसंकाशमोश्वं गचमरप्रदः ॥ तणानिदत्वा देवस्य तणज्योतीशगोपुरः ॥ १७ ॥

कश्चिद्भूद्रोभतिपरः तणभारवहोनिशं॥ जीवनेत्यंतभारार्तः स्वकुडंबमपोषयत्॥ १८॥ एवं प्रतिदिनं शूद्रः तण
 ज्योतीशसत्सुले॥ विप्रः कश्चित्स्वगोप्रादा तणानयनहेतवे॥ १९॥ आहरनसत्तणभारं शिरसान्नपादजः॥
 तणज्योतीश्वरद्वारीस्थितागौः क्षीरदाशिवे॥ २०॥ तयागवा तणार्थाय सघासस्तत्रपातितः॥ तत्प्रगृह्य तणं
 सर्वममभक्षयत्तसाचगोः॥ २१॥ विनष्ट तणकः शूद्रः प्रारूढत्सहि जाग्रुतः॥ दंडेनाताडयच्छूद्रं तणनाशेन दुः
 खितं॥ २२॥ उवाच विप्रः कोपेन तं शूद्रं स्फुरिताधरः॥ ॥ विप्र उवाच॥ ॥ अनिदग्धं तदहं मेघसद्यस्तत्पण
 दानतः॥ तणनाशेन नष्टोस्मि शिवगोभक्षितं तणं॥ २३॥ किं करोम्यद्य नाहं ते भतिं दास्यामि गच्छ मो॥ हा शि
 वः प्रीयतामत्रेत्यथोक्ता स्वगृहं ययौ॥ शूद्रविप्रौ च कालेन समायातौ ममालयं॥ शिवगौर्वासनो देवितस्मिन्क्षी
 रं दिने दुहत्॥ २४॥ अभिषेको भवते न तु पुण्येन समागतौ॥ विधूय पापजालानि विधुवन्मः घमध्यतः॥ २५॥
 शुश्रुभाने विमानस्थे शिवधर्मप्रभावतः॥ मातृभूतगिरो पूर्वकश्चिदासीत्कुलालजुः॥ २६॥ क्रयार्थमिष्टका
 स्तेन दग्धाः काष्ठेन ताः शिवे॥ किंचिद्दग्धावशिष्टा वै न तासौ तु प्रतिगृही॥ २७॥ काचिदासीच्छिवागारे प्रद
 दौताः सहस्रशः॥ तन्नटीगमनासक्तः तया संप्रार्थितः सदा॥ २८॥ तेन पुण्येन संयति के तासंदक्षिणं मुमु॥ ॥
 ईश्वर उवाच॥ एवं सधा तु क्रय रुद्ध प्रदो धान्याक्षनार्चोपरमो वणिग्वरः॥ २९॥ विचार्य सच्चामरशृंगदो वि
 के तणप्रदानाद्दुविमे विमानगौ॥ तौ शूद्रविप्रौ शिवधर्मशेखराः समागता मत्पदसंनिधिं शिवे॥ ३०॥ ॥
 इति श्रीशिवरहस्ये ईशानारण्ये दशमीशो उतरभागे शिवधर्मप्रभावे त्रयोविंशोऽध्यायः॥ ३१॥ ॥ श्री ईशानाय न
 मः॥ ॥ ईश्वर उवाच॥ ॥ पुनश्च शृणु मे देवि शिवभूमिप्रदायिनः॥ कथां कथयतां मे घसद्यः सर्वा घनाशिनीं॥ ३२॥
 तं जेश्वरांतिके देविके चिदासन्कषीबलाः॥ गोवृषाजमहिष्यादिपालका कृषितत्पराः॥ ३३॥ कथं तोलांग
 ले भूमिं सर्वसस्यप्ररोहिणीं॥ सर्वो वरावारेष्वांतां भूमिं मन्यो न्यवादिनः॥ ३४॥ मह्यं मह्यं मह्यमिति कलहं च क्रिरे

सदा ॥ न च धान्यगणं सर्वमभिवृद्धिमान् न पन ॥ ४ ॥ तत्र केचिद्वयो व ह्या उच्युस्तत्र कृषीवलाः ॥ यथा बुधुः ॥
नास्माभिर्भूरियं भोज्या विवादा सक्तमानसेः ॥ तं जेश्वराय दत्तेयं विवादो मास्तु नो धुना ॥ ५ ॥ तथेत्येवावदन्स
र्वशर्वायाय तदेविरा ॥ प्रददुस्ते कथिं कृत्वा न वधान्यं तथेक्षवः ॥ ६ ॥ तदान्येन शिवस्वभूतैर्वेद्यं भक्ष्यं भोज
कैः ॥ इक्षुकांडरसेनैशमभ्युषिंच न शिवार्चकाः ॥ ७ ॥ शर्वाय पर्यकाले ते उर्वरां सर्वयाददुः ॥ तेन वै शिवधर्मे
ण सर्वे चैव कृषीवलाः ॥ ८ ॥ विमानेन समाजसुः कैलासं भ्रमदक्षिणं ॥ अज्ञानाद्विबद्धं तस्ते सदंतः करणोक्षि
ताः ॥ ९ ॥ किं पुनर्भक्तिभावेन शिवे भूमिप्रदानराः ॥ यावत्तद्भूमिरजसः संख्यया शिवलोकगाः ॥ १० ॥ तत्रा
खंडभुवः खंडं आखंडलद्वैधिताः ॥ यावच्चंद्रार्कभगणेशोलहीपाद्यिर्मंडलाः ॥ ११ ॥ भुवं भुजंति भूपालाः
तेन धर्मेण पार्यति ॥ कश्चिज्जप्येश्वरं पूर्वमरणान्मम लोकं ॥ १२ ॥ स्नात्वा स ह्योद्भवा तीर्थे दृष्ट्वा सायंतु
विप्रजः ॥ ग्रहणे सोमसूर्योत्थे दृष्ट्वा न त्वा तु मां द्विजः ॥ १३ ॥ शिवलोकं प्रयात्येष विमानेनैव भारवता ॥ कुंभ
घोणे श्वरं प्राप्य स्नात्वा नद्यां महेश्वरं ॥ प्रणम्यो ह्येन जीवन्समार्जन्या मार्जयंस्तदा ॥ शिवालं यंत दानित्य
मासायंत त्रवर्तनात् ॥ १५ ॥ कृत्वा कैलासमाप्योत्तेगणो भूत्स्वविमानगः ॥ श्रीप्रयागोपुरे काचिद्विप्रकं न्या
शिवालये ॥ १६ ॥ गोगोमयेनोप्यलिप्यभातीरं प्राप्य भूतले ॥ पुत्रपौत्रैः परिवृता शिवलोकमथापयौ ॥ १७ ॥
मध्वार्जुने महादेवं दृष्ट्वा यस्यां नदी सुतः ॥ उष्यरात्र्यां स शरदौ सो वेश्यासंगमलालसः ॥ १८ ॥ तेन धर्मेण कैला
सं संप्रापयं सुदुर्लभं ॥ श्रीमंगले तु विधवा शिवे द्वादभिषेचनं ॥ १९ ॥ मत्कुंभाहृततोयेन स ह्यजायास्तदा
विके ॥ तेनेयं विधवा याति शिवधर्मे विमानगाः ॥ २० ॥ त्रिकोटोपापधीर्विप्रोऽस्मिन् शिवसेचने ॥ रुद्रं ज
पन्तुं हरतिः कैलासं प्रापते न वे ॥ २१ ॥ कुहाले शिववीक्षातो कार्तिके स ह्यजाप्लवात् ॥ संकरः शिवलोकं
वै संप्राप स विमानगः ॥ २२ ॥ वेश्यसंघे व हन्सीरं याचते शिवसेचने ॥ पयोगवांघटद्वंद्वे भिक्षाभोजी शिवं ययौ ॥

श्रीशिवर.१०

२०

२३॥ पयः प्रादाच्छिवस्यार्थे ते व्यागच्छन् शिवालयं ॥ दुर्गे श्वरे ते वने न पयसो याति वै श्युः ॥ २४॥ विमाने ना
 केवर्णेन वषभध्वजशोभिना ॥ मायूरे शपुरद्वारिकुंभारे श्वमणो निशि ॥ २५॥ घनमाषणजं नित्यं पाचयि
 त्वाभिरुह्य च ॥ दीपद्वंद्वदत्ते वने न पुण्यादिमानगाः ॥ २६॥ घटेशायव न च केनालिके रस्यपादजः ॥ ग्री
 षे जलं समादाय मत्कुंभेन सपादजः ॥ २७॥ प्रदत्त्वा वर्धयामास भिक्षाशिसव्यवर्धयत् ॥ तन्नारिकेलसुज
 लैर्घटेशमभिषेचयत् ॥ २८॥ तेन पुण्येन श्रद्धैस्तौ यातियाने मनोरमे ॥ श्रीकायेश्वरमणः कश्चित्कृत्वा
 माधुककुंवरं ॥ २९॥ नत्फलोत्थे न तैले न दीपानारोपयच्छिवे ॥ तेनैव शिवधर्मेण यातिके लासमधमे ॥ ३०॥
 तैलिकावेद्यनायायुनैल यं नैतिलांतदा ॥ संवीडयते लंसा प्रस्थं दत्त्वा देवाभिषेचने ॥ ३१॥ यांति शंभोः
 परं धाम तेनैव शिवधर्मतः ॥ रथकारः पुरा कश्चित्कृत्वा पुष्परथं तदा ॥ ३२॥ भक्तिं विहाय च केसो केनचित्
 त्रकारिते ॥ श्रीसुंदरे तेन शिवे विमानेन प्रयाति सः ॥ ३३॥ क्षीरिणीशे वर्यं तस्मात्कृत्वा दासभवं वने ॥ रं
 गेण शोभितं कृत्वा वृक्षं संपाद्य यत्नतः ॥ ३४॥ वषध्वजविमानेन तेन संयाति मत्पदं ॥ दुर्गे श्वरे पुष्पमालाप
 रिशोभितमुन्नतं ॥ यानं कृत्वा पुष्पकारः प्रयाति मम सप्तमे ॥ श्रीवांछे ग्रीष्मकाले तु गंधपिष्पेमलिप्यमां ॥
 ३६॥ संवीज्यता लयं तेन विप्रो छेने वजीवति ॥ देहांतो शिवसारूप्यं प्रयाति च विमानगः ॥ ३७॥ कंतुकेश
 वृक्षस्तंभं दत्त्वा श्रद्धः शिवे ययौ ॥ तालेशो गोपुराग्रस्थं कलशे केतुदायकः ॥ ३८॥ तेनैव शिवधर्मेण वृक्षकेतुवि
 मानगः ॥ शिवं प्रयाति श्रद्धासौ सदारः तसु तस्मदा ॥ घंटाप्रदः शिवागारे बद्धा घंटाश्चनादिनी ॥ ४०॥ तत्रैवां
 म्रवने शस्यकां स्यकारः प्रयाति सः ॥ पुष्पदुतीश्वरपुरः ससुरामागतं पिबन् ॥ ४१॥ चंडालो विलुट्कृत् मोशि
 वप्रासादपार्श्वतः ॥ अंगप्रदक्षिणां तेन संजाता याति तेन मं ॥ ४२॥ बल्मीकेशो पुरा विप्रः शिवार्चककुलोद्भवः ॥
 व्यागराजमहेशानं गायन् स गणिको ययौ ॥ ४३॥ मत्पदं कथं कौपि जीपी दुःखदरी वने ॥ उंचेन जीवं

श्रीशिव

देवाय शिला शिल्प करो यथो ॥४४॥ वक्षा द्वौ तैलिका गार वषभो निरतो निशि ॥ अनुद्रुत सैलिकेन शिवा
 गार प्रदक्षिणो ॥४५॥ त्रिवारं तैलिक वषो चक्राते यास्य तोहि मां ॥ गोवटे शिव भक्तं च कश्चिद्विप्रं स्वबंधुवत्
 ॥४६॥ निशीथे तमसि प्राप्ते भोजयते नयाति मां ॥ गोपर्व तेशे देवेश कश्चिद्विप्रं जने दनः ॥४७॥ मदानये महा
 दर्शो दत्वा सोपिविमानगाः ॥ गणकस्ताडितो राजा शिवा गार निरिक्षकः ॥४८॥ धनं शिवस्य देहीति जहौ प्रा
 णं क्षदां बिके ॥ श्रीमन्नलपुरे तेन योत्यतः स विमानगः ॥४९॥ स प्रत्यागतये पूर्वविप्रः शूद्रो वणिक् क्रगोः ॥
 राजा च वनपालश्च राज्ञी दासी प्रदानकृत ॥ ५० ॥ विप्रः शिवा गार मध्ये धर्मो र्थाध्ययनाद्यथो ॥ उंच जीवी सशि
 व्यो सो शूद्रो वीणादि गायने ॥ ५१ ॥ शिवा गारे मदो वेषु भस्मरुद्राक्षधारकः ॥ वणिग्गुग्गुलदः शंभोः गो
 शंभोः सिंचनीपयः ॥ ५२ ॥ ग्रामे तृणान्यदित्वा च त्रिकालं दापयत्ययः ॥ राजा दुष्टो गजो दत्तः तथा श्वो द्यौ
 चर्चाकरे ॥ ५३ ॥ श्रीमुन्नंदीपुरे गाय वनपालो विमानिकां ॥ नीलोत्पलानामावध्पदो पुष्पद्रुतीश्वरे ॥
 ॥ ५४ ॥ दुष्टा दासीं नु संताड्य राजा देवे द्रुतीश्वरे ॥ विसर्जितान् तत्पुण्यैः विमानस्तान् ममागता ॥ ५५ ॥ त्वं
 दीश्वरे लक्ष बिल्वमभ्यर्च्य सघनो वणिक् ॥ याति कैलासमुत्कृष्टं पुनर्धनुवसेत्तरु ॥ ५६ ॥ न शोचेन्ने वरुणे
 त शिवधर्मो यमीदृशः ॥ यत्तु धर्मश्रवणाद्गौरि भक्तिर्मायि दृढा भवेत् ॥ ५७ ॥ श्रुत्वा संतुष्ट हृदया देवी शंभोर्मुखं
 बुजात् ॥ ॥ स्कंद उवाच ॥ ॥ एवं कैलास शैले विहरति गिरिशैलपुत्रा समेतः प्रोक्ते यं शिवधर्मसारं
 दवीश्रेयस्फरी संश्रुता ॥ तत्तुभ्यं गदिता शिवेन विहितो नित्यं मुदे धार्यतां ॥ यावद्वर्षं निवासवस्त्रिदिवतो
 वर्षा बुभिर्भूतं पावच्छेल न दीनदाब्धितटगा स्रग्माः शिकत्याः शिवे ॥ ५९ ॥ तावत्संख्यक कल्पक दिविय
 दामूर्ध्वं च मत्पार्श्वगाः कैलासे शिवधर्मकारि जनता तानो हि धर्मोधिकः ॥ नेच्छाम्यं अमधर्मं संभव फलैस्त्वर्गस्तदं
 तेशिवे भस्मे देवतस्तु धर्म इति मे द्रष्टो न तु येषु सदा ॥ ६० ॥ पूर्तोप्यार्तिदकीर्ति युक्त मुमहा गर्ते वसो धोनरः ॥

श्रीशिवर१०

२१

तद्वन्नात्रपतत्यनुमहाकल्यांतिमेभ्यमिपोभपातेनकरिष्यतिप्रतिजनिंस्याधर्ममेवंशिवे॥६१॥ शक्तेर्मन्त्रैरशक्ते
 विधिसुधिरहितैर्बोधबाधाद्यगाधैः सेव्यः सर्वैरयंमेशिवतररूपयात्मभ्यधर्मोयमेव॥ विनैश्चिन्तैश्चहीनादिजव
 रपतयोभुक्तिमार्गप्रपन्नाः सन्नाभिन्नात्यवर्णा अपिसगुणासक्तचित्तामयीत्यं॥६२॥ धर्मवर्ममिदमेवमनोज्ञंक
 र्मपाशजनिर्जेशिवधर्म॥ नाशयेदुरितजालमपीशोपर्वजानुद्वयशर्वरिनाथः॥६३॥ गर्वपूर्वशपयोहममैषः
 सर्वसद्गतिदण्डवृषोमे॥ पूर्णकर्मनिरताहिगर्तगादृष्टतुष्टिनिरताश्चक्षुकाः॥६४॥ ॥ इति श्रीशिवरह
 स्ये ईशानारये दशमोऽंशोऽन्तरभागेशिवगोरीसंवादेशिवधर्मकथने चतुर्विंशोऽध्यायः॥२४॥ ॥ श्रीईशाना
 यनमः॥ ॥ जैगीषय्य उवाच॥ ॥ श्रुत्वा स्नेतारकारांते शिवधर्मोऽप्युपोमहान्॥ सेतिहासः शिवोक्तोयं गौर्धे
 कैलाशमर्धनि॥१॥ नद्रौहकथने तत्रकथंशंभुरपोक्तवान्॥ गौर्धे तन्मेवदाश्रुत्वंयच्छ्रुत्वामनुजामुवि॥२॥
 नकुर्वन्ति शिवद्रोहं तन्मेस्कंदवदाधुना॥ सहेभिर्गणैर्देवैश्च मुनिदेवैश्च शांकरैः॥३॥ तज्जैगीषय्यवच
 ने श्रुत्वा प्राहाय यष्मुरवः॥ नमस्कृत्वा शिवं तत्र शिवद्रोहकथानकं॥४॥ ॥ स्कंद उवाच॥ ॥ ऋणुध्वं मुनि
 भिर्येवैर्गौर्धे श्रुत्वा मुनिपुंगव॥ पुरा कैलासशैले देवत्वमप्युपमध्यगो॥५॥ भ्राजमानमणीमं चे संस्मृतौ परमे
 श्वरो॥ देवा देवी च न ह्युत्वा शिवोक्तं शिवधर्मजं॥६॥ सेतिहासं इतीहासे पुण्येशिवरहस्यके॥ श्रोतृणां भ
 क्तिफलदपापौघविनिवारकं॥७॥ पुनः क्षणेन कल्पोभूतयोः संवादतो मुने॥ तमिं गितज्ञाप्रोवाच सर्वज्ञा प्रा
 जलिः शिवा॥८॥ देवी उवाच॥ ॥ देवदेव महादेव शरणागतवत्सल॥ पाहि मां देव रूपयावदत्यद्रोहजां
 कथां॥९॥ सेतिहासं महादेव श्रोतुमिच्छामि ते मुखान्॥ यत्कथाश्च वशां देव श्रोतृणामुपकारकं॥१०॥ न
 त्वद्रोहमतिर्भूयात्सर्वेषामुपकारकं॥ प्रश्नमेनं वदस्व विभो निस्ताराय भवो बुधेः॥११॥ जनानां तारणायाशु

श्रीशिव

हादेव वद मे प्रभो ॥ अर्पणं वचसा पूर्णं प्रसादस्तूर्णं मे वतां ॥ १२ ॥ उवाच तां महादेवः सदयां भो धिरीश्वरः ॥ ॥
 ॥ ईश्वर उवाच ॥ ॥ शृण्व पर्णे महादेवी युक्ता त्वं गणपुंगवैः ॥ शिवे शिवर हस्ये त्रपुण्ये श्रोतु सुखा वहां ॥ १३ ॥
 कृपां सुधाधिकूरिणीं चारिणीं सकला पदां ॥ हरिणीं मखिला घानां तारिणीं भववारिधेः ॥ १४ ॥ हरिणे क्षणे पु
 रायाम्यं लोकं प्राप सुनंदकः ॥ गणेन्द्रो मम कैलासास्त्रो कपालैरथार्चितः ॥ १५ ॥ प्रणामभोजनार्च्यं भियमलोकं
 निरीक्षितुं ॥ सुनंदमागतं श्रुत्वा विमाने नार्करोधि वा ॥ १६ ॥ भ्राजमानपताकेन मणिकुंभो पशोभिना ॥ मृ
 त्युज्वरादिगणैः चित्रगुप्तादिभिः सह ॥ सार्धं हस्तोद्यमोभ्यागात् गच्छतस्मै न्यवेदयत् ॥ प्रणम्य तत्पद
 युगं प्रफलांबुजसंनिभं ॥ १७ ॥ नवरत्नेस्तथापुण्यैः समभ्यर्च्योभ्यवोचत् ॥ प्रांजलिस्तत्र सानंदसुनंदगण
 पोत्तमं ॥ १८ ॥ ॥ यम उवाच ॥ ॥ अद्य मे तपससिद्धिरद्य मे भाग्यगौरवं ॥ यन्मदक्षिपदं हूं हूं निर्द्वंद्वं न वशां
 करं ॥ २० ॥ मम भाग्यस्य नांतोस्ति सुनंदतव दर्शनात् ॥ यत्र शांभवपादाब्जं रज्जोलेशः परित्यजति ॥ २१ ॥ त
 त्पवित्रं न रंधन्यमान्ये मन्ये गमात्तव ॥ भुवने भवनं मेघनदन्यदनवद्भवेत् ॥ शांगंगसंगवातोऽपि पुनाति भु
 वनत्रयं ॥ न सामान्यमिदं मन्ये पुण्यस्य फलमीदृशं ॥ २३ ॥ सदयं हृदयं त्वद्यमयि भाग्योदयेन ते ॥ समा
 गमे भवच्छंभोः गणेन्द्रेणाद्यसादरं ॥ २४ ॥ यन्मनीषिपदां भोजरजः कणपवित्रितं ॥ तदेव भुवनं मन्ये नोच
 दननिर्भवं वेत् ॥ २५ ॥ शांगसंगः पापसंघमंगं किं न करोति मे ॥ किं किं न सस्ते भाग्यानि पचेत्तिमत्तपःफलं ॥ २६ ॥
 सफलं मम भाग्यं वै फलेनानेन ते पदं ॥ स्पृशामि शमिताद्योद्यः दिक्ष्पालेषु नमस्तमः ॥ २७ ॥ तमुत्थाप्य वमीशा
 निसपद्य प्राप्य ते नवे ॥ सिंहासनवरे स्थाप्य तत्र रत्नैरलंकृतः ॥ २८ ॥ भोजयामास तत्रैव रुतलिंगार्चनं शिवे ॥
 सुनंदं तद्यसानंदं यमः शिवनिवेदिनैः ॥ २९ ॥ स्वयमभ्यर्च्य देवेशं भक्ष्यैर्भोज्यैरनेकशः ॥ तद्दधवा सोभिर
 लंकृतां गतां ब्रूलवक्रपरिवीजि चामरं च ॥ सिंहासनस्थं स्वसुनंदकंगणं प्राहं दुर्मोलेः पदपूजकं मम ॥ ३० ॥ ॥

श्रीशिवः १०

२२

॥ इति श्रीशिवरहस्ये ईशानार्ये दशमांशे उत्तरभागे सुनंदात्मपंचविंशोऽध्यायः ॥ २५ ॥ श्री ईशानाय नमः ॥
 ॥ ईश्वर उवाच ॥ यमः संपूजयित्वा तु सुनंदं गणपतम ॥ धत्तं त्रिपुंड्रं फालेन्दुमुकुटभस्मपांडुरं ॥ १ ॥ रतादृश
 नुग्रहाय पात्रभूतः कृतोऽस्म्यहं ॥ यतस्तत्त्वाद् रजसापूतमद्य गणे श्वर ॥ २ ॥ इंदिरा मंदिरमभूत्सुंदरं मम केद
 रं ॥ नित्यमाज्ञां महेशस्य वहामि भकुटीतटे ॥ ३ ॥ विभेमि शैवान्नाणपानदध्वा नान्यान्सुरोत्तमान् ॥ विष्णु
 ब्रह्मादिकान्नाहं गणये सत्यमुच्यते ॥ ४ ॥ विभेमि भस्मरुद्राक्षधारकाच्छिवपूजकान् ॥ रुद्रपंचाक्षरपरा
 न् शिवलिंगैकपूजकान् ॥ ५ ॥ शिवसेत्रनिवासाश्च अविमुक्तनिवासिनः ॥ शिवमक्तार्चकान्साधुच्छिवधर्म
 प्रवर्तकान् ॥ ६ ॥ आकारगोपुरागमवापीकूपकरान्सदा ॥ शिवपुण्यावनचरान्प्रदोषे शिवदर्शकान् ॥ ७ ॥
 शिवोत्सवा लोककांश्च घंटाछत्रप्रदानहं ॥ धूपस्रगांधदीपालिदायकान्छिवमंदिरे ॥ ८ ॥ चामराद
 र्शदानुंश्च सोमवाराष्टमीषु ॥ चतुर्दश्यर्चनरतान्त्सम्यं सायमेव च ॥ ९ ॥ ये पूजयन्ति देवेशं तान्दृष्ट्वा प्र
 णतोऽस्म्यहं ॥ किदारे अविमुक्ते च रुद्रकोटामरे श्वरे ॥ १० ॥ कालं जरे महाकाले श्रीशैले च्यंबके तथा ॥ अ
 रुणाद्रौ च गोकर्णे कालहस्त्या चिदम्भके ॥ ११ ॥ रुद्राद्रौ गोमते चेश्वरी रवं डेरत्नपर्वते ॥ मातृभूते च जये च
 तं जेशे कुंभघोणके ॥ १२ ॥ मध्वार्जुने च मायूरे घटेशे द्रोणिकेश्वरे ॥ श्रीकाशे वैद्यनाथे च श्रीवांछे वेदकान
 ने ॥ १३ ॥ श्वेतारण्ये छागके च हालास्ये वेणुकानने ॥ शुचींद्रोपापनाशे च गंधमादनपर्वते ॥ १४ ॥ ताम्रपर्ण्याः
 सत्यजायाः तटहं देस्त्रिताजनाः शिवोत्सवा लोकने न शिवागारनिरीक्षणे ॥ १५ ॥ तत्सेत्रनिवासाश्च
 नानीता मम सत्त्वानि ॥ शिवाज्ञौलंघनं नाहं कर्तुं स्मि गणसत्तम ॥ १६ ॥ येन केनापि पुण्येन शिवधर्मे नरेण च ॥
 नदीद्वयनटक्षेत्रवासिनः शिवलोकगाः ॥ १७ ॥ यथा कथंचिद्भस्मांकाः शिवागारनिरीक्षकाः ॥ शिवोत्सवा
 लोकि न श्वरयो हाश्चापि सर्वशः ॥ संकरा अंत्यजाश्चापि नरा दुर्मलतांडजाः ॥ नैवानीता भयाहं भोः शि

श्रीशिव

वधर्मो हि सूक्ष्मकः ॥१९॥ नदीद्वयस्नानपराध्याजेनपिशिवेक्षकाः ॥ अन्यधर्मपरामर्त्याः तत्तत्त्रोकेनिवासि
 नः ॥२०॥ सपुण्या अपि मां दृष्ट्वा यांते वरवर्गिणास्मिनः ॥ यागयोगपराः केचिद्ब्रह्मविष्णवदिपूजकाः ॥२१॥ म
 हाबोडशगोभूमिकं न्यान्नदिप्रदानराः ॥ मां दृष्ट्वा यांति स्वर्गं सपापा ये चमानवाः ॥२२॥ असिपत्रे कुंभिपा
 केन प्रलोहे शिलाशाने ॥ गोरवे कालसूत्रे च महारौरवदुर्धरे ॥२३॥ त्रिकोटिनरके खेवं पातिनास्ते शि
 वास्तथा ॥ भुज्यन्ते यांति नांते हि सदा नारके धर्मम ॥२४॥ ब्रह्मघ्राश्वसुरापाश्व अगम्या गामिनस्तथा ॥ सु
 वर्गौ रोषधातूनां हर्तारो रत्नवाससां ॥२५॥ गोकन्या धान्यजातीनां गंधकर्पूरवर्मणो ॥ गजाश्च रासभृद्वयउ
 द्वाजा विहोपिये ॥२६॥ परान्नादाश्च ये कान्ताः परदूषणकारिणः ॥ गोघ्राकृतघ्राबालघ्रास्त्रीघ्राजी
 वहनारतथा ॥२७॥ तटाकारामभेतारः कूपकर्षणीर्यनदीतटं ॥ दानविघ्नवृत्तिविघ्नकारिणो वासस्वहि ॥
 २८॥ नरकेषु विचित्रेषु यातनाश्चातिदुःखदाः ॥ दास्यन्ति मद्रणा अत्र नरकेषु गणेश्वरः ॥२९॥ आक्रंदः श्रू
 यते नित्यं रुदतां नरकार्णवे ॥ जनानां पापिनां रोद्रानरनार्यखिलात्मनां ॥३०॥ दुःखितोऽस्मि सदा शंभुः स्म
 रामिमनसा सदा ॥ हाधिकारो मदीयोऽत्र शिवाज्ञा किं करोम्यहं ॥३१॥ एतादृशे मद्बुद्धेनेतत्र वात्रागमनं कथं ॥
 त्वां दृष्ट्वा भयहर्षाभ्यामाविष्टोऽस्मि गणेश्वर ॥३२॥ अपराधस्तु को वामे मयि नित्यापराधिनि ॥ कृपां करो
 ति भगवान् भगनेत्र निपातनः ॥३३॥ सूक्ष्मोऽत्र शिवधर्मो हि नार्हं जानामि तत्त्वतः ॥ कारणेनात्र केन त्वं द
 ययामासु पागतः ॥३४॥ तन्मे ब्रूहि गणेश्वर शिरसाते पदांबुजं ॥ प्रणमामि जगद्दंष्ट्रं द्वितीयः शं करो
 सि मे ॥३५॥ ॥ श्रीस्कंद उवाच ॥ इत्थं सुनंद गणपं प्रतिवाच मुक्त्वा हं सात्मजो मकुटबद्धकर
 स्तदानीं ॥ आतपयाश्रुकरवाणीमित्यूचिवानयमुने स गणस्तदानीं ॥३६॥ ॥ इति श्रीशिवरहस्ये ई
 शानारख्ये दशमांशे उत्तरभागे यमसुनंदसंवादे षड्विंशोऽध्यायः ॥२६॥ ॥ श्रीईशानाय नमः ॥ ॥

श्रीशिवर.१०

२३

॥ श्री ईश्वर उवाच ॥ ॥ सुनंदो वचसा तु यो यमस्य प्रणतस्य वै ॥ तमाह विनयोपेतं तं शृणु खं बिकेद्यमे ॥ १ ॥
 सुनंद उवाच ॥ ॥ धन्यो सित्वं लोकपालः शिवाज्ञाकारको ह्यसि ॥ धर्मा धर्मविचारार्थं जनानां पापिनायकः ॥ २ ॥
 शृणु पुण्यवतां चापि धर्मं जानासि स तम ॥ शिवाज्ञया त्वं सर्वे वां नित्यं तारयि नंदन ॥ ३ ॥ न जातु त्वं पि दुःखं
 वेत्स्य का कार्यविचारणे ॥ अधिकार्यसि लोकानां त्वद्गुणान्तरकलाजनाः ॥ ४ ॥ पापेषु नैव निरता पुण्येषु परिशील
 काः ॥ प्रजाहितकरो सित्वं धर्मा धर्मविचारणैः ॥ यथा भिषग्वरो रूपा न संघनैः कटुकोषधैः ॥ पथ्यैः स्नानसु
 र्विनः कुर्यादादौ दुःखं ततः सुखं ॥ ५ ॥ तथा त्वया त्रनरके दुःखिता ये त्रमानवाः ॥ उत्तीर्णनरकाः सर्वे शुद्धायां
 नितनो भवं ॥ ७ ॥ जायंते कर्मवैचित्र्यैर्जनुभिर्ब्राह्मणोत्तरैः ॥ पापात्ये च पिचते भूमौ चरच्छावरजानयः ॥
 ॥ ८ ॥ अंडजास्ते दजा भूमौ उद्दिजाश्च भवंति वै ॥ पुण्यैः स्वर्गसमायांति न दंते त्रमनुष्यजाः ॥ ९ ॥ भवंति भाग्य
 वंतस्ते धनधान्यगृहां वरैः ॥ पुत्रदारसमृद्धास्ते पुनः पुण्ये न स्वर्गगाः ॥ १० ॥ एवं परंपराप्राप्तं धर्मस्य त्वं विचारकः ॥
 तस्मात्वं सर्व धर्मज्ञः न दुःखं कर्तुमर्हसि ॥ ११ ॥ शिवधर्मपराः सौरे न त्वां पश्यंति ते नराः ॥ तद्धर्मलोक्ष्यकेना
 पिन ज्ञाते ते श्वरं विना ॥ १२ ॥ किं चि किं चित्प्रजानीमि शिवपादसमाश्रयात् ॥ एछाम्य हं त्वां ज्ञात्वा पि शिवद्रोह
 कथानकं ॥ १३ ॥ कर्त्तुं ते नारकैर्दुर्बुधैर्भुक्तं ते च शते नरैः ॥ श्रोतुं न शक्यते चात्र द्रष्टुमीशोत्रको भवेत् ॥ १४ ॥
 सुनंद वचनं श्रुत्वा यमः प्रोजतिरब्रवीत् ॥ ॥ यम उवाच ॥ ॥ कर्त्तुं ते न जानासि शिवद्रोहेण पातिताः ॥
 मत्पूर्व कैर्यमेव त्रयीडितास्ते शिवद्रुहः ॥ १५ ॥ न कल्प संख्यायते वां मया ज्ञाता गणेश्वराः ॥ पूर्विकोयं चित्रगुप्तजा
 नात्येषां कथानकं ॥ १६ ॥ ईश्वर उवाच ॥ ॥ यमस्य वचसा तु यः सुनंदो गणपोमम ॥ आहूय चित्रगुप्तं तं य
 मस्य पुरतस्त्वि तं ॥ १७ ॥ कृतो जलिपुटं वीक्ष्य प्रणतं गणपुंगवः ॥ शृण्वतां यमसंभ्यानां वचनं प्राह स तमे
 ॥ १८ ॥ ॥ सुनंद ॥ शिवद्रुहः कर्त्तुं ते न पातिताः पूर्वकैर्यमैः ॥ कैरेतद्रोहवैचित्र्यैः शंभोरेते निपातिताः ॥

श्रीशिव

॥१९॥ पापिनोप्यधिकंदुःखं भुंजंते तेशतो नरं ॥ कुंभिपाकासिपत्रेषु महारौरव रौरवे ॥ २० ॥ संतप्रवालुका
 मध्ये तत्र भ्राष्ट्रेषु भर्जिताः ॥ अयः पिंडो नाड्यमाना आयसैर्वीयसैस्तदा ॥ २१ ॥ वज्रतुंडे श्वने त्रेषु दंशि
 तांगाः सदानराः ॥ व्रणेषु पूयरक्तांत्रधारानिर्यांति तेषु च ॥ २२ ॥ क्षरैः ससिंचमानेषु तत्र सूचीप्रपूरणैः ॥ सर्वा
 गमं धिषु सदा अयोश्माभ्युत्थिताः सदा ॥ २३ ॥ क्रोशमानेषु च तदा अभसं वतां सदा ॥ शिवद्रुहां कथामद्य
 श्रोतुमिच्छामि चित्रक ॥ २४ ॥ विलोक्य बहुकालीनां लेखा तत्र शिवद्रुहां ॥ तन्महं सावधानेन वदत्वंपू
 र्विकाक्षसि ॥ २५ ॥ तदा गणेश्वरवचः श्रुत्वा चित्रोचचित्रकः ॥ विलोक्य बहुकालीनां लेखां तत्र शिवद्रुहां ॥
 २६ ॥ वक्रुमारभते तत्र यमे हृद्वागणेश्वरं ॥ एतस्मिन् समये प्राप्ताः कालदूताः सहस्रशः ॥ २७ ॥ कराला वि
 कटा मुंडा ऊर्ध्वकेशोरुदंष्ट्रकाः ॥ पाशमुहरहस्ताश्च दंडकांडैकपाशा यः ॥ २८ ॥ प्रणम्य नेयमेतन्न सुनंदं
 चित्रगुप्तकं ॥ प्राहुः कृतां जलिः पुटास्ते दधारावृतांगकाः ॥ यमभटा ऊचुः ॥ अनल्पकल्पेषु वषं भव
 त्पूर्वयमाज्ञया ॥ नरकेषु विचित्रेषु इतरस्माच्छनो नरं ॥ ३० ॥ पीडो कर्तुं मशक्तास्मि ते तेषां निस्तरो भवेत् ॥ सु
 दुस्तराद्द्वारतमात्पापाच्छोर्द्धाः सदा ॥ ३१ ॥ अन्ये संयोजनीया वैभटाः खेटा सिपाणियः ॥ तेषां क
 ल्पसहस्रांते पीडयंतु शिवद्रुहः ॥ ३२ ॥ पुनरन्ये योजनीया एवमत्र परंपरा ॥ अनुग्रहो यमस्माकंदयया
 क्रियतां यम ॥ ३३ ॥ अशक्तास्मः पीडयितुं बहुकालं शिवद्रुहः ॥ नारकेष्वितरेष्वेव बलं नोत्रावधार्यतां ॥
 ३४ ॥ गच्छामो भूतले सर्वं समादास्य मपातकान् ॥ भस्मत्रिपुंड्रहीनांगान् रुद्राक्षपरिवर्जितान् ॥ ३५ ॥
 रुद्रपंचाक्षरैर्हीनान् शिवलिंगार्चनोक्षितान् ॥ शिवशेत्रान्यदेशेषु निवसानान् यामवे ॥ प्रदोषे सोमवा
 रेषु चतुर्दस्यष्टमीषु च ॥ नक्तार्चनं वर्जितां श्रुद्वा तेष्वन्नभोजिनः ॥ ३७ ॥ शिवनामोक्षितान् पापान् अ
 न्यनामपरायणान् ॥ शिवयात्रोक्षितान् पापान् लिंगालोकनवर्जितान् ॥ ३८ ॥ शिवनिंदापरान्नसमादा

याभिर्मर्त्ये च ॥ नरकेषु विचित्रेषु विप्रगो द्रोहिणो यमः ॥ ३९ ॥ शुक्लार्द्रपातकाद्यांश्च विविधाद्य समावृ-
 तान् ॥ संताड्यानीय नरके पातयामतवा ज्ञया ॥ ४० ॥ शिवदुर्गापीडनेत्रकल्पेकल्पेन्यकागणाः ॥ नियोजनी-
 याः पीडायेव यं विन्वाश्रमातुराः ॥ ४१ ॥ ॥ स्कंद उवाच ॥ इत्थं यमस्त्वमटवाक्यमयो मुनं दयुक्तः प्रशुश्रा-
 व्यचित्रकेन ॥ अन्यान्मठान्यमनियुक्तशिवदुर्गां वै संपीडितुं प्रतिवचः प्रददौ मुनं दं ॥ सवित्रगुप्तः परि-
 लोच्य लेखं शिवदुर्गां प्राह कृतां जलिस्तदा ॥ ४२ ॥ मुनं दकं न दित सर्वलोकं शिवार्चकं तत्र यमेन चेदि-
 तः ॥ इति श्रीशिवरहस्ये इशानारख्ये दशमोऽध्यायः ॥ २७ ॥
 ॥ श्रीशिवाय नमः ॥ ॥ श्रीईशानाय नमः ॥ शिव उवाच ॥ चित्रगुप्तस्तदा प्राह लेखं दृष्ट्वा शिवदुर्गां ॥
 सेति हासंतदारव्याने अपर्णेश्रुणु सादरं ॥ १ ॥ श्रुण्वतः स सदस्माद्ययमायाय न दाभयान् ॥ गणेश्वरस्य पुरतः
 मुनं दस्य तदां विके ॥ २ ॥ ॥ स्कंद उवाच ॥ इत्थं देवैर्बद्धैः केलासे वै शिवदुर्गां ॥ सेति हासंतदारव्या-
 ने गणैर्मुनिगणैः सुरैः ॥ ३ ॥ यत्पुत्राभ्यगतनरो न द्रोहं शांभवे नमः ॥ कुर्वन्ति दुरवभीत्यैव तस्मात्वं श्रु-
 णु वै मुने ॥ ४ ॥ सर्वलोकोपकाराय अविनाशयं हि पातकं ॥ न निष्कृतिः शिवद्रोहं शिवायै शं करोदितं ॥ ५ ॥
 चित्रगुप्तानुवादेन गणेशं प्रति भाषितं ॥ तच्छ्रुणु स्वमुने त्वं सर्वज्ञो सिमदा मुदा ॥ ६ ॥ चित्रगुप्त उवाच ॥
 ॥ बृहद्रथं तरे कल्पे मनुस्वारोचिरासं वै ॥ तत्रावन्त्या मुभावास्तां मित्रौ विप्रौ तदा ख्यया ॥ ७ ॥ देवशर्मसु-
 शर्माणौ वेदशास्त्रे च निष्ठितौ ॥ तौ कार्त्तिके तु सोमेशं सोमवारे विलोकितुं ॥ ८ ॥ निर्जग्मतुः सोपहारा-
 वुपवासपरायणौ ॥ अवंत्या मुदभूत्कश्चिद्वणिक् गुप्ता धनाह्वयः ॥ ९ ॥ सोमेश्वराय कृतवान्धताक्तां दीप-
 मानिकां ॥ कार्त्तिके सोमवारे तु महापूजामकारयत् ॥ १० ॥ धूपदीपैश्च नैवेद्यैर्गंधपुष्पाक्षतार्चनैः ॥ वि-
 ल्वलंदसहस्रैश्चंद्रार्तिव्यपूषकं ॥ ११ ॥ तदा सर्वमहेशानं सोमेशालोकने जनाः ॥ न शनार्यो विशाः

शूद्राः ब्राह्मणायतिवर्णिनः ॥ १२ ॥ सव्यापसव्यमार्गेण प्रदक्षिणविधिं परं ॥ चक्रतुर्भक्तिभावेन चक्रुरंगप्रद
 क्षिणाः ॥ न पुनर्यि लुठन्कुक्षौ मातुः क्रिमिमलाकुले ॥ पदे पदांतरे न त्वाकेचिच्चक्रुः प्रदक्षिणाः ॥ १४ ॥ सोमेश्व
 राय बाह्ये तु प्राकारे सोमवासरे ॥ देवान्मर्मसुशर्माणाबुभावपिशिवंतदा ॥ १५ ॥ न त्वांतरे च प्राकारे न त्रदीपश
 नाकुले ॥ धून्वन्करो देवशर्मा प्रदक्षिणकरो भवत् ॥ १६ ॥ तत्रैकदीपनाशोभत्तत्करांगुलियाततः ॥ सुशर्मापा
 र्श्वगोप्यासीन्नावददीपनाशनं ॥ १७ ॥ समुज्ज्वलंकुरुष्वेति तदान्यमपिकंचन ॥ न रवाग्नेणापिशूद्रोपिशिव
 दीपो ज्वलन्तदा ॥ १८ ॥ तन्नरवाग्रच्छतैलेन स्वशिरगायां समादधे ॥ मोनहीनं तदान्योसो वैश्यो वेश्याक
 रांगुलीः ॥ १९ ॥ समालेख्य सतांबूलमालये द्यौवनं करोत् ॥ प्रदक्षिणायां सकोपि नरकप्राप्य सान्वयाः ॥ २० ॥
 भुजंते यातनामत्र प्रतिकल्पममी सदा ॥ पुनरन्यो वैश्यमुतः दास्यात्तत्र शिवोत्सवे ॥ २१ ॥ समागम्यालय
 प्रांते संगम्य च तथा सह ॥ रेतोभूत्रमलोत्सर्गं कां चामेकाम्यधामनि ॥ २२ ॥ अकरोत्सशिवद्रोहीने नरे तो
 हदांतरे ॥ स वैश्यः प्रतिकल्पे वै निस्ताररहितो पतत् ॥ २३ ॥ कश्चिन्मार्गसहाये शोभ्येति शोभयति ॥ स तेन शं
 भुद्रोहेण संतप्ताय सबाह्वनः ॥ २४ ॥ न दासः तुष संख्यानां कल्याणां वेदिनो यम ॥ हालार्ये उत्सवे शोभोः
 पुष्पमाकल्पहेतुकं ॥ २५ ॥ अपाहरत्सवेषयोपैदत्वापद्रोहमीदृशं ॥ रांधापहार्यं यं शोभोः स्वांगलेपनहेतवे
 २६ ॥ संतत्याग्निकणांगो यं द्रोहीभुंजति यातना ॥ सांम्राणिहार्यं यं शूद्रः मध्यंगारमवस्थितः ॥ २७ ॥
 श्रमणो यं शिवद्रोही शिवगोक्षीरपानकृत ॥ शिवधान्यं धनं वस्त्राधिकारमिषाद्यम ॥ २८ ॥ तस्य चीरा
 णिदियानि हेमकांतो ज्वलानि च ॥ शिवाभिषेकमुत्सृज्य राजकीयेष्वदान्मुदा ॥ २९ ॥ स्वांगपुष्ट्येपि व
 त्सीरं श्रमणः पूयमानकृत ॥ संतप्रयन्ति ज्वालांगो क्रदंते हर्निशं यम ॥ ३० ॥ वैश्ये यं शूद्रमुद्रांगान् नृत्य

निशिवाग्रतः॥ यौवनेन च दृष्टांगी राजकीयेषु नृत्यती॥ ३२॥ ब्रह्मसूत्रविशः प्रदानस्वांगसंगमलालसान्॥
 सधनान्निर्धनान् चक्रेभूविशेषादियंभुवि॥ ३३॥ सन्तप्रसीसयोनीयंतिष्ठतेकल्पमीदृशं॥ शिवार्चकोयं पा
 पीयान्भृत्यार्चयतिशंकरं॥ ३४॥ पंचामृतं पंचगव्यं निःशेषं नाभ्येषेचयत्॥ किंचित्किंचित्सेचयानो आधिका
 रिभयाद्यम॥ ३५॥ गर्भगेहादूर्ध्वभागेनैलंक्षीरं घृतं दधि॥ श्लोद्धं शर्करासाधं सुगंधं गंधपुष्पकं॥ ३६॥ स्र
 जः प्रफुल्लमलीनां वैश्याभ्यां दाच्छिवार्चकः॥ अभियेकाय रंभानां फलसाहस्रमुत्तमं॥ ३७॥ नालिकेरशानं
 कश्चिदणिसोदाच्छिवायतु॥ विचर्मकदलीजालं कुर्वन् तत्रासपादजः॥ ३८॥ प्रस्फोटाय नालिकेरानुसेच
 नायघटं शिवे॥ शुधार्तश्चाप्ययं रंभाफलद्वयमभक्षयत्॥ ३९॥ नालिकेरं तृषार्त्रोमानपि बत्के च नैक्षितः॥
 तेनासकूप्यपोष्यास्ते शुष्ककंटः सदैव हि॥ ४०॥ एवं शिवद्रोहवतां गतिः परानकल्पसंख्यात्रिनिवासिनां य
 म॥ ज्वालांगकावत्र च दीपनाशकैर्हि जौ सदा वेदविदां वरिष्ठौ॥ ४१॥ ॥ इति श्रीशिवरहस्ये दशमोऽंशोत्तर
 भागे शिवद्रोहकथने अष्टाविंशोऽध्यायः॥ २८॥ ॥ श्री ईशानाय नमः॥ ॥ चित्रगुप्त उवाच॥ ॥ महाकाले
 पुरा कश्चिद्गर्भगेनोद्धिनाधमः॥ शिवालये समागत्य साधुवत्सलं तं यम॥ १॥ शिवरात्र्यां शिवागारे भस्मरु
 द्राक्षभूषणाः॥ लिंगमभ्यर्चयन् रात्रौ महाकालेश्वराग्रतः॥ २॥ शिवभक्ता महात्मानो रात्रौ यामचतुष्टयं॥ ते
 यांश्चुष्मणमिषादस्त्रान्येषां घटानपि॥ ३॥ अपहृत्य गतः पापः पंचत्वं स गतो न्यतः॥ शिवभक्तवरद्रोहादधः
 शीर्षोर्ध्वपार्ष्वतः॥ ४॥ कवाटमूले संस्थाय विप्रकन्याकरग्रहं॥ कुचामर्चो करोत्यापीकाश्यां स्थित्वापि पाप
 धीः॥ ५॥ प्रदोय काले तद्रोहादसि पत्रवने स्थितः॥ त्रिपुंड्रफलं वीक्ष्ये वनिं दत्त्येष सुदुर्मतिः॥ ६॥ तेन द्रोहेण
 नष्टायुः नरके यमवायसाः॥ तदा स्यान्तर्गतो जिह्वां खंडयत्येव दुर्मतेः॥ ७॥ रुद्राक्षधारिणं दृष्ट्वा सासुर्यं समुदी
 र्जते॥ शिवद्रोहेण तस्यासि तु दंत्याय सवायसाः॥ ८॥ रुद्रजाप्यविहीनो वैरगते त्रैवु शिवद्रुहः॥ पातयत्येव

नानकुधाः संतप्राः गिरिमस्तके ॥ ९ ॥ पंचासरोऽस्मिन्नास्ते तद्देवि धृष्टः ॥ १० ॥ पानयंति भटानित्यं शिवद्रोहे
 ण ते न वै ॥ १० ॥ शिवद्रोहस्तथा केचित्पाकारे मटपे तथा ॥ मलमूत्रोत्सर्जनेन शिवतीर्थे नदी तटे ॥ ११ ॥ शिव
 तीर्थे शिवागारदूषका ये शिवद्रुहः ॥ तेनांगारहृदे रते तिष्ठन्त्याभूतसंज्ञवं ॥ १२ ॥ विल्वार्चको यं नित्यं वै शि
 वदर्शनकारिणः ॥ निर्मो ल्यविल्वं कृपणं कावार्थं मकरोन्निशि ॥ १३ ॥ सरवायं शिवद्रोही विष्टा पूर्णहृदे
 स्थितः ॥ निशीथे समनुप्राप्ते दीपमालाप्रदाः शिवे ॥ १४ ॥ दीपान्नाशयते पापी तैलं गृह्य गृहं गतः ॥ संतप्तै
 लमध्यस्थः तेन पापेन श्रुद्रकः ॥ १५ ॥ गृहे गच्छन्निशीथे तु शिवसमगवर्तिकां ॥ तैलाक्ता स्याज्ज्वलांग गृह
 गृहं पति सदा निशि ॥ १६ ॥ शिवद्रोही च नित्यं तं जीर्णैः संवेष्टयंतं पटे ॥ तैलाक्ते दीपयंत्ये ते तत्सर्वीगं
 सदायुम ॥ १७ ॥ गंधपेक्षणकृत्वा यं श्रमणो न शिवालये ॥ कर्पूरपद्मलोपे तं यौरयित्वांगलेपकः ॥ १८ ॥
 तदंगारं उशश्चापि भटाः कृत्वा शिवद्रुहः ॥ शिवालये स्थगो ग्रासं अन्नं तूष्णकणान्ब्रूतः ॥ १९ ॥ चेटी
 यं तेन पापेन स्थिता कल्पं मले हृदे ॥ दधिप्रदाता देवा य गोपो यं कृतः सदा ॥ २० ॥ अर्घ्यं मूत्रेन तेनात्र
 सोयं स्तेषु हृदे स्थितः ॥ कश्चित्कर्तुं करजातीयः शिवधान्यमपाहरत् ॥ २१ ॥ निर्भिद्यधान्यकोशं च तस्या
 न्यानां च संख्यया ॥ कल्पं स नरके भुंक्ते यदांगारकणानयं ॥ २२ ॥ शिववक्षस्त्रे दकोयं जानन्नृत्नां कमप्य
 सो ॥ यावत्तत्पत्रकुसुमबीजमूलफलानि च ॥ २३ ॥ तत्संख्याकं तदंगं च तिलशः छेदयंति वै ॥ नालिकेर
 मधूकानां फलबीजापहारकः ॥ २४ ॥ यंत्रैः संपीडयते तत्र तदंगं खंडशो यम ॥ जुंवीरहारी देवस्य खण्डे
 सोपदंशं कृत्वा ॥ २५ ॥ तन्मांसं खंडं तद्दन्त्रैः उत्कृत्याथ तदंगतः ॥ ददाति यमदूतो मौनं दानं रुदतो निशं ॥
 २६ ॥ अप्रणम्य महेशस्य लिंगं तस्मै शिवालये ॥ तेन द्रोहेण तत्सुं डं खंडयंति खंडं तः ॥ २७ ॥ भ
 टा उद्भूटशस्त्रेण शिवादर्शिनः सदा ॥ तन्नेत्रगोलके सूचीः पूरयंति दिवानंशं ॥ २८ ॥ रते शिवकथा

ध

श्रीशिवर. १.

२६

हीनश्रवणाः कुंडलैर्युताः ॥ त्रुपुसीसैश्व संतमैः श्रवश्चासिच्यते त्रैवे ॥ २९ ॥ अयं सारव्यवतां मुख्य
 स्तर्कैश्च शिवशास्त्रके ॥ तत्रार्थैर्विचिरो भागशिरवाकै वल्यमत्रकाना ॥ ३० ॥ विष्णूत्कर्षे परावकेशिव
 द्रोह्यत्रपाच्यते ॥ सारव्यवांकल्पसंख्यातः जिह्वा मुत्पास्य वास्यवे ॥ ३१ ॥ संतप्रायससंदं डै ऊर्ध्वपुंड्रा
 कमस्ययत् ॥ अन्यपादैश्च संतमैस्तत्कालं दाहयंति वै ॥ ३२ ॥ प्राकारे च शिवागारे निश्चिंतं स्तेष्मणा क
 रोत् ॥ वेश्यो यमत्र संतप्रककचैर्दारितो भवेत् ॥ ३३ ॥ शिवालये स्तुतयैर्घोषाः संपूर्ण धान्यकाः ॥ कयक
 चापणे नित्यं वणिक् धान्यभतिः शिवे ॥ ३४ ॥ द्रोहीने नात्र पापेन पावत् घोषा प्रसंख्याया ॥ संतप्रवालु
 कामधेशयानोत्रावतिष्ठते ॥ ३५ ॥ शिवालये तृणं गृह्य स्वगोरक्षणमात्नोत् ॥ शिवद्रोह्यमुन्मत्तस्त
 दातन्तृणसंख्याया ॥ ३६ ॥ संतप्रायासदूर्वाभिः पूरयंति भटाः सदा ॥ ॥ ईश्वर उवाच ॥ ॥ एवं शिव
 द्रोहपरायणानरासंदाध सर्वो गक संधिभागाः ॥ विदारिताः शास्त्रसमुच्चकैः सदा तिष्ठन्त्यनल्प
 रिसंख्यचारकाः ॥ ३७ ॥ ॥ इति श्रीशिवरहस्ये द्वांशोत्तरभागे शिवद्रोहकथने एकोनत्रिंशोऽध्यायः ॥
 २९ ॥ ॥ श्री ईशानाय नमः ॥ ॥ चित्रगुप्त उवाच ॥ ॥ अथापरे शिवद्रोहात्पतंति नरकाणि वै ॥ तान् शृणु
 ष्य गणेंद्रे शयमेनात्र सभासदैः ॥ १ ॥ जीर्णोद्गारे शिवागारे श्रमणो भैश्य भोजनः ॥ मिश्रयार्ज्यधनं स्वल्पं
 दाहयाभासचेष्टकाः ॥ २ ॥ शूलहस्ते श्वरागारे जीर्णोद्धारणहेतवे ॥ पिनाकिन्याः पुरातीरे पूजायत्नि
 पदाब्जधीः ॥ ३ ॥ त्रिंशत्सहस्रसंख्याकाः सुहृद्वापिषयतदा ॥ संपादयामास गुडं नवं स्वधनदानतः ॥
 ४ ॥ तत्र राज्ञोभिषक् मुख्यः चित्रधर्मेति नामतः ॥ तदा श्रमणमाहूय शिवालये विचारकं ॥ प्राह तत्रेष्टका
 मष्टदशसाहस्रसंख्याकाः ॥ प्रदेहि गृह्य च पणानि षट्काश्च सुधां तथा ॥ ६ ॥ वर्षकाले अतीते त्वं शिवागारं
 कुरुष्व वै ॥ मद्गुणंगणसंस्तीर्णं पंकोत्रममसद्युनि ॥ ७ ॥ जायते हर्निशं ते नृसिप्रं मेघवचः कुरु ॥ श्रमणः

श्रीशिव

नद्वचः श्रुत्वा तमुवाच तदा क्रुधा ॥ ८ ॥ ॥ श्रमण उवाच ॥ वर्षा काले लिंगमूर्ध्नि पतंत्यासारविंदकः ॥
 तत्पूर्वमालयस्यात्र जीर्णो धारं करोम्यहं ॥ ९ ॥ भिक्षु इत्वा धनं वैद्यसं हे वापणिभिर्मया ॥ प्रदाद्यादृष्टकाः
 काष्ठैः तानाहं प्रददामि ते ॥ १० ॥ गृहाणान्यत्र स धनः माद्रो हं कुरु शांकरं ॥ शिवद्रोहेण नयं ते कुले स
 र्वभविष्यति ॥ श्रमण स्पवचः श्रुत्वा वैद्यः क्रोधांधमानसः ॥ उवाच क्रोधातं प्राक्षः श्रमणं शिवकिंकरं ॥
 १२ ॥ धतत्रिपुंड्रं रुद्राहं प्रांजलिं पुरतः स्थितं ॥ वैद्य उवाच ॥ पश्य मे विक्रमं श्रुद्वयः परश्वस्तवैद्य
 काः ॥ सर्वोस्मान्नाशयाभ्यद्याथ परश्वः प्रपश्य मे ॥ १३ ॥ इत्युक्तो निर्गतः क्रोधात् वैद्यो राजगृहांतरं ॥ राजप
 त्याश्वगर्भिण्याः दत्त्वोषधमयं तदा ॥ १४ ॥ श्रुत्वा किंचित्प्रमुत्पाद्य तच्चिकित्सां कारयत् ॥ तत्र राजभ
 टान् प्राह समानीय न वैद्यकाः ॥ १५ ॥ संचूर्ण्य पोटलेः तत्रैव स्त्रेरा बध्य चूर्णकं ॥ इष्टकानां मिदानीं तु राज्ञाः
 शूलविनाशने ॥ १६ ॥ वैद्यस्पवचसाराज्ञोभटाः शास्त्रकराययुः ॥ अलभ्यास्तत्पुरे तत्र इष्टकाः कापि
 नूननाः ॥ १७ ॥ शूलहस्ते श्वरागार इष्टकाः समुपाहरन् ॥ वृषभैर्गोपिकाः पूर्य संताड्य श्रमणे तदा
 ॥ १८ ॥ निषेधं कारिणं राज्ञोभटास्ते राजवाक्यतः ॥ नीताराजभटैस्तत्र इष्टकाभार्य तत्र वै ॥ १९ ॥ ज
 हो प्राणान् श्रमणकः शिवद्वारितदा शिवे ॥ संचूर्ण्य इष्टकाः सर्वोरुत्वा तैः पोटलं भिषक् ॥ राज्ञाः शूल
 चिकित्सां तुतिर्यगार्भो ममारसा ॥ तेनैव शंभोर्द्रोहेण राज्ञी नरकमागता ॥ २० ॥ आकल्याणारशायना
 क्रंदते हर्षि शंभो ॥ अविचारपरो राजा काले नात्र गतो यम ॥ २१ ॥ रोरवे ऊर्ध्वपादोऽत्र धूमपोऽसावधो
 मुखः ॥ कशया ताड्यते नित्यं सदा यमभटैर्यम ॥ राज्ञोभटाश्च पात्येते शिवागारे इष्टकाहराः ॥ वैद्योऽप्य
 यं शिवद्रोही मुखः शंभोर्द्रुहांवरः ॥ २२ ॥ विषाग्निदग्धसर्वांगः तिष्ठत्याभूतसंप्रव ॥ उपेक्षकान् पा
 गारे सचिवार्मत्रस्तुचकाः ॥ २३ ॥ नावारयंति राजानं पततं नरकाणिवे ॥ शंभोर्द्रोहेण ते नात्र संतप्रभुवि

श्रीशिव. १.

२७

संरिच्छिताः॥२६॥ शिवकार्यार्थमुद्युक्तः श्रमणोपिविमानगः॥ शिवार्थमत्यजत्प्राणान्ते न केलासमाप्नुवा
 न॥२७॥ ॥ ईश्वर उवाच॥ ॥ महाभियस्वैश्मनवेष्टकाहरोभियस्वरो यं न पतिस्वराज्ञा॥ स्वमंत्रिसे
 नापतिभिस्वकैर्भटैः निमज्जर्मनो नरकार्णवस्थः॥२८॥ ॥ इति श्रीशिवरहस्ये ईशानाख्ये दशमांशोत्तर
 भागेशिवद्रोहकथने त्रिंशोऽध्यायः॥३०॥ ॥ इशानाय नमः॥ ॥ ईश्वर उवाच॥ ॥ चित्रगुप्तमुवाच
 यनवीनो यं यमस्तदा॥ गणेशेन च सम्यै श्रुत्वा चाशिवशिवेति च॥१॥ ॥ यम उवाच॥ ॥ चित्रं प्रभाषसे
 चित्रगुप्तं त्वं वै कथानकं॥ त्रिनेत्रद्रोहिणां घोरं नरकं कः प्रपश्यति॥२॥ करणैस्खंडशः कृतसर्वांगामुंड
 वर्जिताः॥ मुंडैरायससंकारैः आयसैः परिरंदिताः॥ कोदंडशरकांडैश्च दंडमुंडलताडिताः॥ यमदू
 तैश्च बहुशः क्रकचैश्च विदारिताः॥४॥ चक्रकृताः तथा कैचित्कैचिन्मुसलमर्दिताः॥ मुद्गरैर्हान्यमा
 नाश्च कैचिदायसपिंडकैः॥५॥ मूषासुचप्रपच्यंते काच्यंते च कटाहकैः॥ सुतैलतप्तधूमैश्च कंदते के
 तनान्वदा॥६॥ सर्वास्मान् नारकाद्वारः शिवद्रोहस्य दुःखभाक्॥ यमस्य वचनं श्रुत्वा चित्रगुप्तो ब्रवीत्तदा
 ॥७॥ सुनंदमंनिधौ तत्र कथामन्यां शिवद्रोहं॥ ॥ चित्रगुप्त उवाच॥ ॥ शृणु त्वमत्र द्रोहेण शंभोरेते निपा
 तिताः॥ खंडशः कृतसर्वांगसंधिवंधाभटैर्यम॥ ८॥ विप्रायं नि यतो भूत्वा सौराष्ट्रे संस्थितः पुरा॥ उहा
 लगोत्रसंभूतः नाम्ना भूत्स्ववर्णकः॥९॥ प्रदोषकृच्छिवस्यार्चो करोति नियमादथ॥ केन चित्पार्थिनो भुंक्ते
 आदेवायं प्रदोषकृत्॥१०॥ धनलोभेन तत्रायं व्रतभंगाच्छिवद्रुहि॥ तदस्योदरमध्यस्थं व्रजालं गुदो
 दृतं॥११॥ खतुंडैः कंककाकाद्यैः निःसार्यैश्च शिवद्रुहः॥ अयाज्ययाजको यंतु अध्वर्युरभवद्विजः॥१२॥
 निष्टत्सु यज्ञरक्षेयुर्वित्वच्छेदनमाचरत्॥ सदा यूपमिवात्पापी शिवद्रोह्यत्र पच्यते॥१३॥ तत्पत्रफल
 संख्याककल्पकश्चात्र पच्यते॥ संतप्तसीममध्यस्थो अन्यो वस्त्रं तु शांकरं॥१४॥ दत्तं च वणिजांशं भोरा

श्रीशिव

त्रावपहरतदा॥ तद्वस्त्रं तु कल्पेत्संख्यया द्रोहमाक विभो॥१५॥ महारौरवमध्यस्थः क्रंदते तत्र
 दिवानिशं॥ पुष्पापहारी गंधानां शूद्रो रुद्रस्यैव यम॥ १६॥ काप्यते तैरुमध्ये त्रिशिवद्रोहो महाघरुत
 कार्योतरे स्थितो भुंक्ते दिने कस्मिंश्चिदेकदा॥१७॥ शिवलिंगार्चनेत्यक्ता पापमुक्ते शिवद्रुहि॥ संत
 प्रायशोलाग्रे संस्थितः क्रंदते निशं॥१८॥ शिवागारे पाककर्तो भक्ष्यभोज्यमचूचुरन॥ शिवद्रोही तेन
 पापैः संतप्रायसपिंडिकान्॥१९॥ संभक्षयति कल्पांते द्रोही चान्यः शिवस्यैवैः॥ शिवगोरपहर्ता येन
 छूलां कंविनास्य वै॥२०॥ तद्रोमसंख्यया तेन संतप्रेक्ष्यते निशं॥ शिवाभिषेकक्षीरे तु नीरदोऽप्यर्धहा
 रकः॥२१॥ तेन त्रपुसु संतप्यं पिबते कल्पमीदृशः॥ नरः कश्चिच्छिवागारे लेख्यवस्त्रं धनं तथा॥२२॥
 अब्रूचुरन्त गणेशः तेन द्रोहेण पाच्यते॥ क्रकचे र्मेदितु शिरावसते कल्पमत्र वै॥२३॥ नारी काचिदियं
 शूद्रा शिवागारे स्वकेर्विदुः॥ संगते यं दूदे घोरे रे तसः पतितानि शं॥ शिवागारं स्थितं कीदृहत्वा
 स्वागच्छितं यम॥ मक्षिका भक्षकं हत्वा सर्वजीवहनाद्यभाक्॥२४॥ तेन संपेक्ष्यते चात्र नरके पेष
 णाश्मभिः॥ पादुकाक्तः पदः कश्चिच्छिवागारे स्थितो भवत्॥२५॥ संतप्रायसमध्यस्थः पादत्राणेन
 चाप्यसौ॥ उष्णीषीयं शिवागारे संस्थितः कंचुकी तथा॥२६॥ संतप्राग्निमहाभारे वहते क्रंदते निशं॥
 ते लाकपटमावधेयं कंचुकाक्तं वदाहयेत्॥२७॥ ऊर्ध्वपुंड्राकितः शंभोरर्चनेन कृताभुवि॥ तेन द्रोहेण
 वै शंभोः नलैः संताड्यते त्रुत्तु॥२८॥ चक्रांकेन समं शंभोरर्चनं चाकरोदयं॥ संतप्रायसपिंडेन हन्यते हर्निशं
 संतप्रायसपिंडेन हन्यते हर्निशं नरः॥२९॥ ॥ चित्रगुप्त उवाच॥ ॥ इत्थं शिवद्रोहपरंपराभिरासाद्य
 तेन नरकः सुधारः॥ जने सदायं परिपूर्ण कल्पैः घोरेः सदानि बिडितोऽप्ययमार्तिरावः॥३०॥ ॥ इति श्रीनि
 वारहस्ये ईशानाख्ये दशमांशोत्तरभागे एकत्रिंशोऽध्यायः॥३१॥ ॥ श्रीईशानाय नमः॥ ॥ ईश्वर उवाच॥

श्रीशिवरः१० चित्रगुप्तस्तदाप्राह शिवालयसुधाद्रुहः॥ तत्कथांचसुनंदाय यमायचविशेषतः॥१॥ ॥चित्रगुप्तउवा
 च॥ ॥अत्रायंपीडयतेयंत्रेशिवद्रोहीसुधाहरः॥ शंभोरंतर्गहेभिन्नेतत्समीकर्तुमीहते॥२॥ व
 २८ णिवकश्चिन्सुधांतत्र संपाद्य स्थापयतदा॥ स्वर्गहेलापनार्थाय तस्मै नादादृणिकथम॥३॥ ॥
 वणिगुवाच॥ ॥ शिवागारार्थमानीतासुधेयं त्वं सुधादिज॥ याचस्यत्यंतसंपन्नोऽप्यशंभोः सुधां क
 थं॥ ४॥ शिवद्रोहो महानेयजानीये न कथं हि ज॥ तमाह वणिजं तत्र ग्रामणीः क्रोधमूर्च्छितः॥
 ५॥ ॥ ग्रामणीरुवाच॥ ॥ पश्य मत्पौरुषं स्रग्भुधांतव विनाशये॥ सर्वस्वहरणं ते द्यः श्वः पर
 श्वो भविष्यति॥ ६॥ वणिकश्चुत्वा यतदा संतमाह विनयेन च॥ ॥ वणिकः॥ ॥ यथा कथं चिदेवास्तु
 शिवालयकरोम्यहं॥ तंधेश्वरस्य देवस्य न सुधां लेददाम्यहं॥ ७॥ इत्युक्त्वा निर्गतो तो वयथा मार्गे व
 णिकदिजो॥ ततः कतिपये काले समतीते तत्र ग्रामणीः॥ ८॥ रात्रिपालान् समाहूय वणिकधनमचोरय
 त॥ सुधां शुधरवे श्मार्थं प्रेषितो नवनीतवत्॥ ९॥ शिवागारसुधां सर्वो रात्रिपालैरचूचरत्॥ समातः स्व
 र्गहं वीक्ष्य त्र्यक्ष्य हृद्वणिजो वरः॥ १०॥ सर्वस्वगतं वीक्ष्य न शुचो यतदा वणिक॥ यथा सुधा हतां वीक्ष्य
 रुरोद विलुठनभुवि॥ ११॥ ॥ वणिगुवाच॥ ॥ हा हतोऽस्य धनं योऽस्मि हा शंभो किं करोम्यहं॥ सुधां
 सुधां शुधरं ते हता ग्रामणिना वलात्॥ १२॥ बलप्रभयनस्त्वं वै सदा देव शिवद्रुहो॥ शिवद्रोही तत्फलं हि
 भुनक्तु नरकार्णवे॥ १३॥ नाहं पश्ये शिवधनं हतं जीवाभिनववित॥ स्वपुत्रमन्यतो गच्छेत्पुत्रादार
 पुतो वणिक॥ १४॥ स्वर्गहं दाहयामास स्वशरीरं सवन्दिना॥ तदृष्ट्वा महदाश्चर्यं धूमज्वालावतां वरः॥ १५॥
 हा हे निचा वहन्यो रा राजा शुत्वा स्पृहा सं॥ विचार्य ग्रामणोऽस्तस्य गर्हं स वमलुंठयत्॥ १६॥ छिन्नं ह
 स्तपदां न चक्रे ग्रामपालान् तदानप॥ निःसारयामास पुरातनसदारा न स सुतान् न दत्तदा॥ १७॥ शिवार्थमन्य

श्रीशिव

जन्मप्राणान्यणिग्यातिविमानगः॥ राजानमारिनोयस्माद्विजर वेति वैभयात्॥१८॥ सग्नमणीः शिव
 द्रोहीतेनभुंकेवयातनाः॥ राजायंतप्रशोलेषुग्रामणेकिंवदाभ्यहं॥१९॥ रात्रिपाला इमे सर्वे सुधाहाराः
 शिवालये॥ अधोमुखोर्ध्वपादास्तेलंबतेर्ध्वस्वलापदैः॥२०॥ संतप्रवन्दि ज्वालांगा दह्यमानादिवानि
 वां॥ हाहेति कंदमानाश्चुति खंत्याभूतसंज्ञवं॥२१॥ कश्चि दूदः शिवागारे ईसु दंडा नवर्धयत्॥ शिवस्ये
 वाभिषेकार्थं नक्रयार्थं नदाभुवि॥२२॥ सेनापतेर्नहामात्रः याचते तं तदैक्षुर्कं॥ नददाति शिवस्येति
 सदातं प्रतिषेधति॥२३॥ कदाचिदयमुन्मत्तवारणं द्रमुधिष्ठितः॥ धावंतं मदधाराकं श्वस्वलावक्षपाद
 कं॥ इक्षुकांडानि शिरसाधारयानंचमार्गां॥ शिवस्याभिषेकार्थं श्रृङ्ग छंतमीक्ष्यसः॥२५॥ सकोधे
 नेवमनसा गजं तं समचूचुदत्॥ स्वांगुष्ठेन गजस्येव कर्णमूलेन दायम॥२६॥ सपुष्करेण धावंतं मग्नो
 त्समहाबलः॥ धावंतं सेशुशिरसं श्रृङ्गमालयसन्मुखे॥२७॥ विदारया मासरदैः निर्यज्जि हंगता
 सुकं॥ तंच दृष्ट्वा मृतं श्रृङ्गं धावंत्यन्ये जनाः पथि॥२८॥ शिवेक्षुकांडानि गजस्तस्मादाद्याप्यभक्षय
 त्॥ स्वर्गजेन मदाक्तेन मारितं श्रृङ्गमीक्ष्य च॥२९॥ सौधसंस्ठो महामात्रमपृच्छत्स्यकर्मतत्॥ महा
 मात्र उवाच॥ ॥ मदाविलोमदाविष्यो रदणिधिन्नो तमंगकः॥ नमदृशं समायातिहतः श्रृङ्गः करोमि
 किं॥३०॥ तेनोक्तोमौ नमादधेन त्रसेनापतिस्तदा॥ संबधो लानमध्ये तु वारणो सो जनाययुः॥३१॥ सशं
 भोर्द्रोहकृतीयं महामात्रोप्यसौ द्विपुः॥ उभावाकल्पपर्यंतं बुभुजाते त्रयातनाः॥३२॥ तानस्मर्त्तुं च
 मनसा राक्यं ते त्रगणे श्वर॥ श्रृङ्गोप्ययं शिवं पाति विमानेनार्करोचिषा॥३३॥ ॥ ईश्वर उवाच॥
 सुधां सुधकृधाम सुधापहारकः सग्नमणीर्भूपतिरत्रपालाः॥ आधोरणप्रेरणतः सवारणो भुंके सदा वै
 नरकं सवारणः॥३४॥ ॥ इति श्रीशिवरहस्ये ईशानारख्ये दशमोऽंशे सरभार्गेशिवद्रोहकथने द्वात्रिंशोऽध्या

श्रीशिवर १० यः ॥ ३२ ॥ ॥ ईशानाय नमः ॥ ॥ चित्रगुप्त उवाच ॥ ॥ कश्चित्तेगामेश्वरागारे जीर्णो स्धारणहेतवे ॥
 २९ अस्मिन्नां शकटीभारेः लुलायव हनेस्तदा ॥ ३३ ॥ टंककाशः शिवागारे प्राकारं तं बबुंधिरे ॥ तत्र कश्चि
 छित्त्वा रं वडं स्वर्ग हे पेषणा यवे ॥ ३४ ॥ अनयन्निशि देवस्य सिलांता मसिनां तदा ॥ शिल्पा ऊचुः ॥ ॥
 प्राणतस्ते समुत्थाय चुक्रुश्रुत्तां सिलांगतानां ॥ देवात्तपाधिपतये न्यवेदन्ति स्मिन्स्तदा ॥ ३५ ॥ तदा शि
 लांतं देवान्यां अगृह्णन्तत्र ते सदा ॥ प्राकारमध्यगां चक्रुर्देवाश्च माहारकोप्ययं ॥ ३६ ॥ शूद्रः पाषाणक
 णजसंख्ययानरकार्णवे ॥ अश्मनस्तप्तचूर्णानि स्वादन्नास्ते सुदुःखितः ॥ ३७ ॥ अत्रान्यो घृतहा
 र्यत्र शंभोर्नित्यं चसेचने ॥ घृतादस्तेन पापेन शिवद्रोही निपातितः ॥ ३८ ॥ संतप्तं च घृतं नित्यं पिव
 नेत्रहिपातकी ॥ अत्रान्यो ह्येव हाये यं शंभोरंभोजकल्पके ॥ ३९ ॥ निपातितो यं पापी यान्यमानो
 शतसंख्यकं ॥ यावत्तत्क्षेत्रं रजसां कणानां सकणादनः ॥ ४० ॥ सर्वदा भाष्ट्रमध्यस्थो रुदते हर्निशं
 मम ॥ शिवमात्मा पहरो यं घर्मपिशिवसमनि ॥ ४१ ॥ शिवालयवितानानि रये शोभावहान्यपि ॥ वस्त्राणि
 मंडपे बध्य विवाहे छिद्रमादधत् ॥ ४२ ॥ सत्तुन्नवायी रसूचीभिः समीचक्रेन सूत्रकैः ॥ शिवस्य नातिकेराणां
 गुच्छमावध्य मंडपे ॥ ४३ ॥ रुदलीफलखंडं च ईशवः पूजार्जं फलं ॥ बध्नां मंडपशोभार्थं विवाहानंतरं मुदा ॥
 ४४ ॥ अधिकारी शिवद्रोही विक्रिणा त्यागणे ददत् ॥ पणानानीय न शिवं ददौ गृहात्स्ययंतदा ॥ ४५ ॥ ते
 न पापेन तत्कन्याविधवा भूद्विद्रिणी ॥ सोपि काले न निधना दृग्धां गोप्यत्र तिष्ठति ॥ ४६ ॥ शिवमंडपहा
 र्यत्र शेतेः संतप्रवालुषु ॥ कश्चिद्राजसुतो वीरैर्भटैरश्वेष्पधिष्ठितः ॥ ४७ ॥ धावन्तारवे टके मार्गे मगान्
 त्वातथां डजान् ॥ सायं परिभ्रमन्तत्र कंटका विधुप ह्वयः ॥ ४८ ॥ भ्रमन्तैश्चालयं प्राप्य मार्ग मध्ये स्थितः
 तदा ॥ क्षुधितैस्वभटैश्चैव स्वयं शुतट् समन्वितः ॥ ४९ ॥ तैर्लं शिवाभिषेकानामालकस्यैरुपार्जितं ॥

श्रीशिव

जंवीराण्यपि तत्रैव स्थितानि शिवसेचने ॥ ५० ॥ तान्यानीय बलात्कारात् जंवीराण्यपि तैलकं ॥ पा
दकंटकमुत्पाट्य तप्ततैलं जलं फलं ॥ ५१ ॥ गृहीत्वा पादमर्दय कृतवान् राजपुत्रकः ॥ भोक्तुं नैवेद्यमी
शस्य अनिवेदिनमेव हि ॥ ५२ ॥ स्वर्पटैरानयामास सप्तदायै शुधानुरः ॥ अन्नं त्यक्त्वा त्रदेवायने वे
द्यं क्रियतामिति ॥ ५३ ॥ आरेव टैर्भटैर्षुको बुभुजे न्नं नृपात्मजः ॥ तेन पापेन नष्टायुः यममागान्
पात्मजः ॥ ५४ ॥ तैर्भटैः सह संतप्तं तैलमध्यास्थितो निशं ॥ अनिवेद्यान् पुनका न्यावदभ्यातिवैभुवि ॥
५५ ॥ नावक्रिमिगणान्भुंक्तेशिवद्रोक्षयमीदृशः ॥ अत्राप्यन्ये हि जाराजा भटा भटकशाहताः ॥ नि
पात्यंते त्रनियतं न ह्युणुष्वगणेश्वर ॥ कश्चिदंगो स्वभूद्राजानाम्नाचित्रांगदोधनी ॥ ५७ ॥ मानीमा
न्यो वदान्यश्च धनधान्यसमन्वितः ॥ स नित्यायुतविप्राणां भोजनं दापयतदा ॥ ५८ ॥ शिवात्मनेत्र
नंधीशधाभिर्विस्तृतमंटपे ॥ भक्षभोज्यान्मपनसरंभाफलसमन्वितं ॥ ५९ ॥ भुजंतां तत्र वि
प्राणां तत्र न्यूनमभूत्फलं ॥ रंभां मपनसादीनां शिवागारस्थितं फलं ॥ ६० ॥ अगृह्णन् ब्राह्मणभु
जि क्रियायां नैव पाजया ॥ तदादातुं शिवागारस्थितो ये त्रिशिवार्चकाः ॥ ६१ ॥ शिवार्चकाः ० ॥ ॥ नां
गीकुर्मो त्रदेवस्य फलहारणमीदृशं ॥ न ब्राह्मणेषु दानं च शिवद्रव्यं महाघकृतं ॥ ६२ ॥ तेषामुक्ते श
नामेव शिवसेवनसाधनं ॥ प्रददुस्ते फलं हित्वा ब्राह्मणभ्यो ददुर्भुजि र्जियेष्टं बुभुजुस्तेऽपि रं
भाम्न फलसोद्भवं ॥ शिवाभिषेककरणं प्रशंसंतो नृपं हिजाः ॥ ६३ ॥ नष्टायुषस्ते शंभोर्वैद्रोहं न्नादनतो
हिजाः ॥ राजापि कालान्निधनं प्रापयानो भटैः स्वकैः ॥ ६४ ॥ फलाहरणतः शंभोर्ब्राह्मणाय तु भोजि
ताः ॥ एकस्मिं दिवसे भूभोरंभापनसजाम्भकैः ॥ ६५ ॥ तत्रैव नरके घोरे पात्यंते क्रूरकर्मिणः ॥ महोद
रास्ते गुदतो शिरां त्राणि चतुर्जते ॥ ६६ ॥ काकैः संतुद्यमानां गावज्जतुं डैरथार्दिताः ॥ तत्र गोतनकसं

श्रीशिवर. १०.

३१

धौचकर्णकं टेधुपादयोः॥ ६८॥ अयुतं नियुतं धौरं नरकं चोपभुञ्जते॥ छेत्तारः फलबन्डानां करालक
 रवालनः॥ ६९॥ छेत्स्यंति नत्कराण्यत्र राक्षोभटकराष्ट्रिकं॥ राजाप्ययं क्रोशमानः क्रकचैर्मूर्ध्निभिद्य
 ॥ ७०॥ राजश्चाज्ञाकरां जिह्वां संतप्रायमदंडतः॥ सदंशतः समुत्पाद्यपातयंति महाहृदे॥ ७१॥ शिवा
 गारोष्ठिश्च करो राजा ब्राह्मणभोजनात्॥ ॥ चित्रगुप्त उवाच॥ ॥ शिवद्वुहो यत्र वसेति मानवाः सुदु
 खभारैर्निरकाग्नितप्ताः॥ एते मयोक्तास्तव सूर्ये नंदनशृणुष्व चान्यान्पिपपिनां वरान्॥ ७२॥ ॥
 इति श्रीशिवरहस्ये ईशानाख्ये दशमांशोत्तरभागे शिवद्रोहकथने त्रयत्रिंशोऽध्यायः॥ ३३॥ ॥ ईश्वर उ
 वाच॥ ॥ चित्रगुप्तस्तदा प्राह सुनंदं च गणेश्वरं॥ प्रांजलिः विनयोपेतः तत्र संसदि वै कथां॥ १॥ शिव
 दुहां मुमेतन्न शिवभूम्यपहारिणां॥ ॥ चित्रगुप्त उवाच॥ शृणु धर्मभूम्यहं नृणां शंभोरत्र प्रतिक्रियां॥ प
 श्यंते वि कलायेते वि प्रावेदविदां वराः॥ २॥ दातायं मिथिलाधीन्द्रः सूर्यशर्मा कविप्रियः॥ द्विजाः प्रति
 गृहपराः पीडयंते निलयं त्रके॥ ३॥ उक्त्वा शान्तिं दिवारात्रं पिष्टीभूतास्तदंतरे॥ भ्रमंति ये त्रपरिते स्वरा
 णां शतकं यम॥ ४॥ रक्तापुरितमेतद्देति लयं त्रमुखं मुहुः॥ तेषामाख्ये पाययंति पूयं रक्तं नृपं द्विजान्॥ ५॥
 नेषां मध्येऽप्यसंख्याकं सख्यं चानयमुद्धतः॥ शिवनिंदं चकरासौ मिथिलेशाग्रतो भुवि॥ ६॥ ॥
 सुनंदयमौ॥ ॥ अहो दुःखमहो दुःखं एतयोर्नृपविप्रयोः॥ श्रोतुं न शक्यते द्रष्टुं किंपुनर्मोक्षचक्षुषा॥
 ॥ ७॥ एतेषां च द्विजानां च नृपस्य च विप्रो यतः॥ क्षेत्रप्रतिग्रहीतृणां शिवभूम्यपहारिणां॥ अभूत्कथं
 वदत्याद्यतनोऽशृण्ववावसादरं॥ ८॥ श्रुत्वा वचो चित्रगुप्तः तयोर्यमगणेशयोः॥ उवाच प्रांजलिर्भूत्वा
 नृपविप्रशिवद्वुहः॥ ९॥ यमपूर्वं सूर्यवर्मामेधिलेशो द्विजोऽप्ययं॥ वेदमित्र इति ख्यातः सरवास्याभू
 न्नृपस्य वै॥ १०॥ काव्यव्याकरणे तर्कपांडित्यं कुरुतां सदा॥ सूर्यवर्मैपिता प्रादात्तत्र धर्मेश्वराय वै॥

श्रीशिव

१२॥ ग्रामार्धं देवपूजार्थं धर्मवर्मा नृपोत्तमः॥ शूलमुद्रां कितशिलां अर्धग्रामोत्तमसीमनि॥ १३॥ न्यधात्त
 दामहे शोनभूरियं परिसंख्यया॥ एवं स्थिते सूर्यवर्मा वेदशर्मानुजे द्विजे॥ १४॥ ददौ ग्रामार्धमेतेषां शि
 वदत्तार्धभागकं॥ द्विजैरन्यैर्वेदमित्रैः गृहीत्वा नृपशासनं॥ १५॥ बुभुजे सस्यजातंसः राजमित्रत्व
 गर्वितः॥ शूलां कितां सिलां हित्वा किंचित्किंचिदुपाहरत्॥ १६॥ श्रीभोर्भूमिराजमित्रो द्विजैरन्यैश्च सं
 गतः॥ विवादः सुमहान् जातः सशिवार्चकभस्मुरैः॥ १७॥ शिवार्चका ऊचुः॥ ॥ महाराज द्विज
 यूयं श्रीभोर्भूमिरियं पुरा॥ धर्मेश्वराय दत्तं ये राजा वै धर्मवर्माणा॥ १८॥ शूलां कितां सिलां स्वात्वा द
 त्तं ये ते न भूभुजा॥ माकुरु ध्वं शिवद्रोहं यूयं वेदविदा बराः॥ १९॥ वेदांतवेद्यो भगवान् विष्णोः पति
 रीश्वरः॥ प्रमाणं यदि वो विप्राः शिवद्वारि वदंतु वा॥ २०॥ भूरियं न शिवत्येति गम्यतोऽंकराग्र
 तः॥ इत्थं शिवार्चकवचः श्रुत्वा स क्रोधमीक्ष्य च॥ २१॥ उवाच विप्रैः सहितो वेदमित्रो शिवार्चकं॥
 ॥ वेदमित्र उवाच॥ ॥ यूयं मूढतमाः सर्वे शंकरः कः शिलागतः॥ २२॥ उक्ते पितृपुरः किं समदीया
 मिति वक्ष्यति॥ राज्ञः पित्रा पुरा दत्ता भूरियं धर्मसंकरे॥ २३॥ नत्पुत्रो यं सूर्यवर्मा तत्पुत्रः परिकथ्य
 तां॥ तेनास्मभ्यं ग्राममर्धदानं चकृतवानहो॥ २४॥ शिलाग्रे कथ्यते किं वा ततो द्वारि प्रगच्छतः॥ त
 त्पूर्वमेव गत्वा सौराज्ये कटे स्थितः॥ वेदमित्रो मित्रभूतः परिषन्मंडलंगतः॥ काव्यप्रहेलि
 काभिश्चरं जयंते नृपे तदा॥ २५॥ एतस्मिन्नंतरे राज्ञो द्वारि धर्मेश्वरार्चकाः॥ धर्मेश्वरार्चकाः
 सर्वे विवादे न द्विजैः सह॥ २६॥ समागतान् नृपद्वारि द्वास्त्वी यूयं विशेषतः॥ तान् नमस्कृत्य ने
 दा स्त्वी नृपे प्राप्ता न वेदयन्॥ २७॥ प्रवेशयेतामित्यशान्तराजा विप्रैः सभागतः॥ धर्मेश्वरार्चकां
 दृष्ट्वा प्रहसन्पार्श्वगं द्विजं॥ २८॥ अपांगकोणतः पश्यन् वेदमित्रं तदानपः॥ उवाच तत्र धर्मेश पूजका

श्रीशिवर१०

३१

नर्वकोत्तमान॥३०॥ भूपउवाच॥ ॥ भवदागमने हेतुः कोत्रमर्घ्यं वदं तुवः॥ नृपत्यवचनात्तेन
 राजानं प्रादुरर्चकाः॥३१॥ अर्चका उचुः॥ ॥ महाराज भवन्पित्रादनाधर्मेश्वरायभूः॥ भवतार्चार्थ
 भूदनावेदमित्रस्य भूयते॥ हरत्ययं भूमिमेनां हायनेहा यनेद्विजैः॥ शिवद्रोह्ययमुन्मनोतवमा
 हाय्यनोत्तप॥३३॥ वैदमित्रस्ततः कुक्षोप्राहतत्रशिवार्चकानां॥ ॥ विप्रउवाच॥ यूयं वेदवि
 हीनाश्च भृत्यार्थं शिवपूजकाः॥ धर्मेश्वरार्चनमियाद्वयद्विर्भूः प्रभुज्यते॥३४॥ निवेद्य देवायानं
 वाः वयं वेदोक्तकर्मठाः॥३५॥ अस्मिन्मंत्रेण देवानां निलानां सन्निधिपरा॥३५॥ शिला किं भुज्यते चा
 नंगच्छंत्वद्ययथागतं॥ ॥ शिवार्चकः०॥ ॥ यस्येश्वरस्य निश्वासो वेदो विप्रधनं द्विजाः॥ नमहे
 शं विनि धैवं कां गतिं समवाप्स्यथ॥३६॥ अष्टमूर्तेः परं चागः तदुत्पन्नान्नभोजिनः॥ यूयं तं नि
 दयाविप्रानरकानेव गच्छत॥३७॥ ॥ राजोवाच॥ सत्यं ब्रवीत्ययं विप्रो वेदमित्रः शिवार्चकाः॥
 शिला संस्थो महादेवः किमास्येन प्रवादति॥३८॥ देवाः सर्वे विप्रसुरैर्वरदं त्यन्ते सदा मुदे॥
 तेन प्रीता भवंत्येव यूयं गच्छतमाचिरं॥३९॥ द्विजैर्गोभिस्तथाक्रम्य भुक्त्वा गृह्णाति गां शिवः॥
 विप्रेषु विश्वासपरा राजानो दिविसंस्थिताः॥४०॥ प्रत्यहं देवा विप्रो वै शिवो मंत्रैः शिलांग
 नः॥ यथा कथं चि देवास्तु यूयं गच्छं तु चालयं॥४१॥ तच्छ्रुत्वा निर्ययुः शंभोरगारस्थाः शिवार्चकाः॥
 धिक्कां राजानमिति ते शिवद्रोहवतां वरं॥४२॥ शिवद्रोहो द्विजारागतेन रकाने कविं शलिं॥ भुजंति
 प्रतिकल्पं वै यावद्भूरेणु संख्यया॥४३॥ इत्युक्त्वा निर्ययुः कुक्ष्याधर्मेशाद्वारिनेर्चकाः॥ ॥ शिवार्चका
 उचुः॥ ॥ अहो महादेव दयानिधान शर्वीर्चनासाधनजातभूमिं॥ नृपो हरत्येव द्विजाधमार्चकः कुरुष्व
 तस्यानुपदं भयं सदा॥४४॥ शिवोपिकालेन नृपस्य तस्य भूमिसरा र्धायुधितं प्रणास्य नृपो न्यको

श्रीशिव

वंगपतितदानीं न त्वाश्वे गामं गणाः प्रदुद्रुवुः॥ सवेदविप्रोपिसुतैः स्वभार्यया कालान्मनोसौ यम
 मापभूभुजा॥ पित्रान्नपोष्य त्रदशो द्विजैस्तदाभुंक्ते विचित्रानरकार्णवंगतः॥ ४५॥ तां वेदमित्रस्य
 कलाटमूलाज्जिह्वां समुत्पादय शिवस्य निंदको॥ संभोजयं त्यत्र च शंभुभूमेः तस्यां शुसंख्या न क
 कल्पमत्र॥ ४६॥ द्विजास्तदा तत्र महोदरैर्मृताः शिवस्य ये सस्य भुजोऽभूमेः॥ ते वा यसेराय स तुं
 डकं कैः लुघंत स वा त्रवसं निभर्जिताः॥ ४७॥ राजाप्ययं चायसं नैलये नैसं पीडय नैऋदंति
 वेदिवानिरी॥ शिवस्य भूमे हरणे न ते द्विजाः॥ संप्रापुरित्यं प्रति कल्पनारकाः॥ ४८॥ तस्माच्छिवद्रो
 हमिभं न वा स्मरेत्॥ शंभोः कदाचिन्मनसापि कर्ता॥ उक्ताप्यहं चापि समुद्यदंगं केन वक्त्रेण स
 गद्गदोद्भवं॥ द्रोहप्रसक्तैः शिवसंस्मरेण नान्योऽप्युपायोऽस्ति गणे श्वराद्यु॥ ४९॥ ॥ इति श्रीशि
 वरहस्ये ईशानाख्ये उत्तरभागे शिवभूषणपहारकथने चतुर्त्रिंशोऽध्यायः॥ ३४॥ ॥ श्रीईशानाय
 नमः॥ ॥ ईश्वर उवाच॥ एवं शंभोर्भूमिहरकथां श्रुत्वा यमस्तदा॥ विस्मया विष्टहृदया वास्तां
 यमगणेश्वरो॥ १॥ उचुचतुश्चित्रगुप्तं तं तत्र सभ्ये महावरात्॥ ॥ यमगणेश्वरो॥ केयमत्र
 स्थिता वैश्या वैश्यः कस्तत्र पात्यते॥ विशेषेण श्रोतुमिच्छा बदारभ्यं च तत्कथां॥ २॥ केनेनो
 शिवद्रोहेण भुंजते यातनाश्चिरं॥ अधोमुखोर्ध्वपादौ तौ संतप्रायसश्चरन्वलेः॥ ३॥ खदिरंगार
 मध्यस्थे वैश्यो वैश्या त्रिष्टुतः॥ क्रंदन्तौ दिवारात्रं अविश्रान्तं वदद्युवै॥ ४॥ गणेशस्य यमस्य तु
 ष्टुत्वा वाचं सचित्रकः॥ ताडवाचां जुल्लिङ्गत्वा वैश्या वैश्यकथां तदा॥ ५॥ ॥ चित्रगुप्त उवाच॥ ॥
 शृणु न वैश्य वैश्यायाः शिवद्रोहस्य कारणं॥ रतावास्तां पुरा गौडे चर्मण्वत्यास्तटे पुरे॥ नाम्ना कुं
 दपुरे नत्र कुं देश्वर शिवालये॥ वैश्यो यमापणीतत्र प्रसारी पणमुज्ज्वलं॥ ७॥ नवधान्ययुनं नैल

श्रीशिव १०१०

३२

गुडतुंडलविक्रयं॥ करोति सज्जनानां वेनित्यं रात्रावाधिप्रिये॥ ८॥ तत्र कुं देवरागा रावेश्यांश्च
 लोकां कनोकितां॥ नृत्यं तीक्ष्णं करारागारे वशीचक्रेधनार्पणेः॥ ९॥ तां तदा गृह्णामीत्यभाष्यो वक्तो य
 क्षनेः॥ वस्त्रे राभरणेः स्वाद्यैः मंचास्तरणाय॥ हृद्देः॥ १०॥ एवं संवर्धिता वेश्या वेश्यस्यैव गृहे
 स्थिता॥ नागच्छ छंकरागारे सायं नर्तनमंष्टपं॥ ११॥ विचिन्वन्ति च तां तत्र वेश्यानां च गृहे तदा॥
 तामदृष्ट्वा मासमात्रं केनचिद्देश्यमंदिरे॥ १२॥ दृष्टेति वदताद्येति तमाजगमुश्च वेश्यकं॥ शिवा ल
 यस्थाश्च नरा नरा वेश्या तदापरे॥ १३॥ गत्वानत्वा तदा वेश्यं उद्बुवं तत्र संघशाः॥ ॥ शिवनराः॥
 नेयं वेश्या तवागारे संस्थाप्या शिवनर्तकी॥ श्रुत्वां किं ताविशेषेण त्याज्यं मातृवत्त्वया॥ १४॥ शास्त्र
 मस्त्येव विहितं तच्छुणुष्वविशं वर॥ अपि वा मातरं गच्छेन्न गच्छेद्देवदारिकां॥ १५॥ मुंचतां न शिव
 द्रोहं कर्तुमर्हसि मानद॥ स्त्रीणां नर्तनमुत्कृष्टं शोभो रग्रे सदानि शि॥ १६॥ तोर्यत्कादिकरणा
 छिवायानंत्यमश्नुते॥ स्त्रीदानेशंकरागारे यावत्स्त्रीरोमसं रक्षया॥ १७॥ कल्याणं कल्पसंख्या
 नां केलासे वसते नरः॥ नर्तय्या हरणा छंभोर्या वत्तं द्रोमसं रक्षया॥ १८॥ शिवद्रोही कल्पकोट्या
 वसते नरकार्णवे॥ मुंचमी नर्तकीं शोभो वैश्याद्यत्त्वमिमां शिवे॥ १९॥ इत्थं शिवालयस्थानां नराणां
 वचसावणिक॥ प्राह संतानसमुद्दीक्ष्य न्यक्षं वेश्याधरप्रियः॥ २०॥ उवाच कामी वैश्योयं वेश्यासंगमलाल
 सः॥ ॥ वेश्य उवाच॥ ॥ मयेयं चारुसर्वो गीपीनोन्नतपयोधराः॥ वत्तासंगार्थमेवाद्यनेव मुंचामिवे
 कचिन्॥ २१॥ दृष्ट्वा मां मानसं मेद्यनदारेशमते नराः॥ नाहं तामद्यमुंचामि प्राणेभ्यो विगृहीयसीं॥
 २२॥ दासीं मेयो वनोपेतं मदीयं नयतां लयं॥ तस्यै नर्तनशिक्षां च कारयिष्ये धनार्पणेः॥ २३॥ तस्म
 बुक्ते नरा वेश्यं इमां श्रुत्वां किं तां त्यज॥ न त्यजामीति वेश्येन राजा दारमुपागताः॥ २४॥ राजा

श्रीशिव

नं धनदानेन न स्वस्मिन्प्रीतिमथाकरोत् ॥ सचिबान्तस्य वैराजः सर्वेशो धनदानतः ॥ २५ ॥ ते सर्वे
वश्यवैश्यतं वैश्यमालयिनो नरात् ॥ दक्षो चुर्नपतेरग्रे वैश्यो नः पुरभूषणः ॥ २६ ॥ प्रदेयास्त्ये
व सावैश्याशिवागारे च चेष्टिकां ॥ प्रेरयेद्द्वैश्यवर्णायं तथेया हन्तपो व्यसौ ॥ यथाकथंचिद्देवाग्नेन
तविघ्नो न वै भवेत् ॥ गच्छ ध्वं शंकरागारे गृहीत्वा वैश्यचेष्टिकां ॥ २७ ॥ वैश्यवारमर्ता वैश्यामहा
राजः प्रियो ह्यसौ ॥ इत्युक्तमात्रतः सर्वे सचिवे स्ते दुरासदैः ॥ २८ ॥ उचुः शिवद्रुहामग्ने स्छातु मे
वचनक्षमं ॥ वैश्यचेष्टी परित्यज्य जग्मुः सर्वे शिवालयं ॥ २९ ॥ कुं देश्वराग्रतः सर्वे दुःखिता मो
नमास्थिताः ॥ ततः कालेन राजापि वैश्या वैश्यश्चमंत्रिणः ॥ ३० ॥ शमनाभ्याशमाजग्मुर्भट्टं
डैश्वरवंदिताः ॥ बाहुबलकशाभिस्ते पानितान्त्रमलहृदः ॥ ३१ ॥ वैश्ये यमपि सोऽन्मत्ता पुरा वैश्ये
न संगता संतप्तशीतसुभगा क्रंदने हर्निशं यम ॥ ३२ ॥ राजाप्ययं शिवद्रोही अविचारेण पापकृत् ॥
धनाशयोर्ध्वपादोयं तं वने श्वलापदः ॥ ३३ ॥ संतप्तखदिरांगारमध्यस्थे मंत्रिभिः सदा ॥ कशासंता
डितो नित्यं सर्वो गार्द्रवर्णो निशं ॥ ३४ ॥ क्षारैः संसेच्य तं वैश्यो वैश्यपात्रं दत्ते सदा ॥ हा हा मन्मथ चे
ष्टया भुवि मया शोभोऽश्ववैश्यागनासंभोगे वदनस्य चुंबनवशात् अधिकं दुर्दशमीदृशी ॥ प्राप्तोऽस्म्यद्य
परत्र दुष्कृतभयं निस्तारयिस्तारितं को वा स ह्यतमं महाग्निनरकं स ह्येतको मादृशः ॥ ३५ ॥ ॥
इति श्रीशिवरहस्ये दशमोऽंशोऽन्तरभागो शिववैश्याहरणकथनं नाम पंचत्रिंशोऽध्यायः ॥ ॥ श्री ई
शानाय नमः ॥ ॥ श्री ईश्वर उवाच ॥ ॥ कश्चिद्द्वामहरच्छंभोः तद्रोहोऽत्र महान्भूतः ॥ तां कथां
कथ्यमानां मे शृणु नारकिणोऽत्र वै ॥ १ ॥ गोदावर्यास्तटे कश्चिन्नृपकेश्वरगास्तदा ॥ सहस्रसंख्ये
पस्तु संवत्संभुविचारयत् ॥ शब्दावृत्तेऽप्यगोदायाः तटे पावननुत्तमेऽपि बन्ति गोदा नीरं तादुर्हतपय

श्रीशिवर १.

३३

उत्तमं ॥ ३ ॥ तद्गोपयोहि यिंचंतो ज्यंबकेशशिवाचकाः ॥ तत्राधिकारिणो गावः तद्गोभिः संगता
 श्वरन् ॥ ४ ॥ शत संख्याः सवत्सास्तास्तनटेपि सुवासके ॥ ज्यंबकेशगवांमध्ये दशवर्षे तदायम ॥
 ५ ॥ गोपैः संकानिताकाश्चिद्गावः सायंग्रहं युयुः ॥ चोरोपनीता देवस्य गावः श्रृलांकिताः तदा
 ॥ ६ ॥ वासर्जयतदा गावः वत्सैर्वत्सतरीयुताः ॥ पुनः कतिपये काले अधिकारी गवां दश ॥ ७ ॥ श्रृलांकनोऽस्मि
 तागावः गृहीताः ताहिचोरकैः ॥ तदा गत्य समंगोभिः गोपाधिकृतिकारिणे ॥ ८ ॥ अब्रुवन् पीतहृद
 याः गोपाप्रोजरुस्तदा ॥ ९ ॥ गोपा उचुः ॥ ॥ शिवगोभिरसवत्साभिस्तद्गावो वत्सकैर्युताः ॥ पूर्वं
 चोरोपनीता वै दृष्ट्वा श्रृलांकनं विभो ॥ १० ॥ श्रृलांकनं ते दृष्ट्वेव प्रातर्गोविमोचिताः ॥ तव गावो दश
 वत्सैर्वत्सैर्नीता हि चोरकैः ॥ १० ॥ तेभ्यो यथोचितं विस्त्रांसं कुरुत्वमविचारतः ॥ स तदा श्रुतवृत्तांतः गो
 पेभ्यो गोहृतां तदा ॥ ११ ॥ चोराणां शासनं कृत्वा अहाराभ्यद्यगौर्मम ॥ तावन्मदीयसदने शिवगावो दु
 हंतुवै ॥ १२ ॥ दश संख्यावधिवृक्षाशतं लांगलधारिणम् ॥ कृषिं कुर्वन्तु मद्रूमेः वृषेभ्यो नः प्रयोजनं ॥ १३ ॥
 तदा धीकारि वचनाद्गोपा उचुः परस्परं ॥ गोपा उचुः ॥ ॥ अधिकारी वदत्येव शिवद्रोहोऽत्र नो भवेत् ॥ उ
 पेक्षायां महान्द्रोहो भविष्यति च नो महान् ॥ १४ ॥ शिवाभिषेकविघ्नश्च भविष्यत्यस्य दोहनात् ॥
 गावो दुहंतवस्य गृहे शंभोर्वै दश संख्यया ॥ १५ ॥ अधिकारी भवेत्कुक्षोनात्र दोहो गवांगृहे ॥ गावो वि
 वर्धमाना वै शंभोर्दोहोऽभिषेचनैः ॥ १६ ॥ अन्यासामस्य वगवां शंभोर्गोभिः समंदुहे ॥ गावो नाशं प्रया
 स्यन्ति अधिकारिणो यत्र तु ॥ १७ ॥ तस्मान्न दोहं कुर्वन्तु मास्य गोभिः शिवद्रुहः ॥ शिवगोपयसो वृद्धिं कांक्षमा
 णो विनश्यति ॥ १८ ॥ किं कुर्मोऽत्र वलात्कारैः रधिकारैर्मुहुर्मुहुः ॥ इत्युक्त्वा गावो ह नोपाः शंभोर्नित्या
 मिषेयनाः ॥ १९ ॥ अधिकारिभयाद्गोपाः वृक्षाहलपुजो भवन् ॥ शिवगोपयसां तु यः पुष्टश्चासीत् तदापि

श्रीशिव

वन ॥ २० ॥ अधिकारी शिवद्रोही तेन पापेन वेष्टितः ॥ कालेन मृत्युं भवने यातनां भुंजते सदा ॥ २१ ॥ प्रयधारा
 सुसंतप्तः पिवत्यत्यंतदुःखितः ॥ गोपानिर्वधतोप्यत्रादुहन्तीश्वरस्य च ॥ २२ ॥ तद्वत्तच्छेदनं चक्रुः
 करवालेन ते गणाः ॥ पावद्गोरोमसंख्याकं शिवगोहायितुं स्थितः ॥ २३ ॥ संतप्तकंदकेशो ते निर्यत्सर्वो गपू
 यकाः ॥ गोपानां नखसंधीषु स्रज्यः श्रोता भवच्छिवे ॥ २४ ॥ ॥ ईश्वर उवाच ॥ एवं शिवद्रोहवतां वरि
 यो गावो दुहन्तीशपयोपिवेश्व ॥ वधानि नियोज्य स्वकलांगतोत्थपांसु प्रसंख्यान्तरकान्ययाति ॥ २५ ॥
 इति श्रीशिवरहस्ये ईशानाख्ये द्वात्रिंशोत्तरभागे शिवद्रोहस्य कथनं नाम षड्विंशोऽध्यायः ॥ ३६ ॥
 ईशानाय नमः ॥ ॥ विष्णु उवाच ॥ कश्चित्कधीवल्लभो रः शिवधान्यं छलददत् ॥ नरकां न्या
 न्यसंख्यातो भुनक्त्यत्रैव पश्यतं ॥ १ ॥ शंभोर्द्रोहेण धोरणधान्यं हच्छि वमं दिरात् ॥ अयो मयं धान्यं रा
 शिं तप्तं गारप्रभामयं ॥ २ ॥ त्वादन्नत्वायुतं मृदा तिष्ठते धापि वा न वै ॥ कश्चिद्द्रां डीरदेशे वै राजा पू
 जार्थमीशितुः ॥ ३ ॥ दशसाहस्रधान्यं वै तत्रादात्तुलनामतः ॥ भण्डेश्वराय नैवेद्यं कल्प्यं नार्थुन पो
 तमः ॥ ४ ॥ तस्मिन्कधीवल्लभो रः धान्यं गोपोपि नाम तः ॥ लेख्यमानं ततो राज्ञे ददौ सगणकेषु च ॥ ५ ॥
 राजा शिवार्थं यदत्तं धान्यं मन्याय तोषितम् ॥ सस्मद्रोहेण पापात्मा तुषसंमेलितं तदा ॥ ६ ॥ मापयत्स
 शिवागारे सर्वधान्यं मंचूरत् ॥ दत्तं शंभोर्मया धान्यं राजा ज्ञातः शिवार्थकाः ॥ ७ ॥ शिवागारं नयत्
 दमयिदोषो न विधत्ते ॥ न चेत्त्वलस्थितं धान्यं चोरं मूयिकतो हतं ॥ ८ ॥ भविष्यत्येव सहसानदास्ये हं
 तदप्यपि ॥ इत्युक्तास्ते शिवागारं दशसाहस्रसंख्यकं ॥ ९ ॥ नेतुमुद्युक्तमनसः खलेन त्रैव ते र्चकाः ॥ भो
 डेश्वरागारमध्ये धानागारं शिवाय ते ॥ १० ॥ चक्रुर्मासेन तत्काले समुद्रां तृणवंधितां ॥ धान्यराशिं तदा
 चक्रुः खलेन त्रैव चार्चकाः ॥ ११ ॥ ॥ अर्चका ऊचुः ॥ यद्वर्धेत हि धान्यानां अगारं शंकराकये ॥ तावत्वं

श्रीशिवर. १०

३४

ग्रामपालोसिसंरक्ष्यं धान्यमीशितुः ॥ १२ ॥ तथेति सप्रतिज्ञाय ग्रामपालः शिवार्चकान् ॥ समुद्रां धान्यराशिं
 तां दृष्ट्वा तां पालयं निशि ॥ १३ ॥ दंडहस्तैर्भटैस्तस्य तत्था न्यंशं करपितुं ॥ एतस्मिन्नंतरे रात्रौ धान्यपाला
 न्कृषीवतः ॥ १४ ॥ भेदयामास च दुर्गैर्वीर्यैस्तद्धान्यहारणे ॥ कृषीवल उवाच ॥ ॥ उपायेनात्र धान्यं वैरा
 जादत्तं शिवाय वै ॥ मासमात्रं खलु स्थायी भविष्यत्यत्र संख्याया ॥ मया यूयं समेतास्तु धान्यपादो राजो
 मिथः ॥ १६ ॥ समाहरिष्यामवयं शुकमधिकमक्षितं ॥ कृषीवलस्य वचसा सर्वे ते ग्रामपालकाः ॥ १७ ॥ मु
 द्रोतणां किं तां छित्वा किंचित्किंचिदचूचुरत ॥ एवमास निशितदादिसहस्रकलाविधिः ॥ १८ ॥ शंभुधा
 न्यमगच्छन्ने प्रातर्मुद्रां दधुस्तणेः ॥ सज्जाने तुं समुद्युक्ता गोपीभारैर्वै वैर्मिति ॥ १९ ॥ चक्रुर्धो न्यमिति
 तत्र तत्रोनामभिर्वीक्ष्यते ॥ ग्रामपालां बुकुधुस्ते कृधान्यं मानहीनकं ॥ २० ॥ ददंतु शंभोर्नो चेद्देराजे ब्रू
 मो वयं सदा ॥ तथेत्येवाब्रुवं न सर्वे न वो धान्यस्य चोरकाः ॥ २१ ॥ धान्यमुद्रां प्रपश्यं तु यथा पूर्वमवस्थि
 तां ॥ राजापिश्रुतवृत्तांतो दंडयामास तां तदा ॥ २२ ॥ कृषीवलरुतं तत्र दृष्ट्वा धान्यस्य चौर्यकं ॥ तद्धनं
 दत्तवानराज्ञे राजाप्याह शिवार्चकान् ॥ २३ ॥ यथागतं प्रगच्छं तु अवशिष्टं शिवस्य वै ॥ दुःखेन ते य
 युस्तत्र भांडीरे शार्चकास्तदा ॥ ॥ ईश्वर उवाच ॥ ॥ राजाप्ययं चात्र कृषीवलोयं ते ग्रामपालाशि
 वधान्यहारिणः ॥ कल्पायुतं शेरवमध्यसंस्थाभुंजंति धान्यं त्वयसः सुतप्रं ॥ २५ ॥ ॥ इति श्रीशि
 वरहस्ये ईशानाख्ये दशमोऽंशे उत्तरार्धे शिवद्रोहकथनं सप्तत्रिंशोऽध्यायः ॥ ३७ ॥ ॥ श्री ईशानाय नमः ॥
 चित्रगुप्त उ० ॥ पुनरन्यां कथां वक्ष्ये शिवस्वर्गोपहारिणो ॥ संतप्रायससं दंरौ सर्वा गोलकनमां सकाः ॥ १ ॥
 निर्यद्रक्तवसामेदाभस्यमाणाः शिरवं उजैः ॥ हाहेति कंदमानास्ते अविश्रान्तं दिवानिशं ॥ २ ॥ सोराष्ट्रे सो
 मुनायस्य वैरमाभरणकोशयः ॥ अभवत्कुलिजिन्नाम्ना शिवाकल्पकरक्षकः ॥ ३ ॥ शंभोर्वैर्गोलकं पुं

श्रीशिव

३४

इ रत्नाभरणमुज्ज्वलं॥ देव्यानां कपाण्यं चिभूषणानिमहंति वै॥४॥ शिवागारे कोशबंधवैरमार्गल
 युते सदा॥ कोशपः कुलिजस्तत्र नित्यं दापयति स्वयं॥५॥ वसनानि महाहीणि सौमकार्पी सजान्यपि॥ पू
 जाकालेषु दत्वायं शिवार्चककरात्तदा॥६॥ ग्रहणे सोमसूर्योत्थे प्रदोषे सोमवासरे॥ अष्टमीषु चतुर्दश्या
 राकाकुहमुखेषु च॥ गोलकं नवरत्नाढ्यं सनागाभरणान्वितं॥ त्रिपुंड्रहीरति लंकं देव्याभरणमुत्तमं॥७॥
 दशानि प्रतिगृह्णति कोशे संस्थापयत्यपि॥ शिवकोशाधिकारो यं जीर्णं वै स्वर्णकारकः॥८॥ सकारय
 ति शंभोर्वै धनेन नियमात्तदा॥ वस्त्राणि च मनोज्ञानि पेटिकायां दधात्ययं॥९॥ तस्यैकागणिका वेश्या
 सोमेशागारनर्तकी॥ तत्संग नित्यमुदितः कुलिजित् शिवकोशपः॥१०॥ ॥ वासंगना०॥ ॥ कुलिजित्वं
 प्रसन्नश्चैतवसंगफलं मम॥ तत्र चामीकरमयीं देव्याः कंठसराबलिं॥११॥ शिवत्रिपुंड्रहीरं मे देहीना
 सासमुज्ज्वलं॥ कशेभ्याभरणं विप्रमुक्ताभरणसंगतं॥१२॥ रक्तपट्टं महादेव्या वसनं मम धारणे॥ तद्वत्वा
 नृत्यतीत्येवं सोमेशाग्रमनोहरा॥१३॥ पुवचितप्रमथिनी रस्ये हं त्वया सह॥ पण्यंगनां तदा प्राह कुलि
 जिक्ता मुकस्तदा॥१४॥ ॥ कुलिजिदुवाच॥ ॥ कथं करोमि देवस्य दशभ्याभरणं त्वया॥ जना जानंति
 सर्वेऽपि राजदत्तं त्रिपुंड्रकं॥१५॥ अमूल्यहीरं फालाक्षफालशोभावहं सदा॥ देव्याः कंठसरं तत्र चामी
 करमयं नवं॥१६॥ वणिक् दत्तं कथं वेष्टेयं दाम्याभ्यहमिदं तव॥ विश्वासेन मयि न्यस्तं राजाचात्र शिवार्च
 केः॥१७॥ कथं दाम्यामि सुभगे तदुपायो विचिंत्यतां॥ कुलिजिद्वचनं श्रुत्वा स्त्री सा हसवशादियं॥१८॥
 प्राह तं मदमताक्षी तदा कुलिजितं यम॥ ॥ वेश्या०॥ ॥ तव संगे फलं किं मे उपायं ते वदाम्यहं॥ स्वर्ण
 कारः शिवागारे स्थितो यं त्वद्वशंवदः॥१९॥ तेनोत्पाद्य त्रिपुंड्रस्य हीरं रचितमीशितुः॥ शुद्धस्फटिकं
 डंच पुंड्रे स्थापयमाचिरं॥२०॥ तद्दहस्येण माहं द्वीत कुर्वेममनासके॥ अनेन स्वर्णकारेण नाचोत्पान्त

श्रीशिवर १० त्वमुच्यते ॥२२॥ संशुद्धयेतलमयीं देव्याः कंठसरावलिं ॥ कृत्यानेन प्रदेहि त्वं देव्याममसुकां च नीं ॥
 २३॥ वस्त्रं पट्टमयं देव्याः वणिक् दत्तमिति स्फुरं ॥ वदाम्यहं जनेष्वेवं रवं मन्मीतये कुरु ॥ २४॥ समा
 ३५ समात्रं निर्वेधा देव्यायाः स्वर्णकारतः ॥ उत्पाद्य च त्रिपुंड्रं स्फुटिकं स्थाप्य तत्र वै ॥ २५॥ हीरंद
 दोसवेत्रया ये ये तत्तीं कंठगावलिं ॥ धनं रहसि किंचिद्देवत्वायं स्वर्णकारिणे ॥ २६॥ तमाह्वयसंके
 तं कुलिजि देव्याया हतः ॥ कामासक्तो ददौ शंभोः हीरं देव्याश्च कंठगं ॥ २७॥ निवृत्य कंठभरणं वेत्रया
 ये शिवभूषणं ॥ तेन पापेन नद्यायुः शिवद्रोहेन पातकी ॥ २८॥ तस्वर्णकारिणो हस्ते व्रणो भूतेन वेष्ट
 तः ॥ भर्तृधरेण वेत्रया धिमत्ता त्वत्पुरमागता ॥ २९॥ कुलिजित्पुत्रदारेण सहितो मतिमाप्तवान् ॥
 बद्धो यमभटैर्निता तव पूर्वयमंति के ॥ ३०॥ यमोपि दृष्ट्वा शंभोर्वैर्द्रोहीणां च वरं तदा ॥ स्वर्णकारं च
 वेश्यां च मासुवाच तदा यमः ॥ ३१॥ ॥ यम उवाच ॥ किमेनेन कृतं कर्म वेश्यायां च मां वद ॥ स्वर्णकारे
 ण चाप्यत्र दत्तं चित्रगुप्तकं ॥ ३२॥ तदा तं कवचः श्रुत्वा तमवोचमहं तदा ॥ मोक्षये सोमनाथेशको
 रापः कुलिजिद्विजः ॥ ३३॥ तत्संगलालसा वेश्या स्वर्णकारोऽस्य मित्रकः ॥ उभावपि शिवद्रोहं कुर्वी
 ते स्वर्णहारिणौ ॥ ३४॥ रत्नापहारिणा वेनो वेश्यार्थं कामभोहितौ ॥ तदा तत्सर्वं वृत्तांतं कोरापस्वर्णकार
 योः ॥ ३५॥ वेश्यायाश्च तदा प्रोक्तं मया तत्र यमाज्ञया ॥ यमाज्ञयेतौ वेश्या चाप्यत्राकल्पमवस्थिताः ॥
 संतप्तकचकारविदारितशरीरकाः ॥ निर्धद्रक्तवसा पारवसा यस्तनुं डकैः ॥ ३६॥ तुद्यमाना दिवा
 रात्रं कंठं ति स्वर्णहारिणः ॥ ॥ ईश्वरः ॥ शंभोः सुवर्णहरणानवरत्नहारः संदीप्तवह्निः परिवर्ति
 तसर्वगात्राः ॥ आकल्पमेव नरकां न्यरिभुं जेतने प्रोक्ता शिवद्रुहवतां प्रवरावराकाः ॥ ३७॥ ॥ इति श्री
 शिवरहस्ये ईशानारण्ये दशमोऽध्यायः ॥ ॥ श्रीईशानाय नमः ॥ चित्रगुप्त उवाच ॥

श्रीशिव

शंभोर्द्रो हपरा न्येपिकेचिद्रात्रिचरानिशि॥ भद्रेश्वरशिवागारे नर्मदातीरगेपुरा॥ १॥ शिवालय
 त्यप्राकारं रज्जुनाबध्यतेपतन॥ उद्दीप्यदीपिकां रात्रौ भर्गेश्वरशिवालये॥ २॥ अर्धरात्रिभवां पूजां
 कृत्वा जग्मुः शिवार्चकाः॥ शिवद्वारिस्थितं श्रुद्रं हत्वा तत्र निशाचराः॥ ३॥ तत्कवाटार्गलोद्घाटं गृहीत्वा
 शिवधामनी॥ उद्दीप्यदीपिकास्तत्र आहरन् तत्र भूषणं॥ ४॥ वस्त्राणि शोभजातानि ताम्रभाडान्य
 पिधुवं॥ शिवनेत्रे रघो ह्योध्यदीपान्निशि शिवालये॥ ५॥ कांश्यपे तलपात्राणि धूपदीपान्तिकान्य
 पि॥ पिठराणि च स्नान्यश्च आर्तिं कथयन् पिचधुवं॥ ६॥ निन्युरन्योन्यं संसक्ता वापिष्ठास्ते शिव दुहः॥
 ते गच्छंते तत्र विविने गृहीत्वा शंकरं धनं॥ ७॥ वने निनादयमानाः चोरास्तत्र वने मताः॥ ते नीता
 निरये धोरं द्रोहीणस्ते निशाचराः॥ ८॥ संतप्तं गारशयनाभुं जंते नैव यातनाः॥ केचिन्पाश्वर्यम
 नुजा विवाहे वरयोस्तदा॥ ९॥ चामराणि च छत्राणि दधुस्त्राणि शिव दुहः॥ वस्त्राण्यपहरन् छंभोः
 वाधान्यप्यपवादयन्॥ १०॥ शिवस्य नर्तकी नित्यं यमस्य निशिते गृहे॥ गंधान्यपाहरन् केचित्सु
 गंधीनि सुमान्यपि॥ ११॥ वाहनान्यपि यानानि शिवभोग्यानि यानि च॥ आहरन्त्यापि नः केचिद्या
 नाना नारकोतराः॥ १२॥ भुजंतिताः श्वश्रुणायां मनोयमगणेश्वरो॥ ॥ चित्रगुप्त॥ ॥ संतप्राय
 सश्च त्वलां कितपदालं बन्धधोमस्तका उच्योशंति विलंबकेशानि च यास्ते संचिन्तेः कर्मभिः॥ पापंश
 र्वविनिन्दनं श्रुतिपुटेः श्रोतारये आसन्ते ते सीसत्रपुलप्रकश्रुतिगतैर्भस्मोद्भिफलांगकाः॥ १३॥ सं
 प्रापसमुद्रया शिवमहालिङ्गं ध्रुवलोकाश्च ये॥ तन्नेत्रेषु च रश्मिकाश्च निभन्ते संपूरयन्ते गणाः॥
 भावानां भगनेत्रपूज्यरहिताः तेषां करं छिन्दते॥ शंभोरुत्सवपात्रयोस्त्रिंशत्पदो नो बहले मस्त
 के स्तेषां तैलसुधौ तकोशरहितैः छिदन्ति रवद्वैरीणाः॥ १५॥ येनेद्यमहो महेश भुजितं रवा दंति

श्रीशिवर. १०. नोवापयः॥ पीतं येन रकार्णवे मलजलं त्वादंति ते पांति च॥ तेषां मस्तकतप्तसुमहादंडैश्च ते रवं
 ३६ डिना॥ मुंडैः र्वंडविदंडकांशरजैः विव्याधिनावर्षाणि॥ १६॥ येनैव प्रलुब्धेति शंकरमहागारे
 नतिप्रस्तुतिं नो कुर्वन्ति न वीक्ष्यते न पतयोर्लिङ्गं सदा शंकरं॥ ये छिदंति शिवालये तटमहा
 कूर्पचनीर्यविभोः संपूर्यन्ति च तद्रुमं स्वभवने छिदंति पुष्पाण्यपिः॥ गंधानप्यथ लाप्य च स्वकत
 नोसंदग्धसर्वो गका॥ ते निष्ठंति दिवानि शं प्ररुदतां अत्र ध्वनिः श्रूयते॥ १८॥ ते कुंभिपाकमसि
 पत्रवने पतत्रि संचाद्रव प्रसिधितं गकरांध्रयस्युः॥ अश्रुध्यानवीहीनमानसनराः संतप्रलाशा
 रसैः सिंच्यते नरकार्णवे भटगणैर्योम्यैरुदंत्य न्यहं॥ संतप्रुनैरु सुमहाज्वलवन्निजालधूमांकि
 नांगसुशिखाः स्वकवर्षपाकेः॥ पक्वाः पुनः पुनरयोधनभारवाहा शिश्ने वृषे च महदग्निकणां न्व
 हंतः॥ संतप्रवालुकसुभर्जितभाष्ट्रमध्यसंस्थः ततोप्यशिवलिङ्गसमर्चयंतः॥ २१॥ एकाह
 मप्यत्र वसेति भूटाः शंभोस्तथा देवविहीनमानसाः॥ फलान्यथादंति शिवार्चने नोक्षिताः पानी
 यमप्यत्र पिबन्ति ये नराः॥ २२॥ तेरेतसः पानमिदं सुचोरेपि बन्तिरेतः परिपूर्णकंठः॥ श्रीनीलकं
 ठेन सहान्यदेवं संपूज्य संयाति नरो सिपत्रं॥ २३॥ यत्तर्धं पुंड्रं त्वत्किं दधानो जपेच्च पंचाक्षरसूद्रमी
 रां॥ समर्चयद्वा नियतं विभर्ति रद्राक्षहीनो लभते नंधकूपं॥ २४॥ शक्तौपिनक्तार्चनवर्जितो भवेत्प्रदो
 षभूता स्वयवाष्टमीषु॥ सोमवने चात्र दिवा भुजिक्रियां कुर्वन्ति ते चात्रुहिकीटराशिं॥ २५॥ भुंजिन्ति ये
 चात्र शिवद्रुहः सदा ये वा शिवागारनिरीक्षणे अक्षिणाः॥ तदुत्सवा लोकनवर्जिता ये येषां भुयात्रास्व
 पिविघ्नकारिणो निघ्नंति दंडैर्गदया च रवंडिताः॥ २६॥ निर्यन्महारक्तवसां त्रमेदसमुक्षितांगा
 त्रवसेति कल्पं न्युताभूमितलं प्रपन्ना पापाजनारासभस्कराः शुनः॥ २७॥ भवंति ते कंटकि

श्रीशिव

रक्षसंघासुर्योशुतप्राहरिणेषुसंस्थाः॥ कंककाकबकधकवक्रकैरापसोग्रशुनकैर्विदारिता॥
 ॥२७॥ निर्यदांनुगुदकांडजकंटाः पांतिनेनरकजालविचित्रं॥ उल्कोशकोशासिलतावगाढकंठो
 कानिर्भररक्तमांसाः॥२८॥ पतंतिमुंडकबंधभूगतानत्यक्तबंधामवगाढमास्थिताः॥ भूः स्वर्णस
 हस्रसमांसमिनाः शिवस्ययेभमिगताहरंति॥२९॥ गणंति येनाममहेश्वरस्यविष्णोश्चसास्यं प्रवं
 निवाचा॥ तेषां ललाटाद्रसनां प्रगृह्णन्तिः सारयंत्यत्राणाः त्वदीयाः॥ शिवद्रुहोयत्रसुदुःसहाः
 सदायायातनास्तानहिवकुमशमाः॥ द्रव्यं न नराक्यानहिदर्शनाययोग्याः कथं पापजदर्शनेन॥
 ३१॥ संस्पर्शनेनापिशिवद्रुहांसदानतादृशं वापगणं भवेद्यम॥ निरस्ताभिशास्तास्वहस्तोरुदं
 डैः पुरस्तादधस्ताच्चवंते विशस्ताः॥३२॥ स्वतिष्यासुतिष्यंवरिष्ठैर्नयिष्यं महातेषुवागरिष्या
 ॥ विदग्धानिरुह्याभटैस्तैर्विरुधाशिवाचारहीनादिनातेषुबद्धाः॥३३॥ कशापाशसंदंशतः क
 तगात्राः शिवद्रोहिसंसर्गिणां वांगभंगाः॥ सौरिसौनिकगृहंगणबद्धापातिनाश्चपतिता नरबस्ताः
 ॥३४॥ भीतिलोलनयनाहिरूपाणैः कंठवर्त्मनिहृतैश्चविशस्ताः॥ मुस्तादिनः स्वमरणेरवतो
 त्रयादकृतादृक्कृताधिकरवाहिशिवद्रुहस्ते॥३५॥ ऊर्ध्वलंबितपदैरथवक्ष्यास्यागतोत्कृन्ननवाजि
 नेरक्तः॥ ब्रह्मघ्नगोघ्राश्चसुरासवादागुरोस्तुभार्याहरणाः सुवर्णहाः॥३६॥ तत्संगिवापादपिघो
 रमेतन्नकार्यमेतत्सहसाशिवद्रुहः॥ तस्मान्नरेर्भक्तिर्युतेर्नकार्यं शिवद्रुहं वै मनसां न काय
 तः॥३७॥ नचंद्रियैर्वीपिकदाचिदित्यंमयोक्तमेषांचरितं पुरातनं॥ नकल्पकोष्यापिननिस्तरो
 भवेहिस्तारमेषांकथितोमयावां॥३८॥ ॥ इति श्रीशिवरहस्ये दशमांशोऽनर्भागेशिव
 गोरीसंवादेशिवद्रोहकथनेरकोनचत्वारिंशोऽध्यायः॥३९॥ ॥ ईश्वरायनमः॥ ॥ चित्रगुप्त

श्रीशिवर. १०

३७

उवाच ॥ ॥ समां समीनामांसादात् यमविग्रहणादधात् ॥ घोरोयं वैशिवद्रोहो न कार्यः सर्वथा
 नरैः ॥ १ ॥ स्वर्णस्नेयात्सुरापानात्स्त्रीबालवधतोपि च ॥ घोरोयं वैशिवद्रोहो न कार्यः सर्वथानरैः ॥
 ॥ २ ॥ मातृगम्यादघातैव स्नुषाकन्यासमागमात् ॥ घोरोयं वै ॥ ३ ॥ तत्संगिसंगपापाच्च न वधान्य
 हरादधात् ॥ घोरोयं वै ॥ ४ ॥ रत्नापहरणात्पातन्यासापहरणादपि ॥ घोरोयं वै ॥ ५ ॥ विस्वस्ता
 श्वस्तघाताच्च बालवत्सगवां दुहात् ॥ घोरोयं वै ॥ ६ ॥ असत्यवचनात्पातात्कूटसाक्षाद्विवागमा
 त् ॥ घोरोयं वैशिवद्रोहो न कार्यः सर्वथानरैः ॥ ७ ॥ गजाश्वगोवधात्पापादनुदुद्धपातकान् ॥ घो
 रोयं वै ॥ ८ ॥ विप्रवत्पुपघाताश्च गवां वत्सुपरोधतः ॥ घोरोयं वै ॥ ९ ॥ अग्निहाहरदाद्यापि नि
 दकाद्यापि वै यम ॥ घोरोयं वै ॥ १० ॥ दुःश्रात्यभोजनाद्यापि शूद्रवैश्यवधादपि ॥ घोरोयं वै ॥ ११ ॥
 मस्य नावाकराद्यापि तटाकारामभेदकान् ॥ घोरो ॥ १२ ॥ यथायश्छेदनाच्च राजगाम्यघनो
 पि च ॥ घोरोयं वै ॥ १३ ॥ संकरैस्त्यजनाशाश्च क्षत्रियादिविनाशानात् ॥ घोरोयं वै ॥ १४ ॥ यथा
 भिशपजात्पापादयाज्यानां यथा जनात् ॥ घोरोयं वै ॥ १५ ॥ अपेयपानाच्च यमअभक्ष्यानां च
 भक्षणात् ॥ घोरोयं वै ॥ १६ ॥ राजस्त्रीगमनाद्यापि राजश्रेष्ठेव वधानया ॥ घोरोयं वै ॥ १७ ॥ व
 र्णाश्रमाणां धर्माणां परित्यागोद्धवादधात् ॥ घोरोयं वै ॥ १८ ॥ असाक्ष्यभोज्यनाद्यापि पंचयज्ञो
 पघाततः ॥ घोरोयं वै ॥ १९ ॥ पितृमातृपरित्यागात्भ्रातृतत्थनहारणात् ॥ घोरोयं वै ॥ २० ॥
 पण्यांगनासु संभोगात्सोमविक्रियजादधात् ॥ घोरोयं वै ॥ २१ ॥ सहावार्धुधिकत्वाच्च तिलतंडुलवि
 क्रयात् ॥ घोरोयं वै ॥ २२ ॥ नृपुत्रीसगुडादीनां कंबलाजिनवाससां ॥ घोरोयं वै ॥ २३ ॥ ब्रह्मचर
 णाद्यापि बालस्त्रीधनहारणात् ॥ घोरोयं वै ॥ २४ ॥ कन्याकानां क्रयाद्यापि भूतकाध्यापनादपि ॥

श्रीशिव

घोरोयंवे०॥२५॥ अपालितप्रजस्येवराज्ञश्चैवतुपातकाना॥घोरोयंवे०॥२६॥ अन्यास्याभिकरणा
 न्याकभेदाद्भयप्रदाना॥घोरोयंवे०॥२७॥ तिलहोमाद्रुद्रजपादन्यार्थेधनमानतः॥घोरोयं०॥२८॥
 रसानां विक्रयाच्चैवरणेभीत्यापत्त्यायनाना॥घोरोयंवे०॥२९॥ यन्निर्दिष्टात्करात्घोरान्मर्मोद्घातन
 कादघात॥घोरोयंवे०॥३०॥ महामार्गोपरोधाच्च दानविघ्नकरात्तथा॥घोरोयंवे०॥३१॥ पर्वण्य
 न्यान्नभोज्याच्च श्रुद्रान्नादात्कदंल्लहात्॥ ॥घोरोयं०॥३२॥ फलपुष्पापहरणात्तत्तशय्याप्र
 तिग्रहात्॥घोरोयं०॥३३॥ आद्यंगोत्रहाचापिभ्रूणघात्यांयहारणात्॥घोरोयं०॥३४॥ धातुहारात्पा
 त्रहारात्तथावासोहरादपि॥घोरोयंवे०॥३५॥ केन्यासंदूषणाच्चापिअद्वैतस्त्रीविनिंदनात्॥घोरोयं
 वे०॥३६॥ अग्नित्यागात्सुतत्यागात्तर्क्यात्यागाच्चमत्सराना॥घोरो०॥३७॥ अपूज्यपूजनाच्चापि
 पूज्यानांवाप्यपूजनात्॥घोरोयंवे०॥३८॥ शिवद्रोहो नकार्यः सर्वथानरैः॥३८॥ स्त्रीधर्मिण्यभिगम्या
 चपुंसायेमेथुनादघात॥घोरोयंवे०॥३९॥ क्रयार्थं वैद्यकरणाच्चित्त्यजीवाच्चकर्षणात्॥घोरोयं
 वे०॥४०॥ आमध्यान्हं हलादीनां वयसंधारणाद्यम॥घोरोयंवे०॥४१॥ श्रुद्रमंत्रप्रदानाच्चविघातु
 स्तकहारणात्॥घोरोयंवे०॥४२॥ गुरुद्रोहादुपाध्यायनिंदनात्तत्तहतांयम॥घोरोयंवे०॥४३॥ भू
 हराद्राष्टनाशाच्चपुरग्रामविनाशनात्॥घोरोयंवे०॥४४॥ विधवाभिगमाच्चापिवियोगोमैथुना
 दपि॥घोरोयंवे०॥४५॥ मित्राभिशंकनात्पापात्सर्वेषां लंघनादघात॥घोरोयंवे०॥४६॥ भत्या
 नांभतिनाशाच्चव्याकृशरभक्षणात्॥घोरोयं०॥४७॥ घृतनैलापहाराच्चदघ्नःक्षीरमधोर्हरात्
 घोरोयं०॥४८॥ शुष्कार्द्रपातकानां चकरणात्तानतोयम॥घोरोयं०॥४९॥ शिवद्रोहो नकार्यः सर्व
 थानरैः॥४९॥ ॥चित्रगुप्त उवाच॥ ॥सर्वोघादपिदुस्तरात्रविहितोघोरःशिवद्रोहो नोयत्या

श्रीशिवः १०

३८

पंनचशान्तिमेतिसहसाकल्पेध्वनलेपध्वपि॥ तस्माद्रोहमिमं न्नकार्यमधुनाशोभोः कदाचिन्त
 मिः कृत्यानिस्तरंणं कदापिनभवेत्सत्यं त्रिसत्यं यम॥ ५०॥ इति श्रीशिवरहस्ये दशमांशोत्तरभा
 गे वत्वारिंशोऽध्यायः॥ ॥ ईश्वराय नमः॥ ॥ यम उवाच॥ ॥ सुनंदगणपतेश्चित्रगुप्तोदितो कथां
 ॥ श्रुत्वा त्वयामयाचापिशोभोर्वैर्दोहिणोतया॥ १॥ विचित्रमिदमाख्याने त्वया ज्ञाते विशो बतः॥ लो
 कोपरुतयेचात्र त्वया प्रश्नः कृतो ब्रूवै॥ दृष्टः शिवद्रुहापारयात नानरकोप्ययं॥ उन्नारितो बह्व्यस्मा
 तुभावपादांगसंगतः॥ ३॥ दुःखाधिकारपापोद्यसंगभंगः कृतो मम॥ नाज्ञातं च त्वया किंचिद्विद्यते
 भुवनत्रये॥ ४॥ भवपादाङ्गसंयुक्तमानसस्त्वंगणे श्वर॥ मल्लोकवासिनः पापापावनाभवदागमा
 न॥ ५॥ शोभवानां पादपद्मरजसासमुपावितं॥ मदीयमेव भवनं भवनेत्रविशजिते॥ ६॥ सुनंद तव
 संगेन पापभंगो भवन्मम॥ त्वत्संवादमिदं पात्रदुष्टलेख्यविलोकक॥ ७॥ नवपादांबुजद्वंद्वलोक
 ने नास्य वीक्षणं॥ क्षणादक्षीणपापौघे भवतुः सर्वदानकिं॥ ८॥ अपाय भयदा पारनरकाणां विशे
 षतः॥ प्रतिबंधकसामग्रीशोभोः पादांबुजस्मृतिः॥ ९॥ तत्कथं जायते पुंसां शांगसंगां विना घट्टन
 ॥ पापांबुधेर्धरः तव संगमहोदयः॥ १०॥ पापांधकारदीपो वै शोभगानां समागमः॥ सुगमः
 सर्वपुण्यानामागमः सुखसंपदः॥ ११॥ दुर्गमो विपदां प्राप्नोमार्गो निगमचोदितः॥ आगमानो च
 महतां तवागमनसंभवः॥ विभवेः प्राप्यते पुंभिः पुरुषार्थचतुष्टयं॥ तुष्टये शांकरणां तु यत्कृतं कर्म पाव
 नं॥ १३॥ अर्चनं वंदनं पादसंवाहनमनोधिकं॥ तस्मात्त्वया दयाकार्यमयिरुख्येन वै भवेत्॥ १४॥ भवोद्भ
 वो महादेवो बलप्रमथनो हि सः॥ सावधानेन विज्ञाप्यो घणामप्युदितो भवेत्॥ १५॥ शिवधर्ममहासहस्रं
 न जानामि पुनः पुनः॥ नायं जानाति तत्त्वेन चित्रगुप्तोऽपि गुप्ती॥ १६॥ पुनः पुनर्गणैः शैवैः ताडितो वा

श्रीशिवः

धिनोपि च ॥ न जानाति स तं धर्म तेन शंभो ह्रुं हां वरः ॥ १७ ॥ भविष्यामीति मनसा विभेभ्यः सह म तं द्वि
 तः ॥ तेन धर्मेण शंभो र्वै वांति पापा विमानगाः ॥ १८ ॥ देवदुर्लभमासाद्य केलासं दक्षिणं विभोः ॥ यां
 निते जितपापो धाओ धा इव हि सागराः ॥ १९ ॥ त्रिनेत्रचित्रचारित्रं न जानाति गणेश्वरः ॥ केलासरा
 मने शक्तिं सुदुर्लभतरामम ॥ २० ॥ कैलासमौलिवानोपि दुर्लभो ह्यत्र मादृशः ॥ तादृशानां सदा वारो प्र
 प्रसादे नमहे शितुः ॥ २१ ॥ तस्मात्त्वयामहे वास्य प्रसाद करणं विभोः ॥ अवर्ज्या वर्ज बोधोपिन भवेद्यदि
 मे सदा ॥ २२ ॥ शंभो प्रसादकोपाभ्यां शीतो दग्धो भवाम्यहं ॥ किं वामहं न्युप्य कलैः प्राप्ता गाणाधिपस्य
 तां ॥ २३ ॥ कर्मणामनुजाः सर्वे देवत्वमुपयांत्यपि ॥ देवा अपि यदी छंति गणत्वं धूर्जटेः सदा ॥ २४ ॥
 न नैवं तपसा शक्यं इष्टा पूर्णगणे रपि ॥ तत्फलै रपि वा स्वर्गे प्राकृतेः किं करोम्यहं ॥ २५ ॥ भक्तिभाजां
 वसुतमो दुत्तमो मादृशां सदा ॥ भक्तिप्रियो हि भगवानं बिकापतिरीश्वरः ॥ २६ ॥ प्राकृते नैव भावेन तु
 व्यत्येवमहेश्वरः ॥ नमया योगदानोद्यैः स्तपसा शक्यते व्रतेः ॥ २७ ॥ कच्छे र्धमादि नियमैः स संतु
 व्यो भवेत्प्रभुः ॥ सकथं मयि तु व्येत तदुपायं वदस्व मे ॥ २८ ॥ त्वं मे माता पिता ये वसु नंद गणपो न
 म ॥ मदीयं दयया चे तो नंद वस्य महे शितुः ॥ २९ ॥ करवाणि प्रियं नित्यं मगशा वसुपाणिनः ॥ कुरा
 धिकारो मय्यद्य महे शो न निपातितः ॥ ३० ॥ पापानां संगति वशाद वशं क्रूरचेतनः ॥ किं करोमि वृगच्छा
 मि श्रये पादयुगांतव ॥ ३१ ॥ पश्य मां वक्षुषा नित्यं सोम्ये न त्वं गणेश्वर ॥ ॥ स्कंद उवाच ॥ ॥ शमनव
 दनवाक्यं तन्निशंभ्यार्थ युक्तं गुणगण सहितं यत्सु नंदो गणेश्वरः ॥ विदित सकल भावः शांकरं
 तत्त्व सूचे निगम शिरसि गोप्यं भक्तिभाजां भुगम्यं ॥ ३२ ॥ ॥ इति श्रीशिवरहस्ये ईशानारख्ये दशमां
 शे उत्तरभागे यमसु नंद संवादे नाम एक चत्वारिंशोऽध्यायः ॥ ४१ ॥ ॥ ईशानाय नमः ॥ ॥ श्रीस्कंद उवाच ॥

यमस्यवचनं श्रुत्वा सुनंदो गणसत्तमः॥ प्रहर्षेण परमं प्राप्य यमस्य विनये नवे ॥१॥ शिवाशयमुवाचायं
यमस्याथ कृतां जलेः॥ ॥ सुनंद उवाच ॥ श्रुणु स्तूर्यसु ताद्यैव शिवप्रीतिकरं तव ॥२॥ स्तूर्यं त्वयानवि
ज्ञातं धर्ममेनं सुस्तूर्यम् ॥ देवैश्शिवेन कथितं कैलासे शंकरालये ॥३॥ स्तुं देन च श्रुतं तत्र गजास्येनापि
न श्रवै ॥ नंदिकेशेन च मया गणमुख्यैस्तदा मुदा ॥४॥ पार्वत्येवं पुरा पृथो महादेवो भुवावतां ॥ ॥ देवी
उवाच ॥ देवप्रीतिकरं किं ते प्रसादकरणं रहः॥ यातु नारहिताः केने मम त्वं वद शंकर ॥५॥ पार्वत्या
वचसा तुष्टस्तामुवाच प्रसन्नधीः॥ रहस्यं हृदि संधार्य गणान्बोधय चोक्तक ॥६॥ ॥ शिवः० ॥ श्रु
ण्वपरो प्रसादं मे क्षिप्रं येन भवेन्मम ॥ न ते यमस्य वशा गाभवंति मनुजा भुवि ॥७॥ तानपरो वद
म्यद्य रहस्यं हृदि धार्यतां ॥ अग्निरित्यादिभिर्मन्त्रैः भस्मोत्प्लुतिविग्रहाः ॥८॥ न ते यमः० ॥ त्रिधा
युषत्रिपुंशो का सर्वो गेषु महेश्वरि ॥ न ते यमः० ॥९॥ रुद्राणां गदमालाभिर्मुकुटोद्गासिमस्तकाः ॥
न ते यमः० ॥१०॥ पंचाक्षरजपासक्तानित्यं पंचसहस्रकं ॥ न ते यमः० ॥११॥ रुद्राध्यायजपासक्ता एकमे
कदशोत्तरं ॥ न ते यमः० ॥१२॥ शिवालिंगार्चकानित्यमेकवारं त्रिवारकं ॥ न ते यमः० ॥१३॥ विल्वार्चनार्चन
पराः सहस्रशतसंख्यकाः ॥ न ते यमः० ॥१४॥ प्रदोषे शिवलिंगार्चाः शिवालयविलोककाः ॥ न ते यमः० ॥१५॥
सोमवारे निशिसदा भुक्तिमुक्तपर्वने रताः ॥ न ते यमः० ॥१६॥ शिवक्षेत्रेषु नियमादसंति शिवपूजकाः ॥
न ते यमः० ॥१७॥ शिवशंकरसर्वेशप्रसीदेति वदंतिये ॥ न ते यमः० ॥१८॥ शिवभक्तार्चनरताः धनधान्यगृ
हां वरैः ॥ न ते यमः० ॥१९॥ न विष्णुसाम्यं शंभोर्वै वदंत्यर्च्येति ये नराः ॥ न ते यमः० ॥२०॥ विल्वपत्रैर्विल्वमू
ले लिंगसंपूज्यकानराः ॥ न ते यमः० ॥२१॥ अयं मे हस्तमनुना शिवलिंगस्य शो नराः ॥ न ते ॥२२॥ प्रदोषे
वृषशृंगाग्रविलोकनपराश्च ये ॥ न ते यमः० ॥२३॥ पश्यंति शिवलिंगस्य पूजा मन्त्रप्रकारितां ॥ न ते यमः० ॥२४॥

शिवायगोमहारामपुष्पारामाणि कुर्वते ॥ न ते य ॥ २५ ॥ क्षीरं दधि घृतक्षौद्रसीतयायेभिषिच्यते ॥ न ते
 यमं ॥ २६ ॥ नारिकेलाम्रफनसलिकुचादिरसेन वै ॥ न ते यम ॥ २७ ॥ चंद्रचंदनकस्तूरीयक्षकर्मलेपकाः ॥
 न ते यम ॥ २८ ॥ दीपधूपप्रदागौरिघृतदीपावलीप्रदाः ॥ न ते यम ॥ २९ ॥ तगरागरुसाम्राणिगुग्गुलु
 र्देवदारुदाः ॥ न ते ॥ ३० ॥ गोप्रदाभूमिदाः शंभोः वस्त्रभूषणदायकाः ॥ ३१ ॥ सुधुत्रचामरादर्शघटघंटा
 प्रदायिनः ॥ न ते य ॥ ३२ ॥ शिवोत्सवकरातौरिरयेन वृषभेण च ॥ न ते य ॥ ३३ ॥ तोर्यत्तकप्रदातारो वीणा
 शंखमदंगदाः ॥ न ते यम ॥ ३४ ॥ नाद्वंशनाप्रदातारो नित्यं पर्वणि वा शिवे ॥ न ते य ॥ ३५ ॥ ग्रहणे विषुवे
 चैव व्यतीपाते च वेधतो ॥ न ते यम ॥ ३६ ॥ संक्रान्तिषु शिवार्चतो मुक्तपापा भद्रानराः ॥ न ते यम ॥ ३७ ॥
 अविमुक्ते वसंते ये गंगास्नानपरा नराः ॥ न ते यम ॥ ३८ ॥ अंतर्हि हेतानवाप्यामणि कर्णोपवा नराः ॥
 न ते य ॥ ३९ ॥ विश्वेशादर्शनपरा अन्नपूर्णार्चकानराः ॥ न ते य ॥ ४० ॥ श्रीदृढिदंडपाणीशभैरवार्च
 नकारिणः ॥ न ते य ॥ ४१ ॥ वीरेश्वरार्चनपरा रुतिवासैरापूजकाः ॥ न ते यम ॥ ४२ ॥ केशरेशात्रिनेत्रेश
 पूजका ये प्रदोषके ॥ न ते य ॥ ४३ ॥ सोमगारे त्वमायां वै रघुभधुजपूजकाः ॥ न ते य ॥ ४४ ॥ केशरे च
 कुरुक्षेत्रे रुद्रकोट्यमरेश्वर ॥ न ते य ॥ ४५ ॥ कालंजरे महाकालेश्रीशैले च्यंबके स्थिताः ॥ न ते य ॥ ४६ ॥
 अरुणाद्रौ कालहस्त्यां च क्षाद्रौ गोनगेभूके ॥ न ते यम ॥ ४७ ॥ श्रीकंठे मातरत्नाद्रौ जप्यं तं जेश्वरे वसाः ॥
 न ते य ॥ ४८ ॥ पुष्पद्रुतोद्यते शेषश्रीप्रयाणे च कुंभके ॥ न ते यमस्य वशागा भवंति मनुजा भुवि ॥ ४९ ॥ म
 धार्जुने मंगले च त्रिकोटौ ते जनीवने ॥ न ते य ॥ कुहाले चैव मायूरे घटशेकं तु केतया ॥ न ते यम ॥ ५० ॥
 तालेश्वरे तविपिने छायावेदवने तथा ॥ न ते य ॥ बल्मीके लिंगदाने च मदनांतकलौ बुकाः ॥ न ते य ॥
 ५३ ॥ रामेश्वरे च हालास्ये शुचींद्रे वेदकावने ॥ न ते यमस्य वशागा भवंति मनुजा भुवि ॥ ५४ ॥ ॥

श्रीशिवर०१०

४०

ईश्वर उवाच॥ ॥ एवं ये नियमादसंतिगिरिजे सद्यापगानंतरा नीरस्तेषु चलिंगसमसु शिवं ये वी
शकाशिस्तया॥ हीनारतेरदनैः कठोरवदनं याम्यं न पश्यंति ते एवं गौरिरहस्यमेतदधुना प्रोक्तं रहस्यं तव
५५॥ ॥ इति श्रीशिवरहस्ये ईशानारख्ये दशमोऽंशो उत्तरभागे द्विचत्वारिंशोऽध्यायः॥ ४२॥ ॥ ईशाना
यनमः॥ ॥ गणेश उवाच॥ ॥ सूर्ये नंदनदेव्ये वं पृष्टः प्रोवाच शंकरः॥ रहस्यं धार्यते चित्ते हतापः स्तु
ज्यतां त्वया॥ १॥ ॥ यम उवाच॥ ॥ केमदृशानराभूमौ भवं त्यपि च न हृद॥ यथा विरोधो न भवे छंकर
स्य परात्मनः॥ २॥ तान्छिह्नयामिनरकैर्गणेशमधिकथ्यतां॥ गणप उवाच॥ ॥ इममर्थमपि प्रा
ह देवदेवः पिनाकधरु॥ ॥ देवी उवाच॥ ॥ यमेन शासनीयाः के अशास्याः मयिकथ्यतां॥ रत्नमे
कोतुकं शंभो त्वया गोप्यं न मां क्वचित्॥ ४॥ ॥ ईश्वर उवाच॥ ॥ शृणु पार्वति वक्ष्यामि यमशास्यान्
राधमान॥ नान्यचिता भवात्र त्वं त्वयि गोप्यं न विद्यते॥ ५॥ भस्मत्रिपुंड्र रहिताः उर्ध्वपुंड्रधराश्च ये
॥ यमशास्या भवं त्येव पतंति नरकार्णवे॥ ६॥ रुद्राक्षमालां हीनां गान्निदं त्यपि च धारकान्॥ यमशा
स्या॥ ७॥ पंचक्षरोशिता ये च रुद्राध्यायजपोशिताः॥ यम॥ ८॥ शिवक्षेत्रान्यदेशेषु वसंत्यपि च ये
नराः॥ यमशास्याः॥ ९॥ शिवलिंगार्चना हीना बिल्वपत्रार्चनोशिताः॥ यमशास्या॥ १०॥ विष्णु
नाशिवलिंगार्चा समं कुर्वन्ति ये नराः॥ यमशा॥ ११॥ प्रदोषत्यागिनो ये च सोमवारे दिवा मुजः॥ यम
शा॥ १२॥ चतुर्दश्यष्टमी पूजां नक्तं ये ये न कुर्वन्ते॥ यमशा॥ १३॥ शिवनाम्नान्यनामानि समबुद्ध्या
वदन्ति ये॥ यमशा॥ १४॥ शिवभक्तं विनिंदन्तः अन्यभक्तार्चनारताः॥ यमशा॥ १५॥ शिवक्षेत्रा
न्यदेशेषु ये वसन्ति नराधमाः॥ यमशा॥ १६॥ अधिमुक्तं विनिंदन्ति विष्णुक्षेत्रप्रशंसकाः॥ यम
शा॥ १७॥ शिवेशिवपुराणानां निंदका ये नराधमाः॥ यमशा॥ १८॥ विष्णुस्तुतिपरा गौरीशि

ई. द. उ.

श्रीशिव

वस्तुनिविवर्जिताः॥ यमशा०॥ १९॥ प्रदोषेविष्णुविवातांलोककानामजापकाः॥ यमशा०॥ २०॥ शिवागा
 रधिदोयेचशिवतीर्थप्रपूरकाः॥ यमशा०॥ २१॥ शिवद्रुमाणंछेत्तारःतत्फलादानराधमाः॥ यमशा०॥
 २२॥ शिवोत्सवादिषु तथाविद्यकर्तारस्ववा॥ यमशा०॥ २३॥ शिवधान्यापहर्तारोभस्मेगीवोंवराण्यपि॥
 यमशा०॥ २४॥ शिवनिंदास्त्रागौरीशिवक्षेत्रविनिंदकाः॥ यमशा०॥ २५॥ शिवरत्नापहर्तारोहेन्मःका
 शस्यवैशिवे॥ यमशास्या०॥ २६॥ शिववाद्यापहर्तारःनर्तनोछेदकारिणः॥ यमशा०॥ २७॥ शिवया
 त्रापराणंवैमार्गघालुंठकाश्चये॥ यमशा०॥ वेदनिंदापरायेत्रिशिवक्षीरापहारिणः॥ यमशा०॥ २९॥
 शिवभूम्यपहर्तारोरावश्चापिमहेश्वरि॥ यमशा०॥ ३०॥ शंभुविष्णुसमंयेतुत्वांचपश्यन्तिपद्मया॥ यम
 शा०॥ ३१॥ शिवरात्र्यन्मभोक्तारःशेवव्रतविनिंदकाः॥ यमशा०॥ ३२॥ बिल्वछेदकरायेत्रिशिवोद्यान
 छिदश्चये॥ यमशा०॥ ३३॥ पंचगव्यापहर्तारःभेतारोर्लिङ्गमस्तकं॥ यमशा०॥ ३४॥ रथदाहकरायेत्र
 छत्रध्वजहराश्चये॥ यमशा०॥ ३५॥ शंखवादित्रयंटांनुंदुभीनांविनाशकः॥ यमशा०॥ ३६॥ सुवर्णना
 म्रगेष्वाणिनरायेकुप्यहारिणः॥ यमशास्याभवंत्येवपतंतिनरकार्णवे॥ एवंतेकथिताःसाधीयेत्वां
 प्रतिदुराशयाः॥ भुजंतिनरकंधोरं प्रतिजन्मनिदुर्भगाः॥ ३८॥ ॥ शिवउवाच॥ ॥ एवंमहेशानित
 वोदितोयंपथायमस्येवनिस्तरःसदा तेसंभवादुर्भगरासभोद्भवाभवोद्भवार्चविमुखाःसदान
 राः॥ ३९॥ येकाशीनविंशान्तिशान्तिरहिताभ्रान्तिप्रधानानराः॥ अन्यत्रैववसंतितत्समकथांनिंदे
 तिभिंदन्तिनान्॥ बाणोद्यैर्नरकेयमालयभटाःछिंदन्ति तन्मस्तकंवांताशानरकंकतांनवरागा
 स्तेप्राप्नुवन्तिद्रुहः॥ येकाशिकांतांसुकुतैकराशिकांभवांबुधेर्निस्तरणेसुनोकां॥ ४१॥ भूम्यंगनामौ
 क्तिकशोभिनासिकांगाहन्तिनोयत्रहिज्ञानवापिकां॥ येकाश्यानिवसंत्यशान्तमनसोविश्वेश्वरार्चा

मः

श्रीशिवर०१०

४९

नति ध्यानालिंगनवंदनादिरहिताः भस्माक्षहीनां गकाः ॥४२॥ ते नूर्णे निपतन्ति पूर्णफलतोयेन पू
 र्णार्चनाः ॥ धुंटे देंडकरस्य पूज्यरहिता ये भैरवार्चोक्षिताः ॥४३॥ काशीनाशितपातकां दुरितदक्के
 शाहसंहारिकां दिव्यश्रीमणिकर्णिकां शिवमहाकैलाशानिस्त्रेणिकां ॥ निंदेद्यः श्रुतिवेणिकां शिवमहा
 देव्याश्च हयोत्सुकां पापघातविनाशनो ज्वलमहासंदीपिकां भासकां ॥४४॥ तत्रत्यामलक्लिंगलोक
 ननति ध्यानार्चयात्रोक्षिताः ते सर्वे पिशिवद्बुहोचनरके संचूर्णिताः पोथिताः ॥ नद्भिन्ने भुवि चां
 त्यमत्युवशागाः तत्रैव चैद्भैरवः ॥ शास्तानस्य कशाभिधातज्जमहद्बुः खं सहेनात्रकः ॥४५॥
 इति श्रीशिवरहस्ये ईशानाख्ये दशमोऽध्यायः ॥४३॥
 ईशानाय नमः ॥ ॥ गणेश उवाच ॥ ॥ एवं सदा शिवेनोक्तं कैलासशिखरे तदा ॥ पर्वत्यै यमपृच्छंते
 शिवस्य हृदयंगमं ॥१॥ तुभ्यं मया च कथितं गणान्बोधय सततम् ॥ ततः सचित्रगुप्तौ सौ स्वगणो पुरतस्त्वि
 तान् ॥२॥ ॥ यम उवाच ॥ ॥ भो चित्रगुप्तगणपान्मदीयान् व्यापयाधुना ॥ यमस्य वचनात्तत्र गणा
 नाह सचित्रकः ॥३॥ ॥ चित्रगुप्त उवाच ॥ ॥ मागच्छं तुभ्रमेणात्र भस्मधारिणो हान्प्रति ॥ मागच्छं तुभ्र
 मेणात्र श्रीपंचाक्षरहृद्गहान् ॥४॥ मागच्छं तुभ्रमेणात्र रुद्राध्ययिणो हान्प्रति ॥ मागच्छं तुभ्रमेणात्र लिं
 गार्चकगहान्प्रती ॥५॥ मागच्छं तुभ्रमेणात्र विल्वगणगहान्प्रति ॥ मागच्छं तुभ्रमेणात्र प्रदोषार्चकस
 यनि ॥६॥ मागच्छं तुभ्रमेणात्र सोमवारार्चकक्षयं ॥ मागच्छं तुभ्रमेणात्र अष्टम्यर्चकसद्यनि ॥७॥ मा
 गच्छं तुभ्रमेणे वचतुर्दश्यर्चकक्षयं ॥ मागच्छं तुभ्रमेणात्र पिक्षीरपंचामृतप्रदानं ॥ मागच्छं तुभ्रमेणे वगंध
 कर्पूरदीपदानं ॥ मानयं तुभ्रमेणात्र शिवोत्सवविलोककान् ॥९॥ मानयं तु शिवागारे प्रणामप्रक्रमान्नरा
 न् ॥ मानयं तु शिवागारे अंगप्रादक्षिणान्नरान् ॥१०॥ दीपदो धूपदो न्नित्यं छत्रचामरदायकान् ॥

श्रीशिव

सुवर्णभूमिगावोन्नदायिनोमानयंतुमो॥११॥ वाद्यनाट्यागनाभक्ष्यभोज्यदान्मानयंतुमो॥ पुष्प
 स्नक्विल्वतांबूलफलदान्मानयंतुमो॥१२॥ रथदाम्बषदानशीभोःमहोत्सवकरान्नरान्॥ मानयं
 तुभ्रमेणापिदोषकान्छंकरालये॥१३॥ घृतमधुतिलंधान्यंतं दुलान्नुडदायिनः॥ मानयंतुभ्रमेणापि
 शिवाग्नेनर्त्तकान्नरान्॥१४॥ विमानवस्त्रधंटांनांघटानांदायिनोभटाः॥ मानयंतुभ्रमेणापिशिव
 तीर्थप्लवान्जनान्॥१५॥ कुपारामुनटाकादिशिवपुष्पवनप्रदान्॥ मानयंतुभ्रमेणापिशिवागा
 रपरान्नरान्॥१६॥ मानयंतुभ्रमेणापिसहजातीरसंस्त्रितान्॥ तद्दानं पौतूनांगान्निगापांगान्नरो
 त्तमान्॥१७॥ ताम्रपर्ण्यस्तद्वसान्तुत्यलिंगलोककान्॥ मानयंतुः श्रीकंठेशविलोककान्॥
 १८॥ मानयंतुः गोकर्णेशालोककान्॥ मानयंतुः रत्नादीश्वरलोककान्॥१९॥ मानयंतुः मातं
 भूतेशालोककान्॥ मानयंतुः जयेश्वरविलोककान्॥२०॥ मानयंतुः तंजेश्वरविलोककान्॥ मान
 यंः कुंभघोणेश्वरेशकान्॥२१॥ मानयंतुः मध्वार्जुनविलोककान्॥ मानयंतुः मंगलेशविलो
 ककान्॥२२॥ मानयंतुः त्रिकोटीश्वरलोककान्॥ मानयंतुः कुंहालेशविलोककान्॥२३॥ मानयं
 तुः मायूरेशविलोककान्॥ मानयंतुः वेद्यनाथविलोककान्॥२४॥ मानयंतुः धंटे श्वरविलोककान्॥
 मानयंतुः श्रीकंठेश्वरविलोककान्॥२५॥ मानयंतुः श्वेतारणेश्वरेशकान्॥ मानयंतुः हालास्थेश्व
 रलोककान्॥२६॥ मानयंतुः वण्यधीशविलोककान्॥ मानयंतुः श्रुंचीं द्वेश्वरविलोककान्॥२७॥ मा
 नयंतुः पीपनाशेशविलोककान्॥ मानयंः केदारेशविलोककान्॥२८॥ मानयंः वनखंडे
 शलोककान्॥ मानयंतुभ्रमेणापिकुरुक्षेत्रशलोककान्॥ मानयंः पुष्करेश्वरलोककान्॥ मानयंतुः
 रुद्रकोटीशलोककान्॥२९॥ मानयंतुः महाकालेशलोककान्॥ मानयंतुः अमरेशविलोककान्॥

॥३१॥ मानयंतु. सौशङ्केशविलोककान्॥ मानयंतु. आवटेशविलोककान्॥३२॥ मानयंतु. श्रीशै
 लेशविलोककान्॥ मानयंतु. त्र्यंबकेश्वरलोककान्॥३३॥ मानयंतु. अरुणाद्रेश्वरेक्षकान्॥ मान
 यंतु. रक्षाद्रीशविलोककान्॥३४॥ मानयंतु. गोनगागेशवीक्षकान्॥ मानयंतु. पुंडरीकेशवी
 क्षकान्॥३५॥ मानयंतु. कालहस्तीशलोककान्॥ मानयंतु. सदाकाश्याचान्यत्रापि भटामृतान्॥
 ३६॥ अन्नपूर्णोचविश्वेशदंडपोभेरवेक्षकाः॥ मणिकर्ण्यज्ञानवाप्योनित्यां तर्ग हकारिणः॥३७॥
 तत्क्षेत्रपदविन्यासान् मानयंतु भ्रमाद्रुताः॥ ॥ यम उवाच॥ ॥ काश्यायेनिव संतिसततमुमाकांता
 र्यकाः शोकराः पापास्तेपि च भेरवार्भटभटैः संसीक्षणीयाहि ते॥ ये काश्याश्वगतामृताश्वनर
 केनोपातनीयाहि ते तेषां भेरवपातनात्र विहिता विश्वेश्वरस्याज्ञया॥३८॥ ॥ इति श्रीशिवरह
 स्य ईशानारण्ये दशमीशोऽन्तरभागे यमभटानुससनं नाम चतुश्चत्वारिंशोऽध्यायः॥४४॥ ॥
 ईशानाय नमः॥ ॥ स्कंद उवाच॥ यमाज्ञांतेभटाः श्रुत्वा पुनरुचुर्भटाय मे॥ नेरुतां जल
 यः सर्वे गदादंडासिपाणयः॥१॥ ॥ भटा ऊचुः॥ ॥ केचनेयाश्च नरके पातनीयाश्च केवद॥ त्व
 द्वाक्यमवधार्या त्रसमादास्यामता न्वयौ॥२॥ इत्थं गणवचः श्रुत्वा यमः प्राह तदा मुने॥ शृण्वतो
 वै गणोंद्रस्य नारकानयने तदा॥३॥ ॥ यम उवाच॥ ॥ भस्म तृपुंड्रहीनांगाः ऊर्ध्वपुंड्राश्च क्रिणः॥
 तान्पातयंतु नरके क्षतिघोरेषु सादरं॥४॥ रुद्राक्षाभरणैर्हीनान् रुद्रपंचाक्षरोजितान्॥ तान्पात०
 ॥५॥ रुद्रलिङ्गानार्चनाहीनान् बिल्वपत्रार्चनोद्धितान्॥ तान्पात०॥६॥ रुद्रक्षेत्रविहीनांगवासान् लि
 गेक्षणोद्धितान्॥ तान्०॥७॥ प्रदोषसोमवारार्च्य अष्टमीभूतयोरपि॥ तान्पात०॥८॥ शिवनिंदाभक्त
 निंदातृधनानां च हारकान्॥ तान्पात०॥९॥ भस्मत्रिपुंड्ररुद्राक्षशिवनाम्नां विनिंदकान्॥ तान्पात०॥

॥१०॥ शिवक्षेत्रे शिवागारं नाशकान्तीर्थदूषकान् ॥ तान्या ॥ ११॥ धूपदीपान्नभक्ष्याणां गंधपुष्पाश्च
 ताहरान् ॥ तान्या तयं तु नरके प्वतिघोरेषु सादरं ॥ १२॥ छात्रचामरघंटादिघटरोष्यहिरण्यहान् ॥ ता
 न्या ॥ १३॥ गोभूमिवस्त्रभूषान्नहारान्दीररत्नानपि ॥ तान्या ॥ १४॥ भूणहानभिशास्ताश्च शिवसमप्र
 भेदकान् ॥ तान्या ॥ १५॥ नर्तकीविधवा संगानोघ्रांश्चैव कृतघ्नकान् ॥ तान्या ॥ १६॥ व्रतघातसुरापांश्च
 अगम्याभामि नस्तथा ॥ तान्या ॥ १७॥ बालस्त्रीवधकर्तृश्च शिवशब्दविरोधिकान् ॥ तान्या ॥ १८
 निंदकान् शिवमाल्यानां बालवत्सगवांदुहान् ॥ तान्या ॥ १९॥ ब्रह्मघ्नान् च तिनशांश्च शिवागारवि
 रोधकान् ॥ तान्या ॥ २०॥ विष्णुत्कर्षपराभूशंभोरुत्कर्षासहना न्नरान् ॥ तान्या ॥ २१॥ भाष्यैः शिवपुरा
 णानां निंदकान्यंक्तिभेदकान् ॥ तान्या ॥ २२॥ शिवभोज्यान्नरहितान्नेकान्नान्नातिथेयकान् ॥ तान्या ॥
 २३॥ शिवरात्र्यन्नभोक्तृंश्च सोमवारे दिवाभुजः ॥ तान्या ॥ २४॥ पर्वदानार्थनाहीना येन स्नाति नदी
 जले ॥ तान्या ॥ २५॥ माघे कार्तिके वैशाखे तुलामार्गेश्वरस्थपि ॥ तान्या ॥ २६॥ ताम्रपर्ण्ये सद्यजायां
 गंगायामनर्मदांभसि ॥ तान्या ॥ २७॥ अमदक्षिणकलंश्च प्रणामरहितान्निभोः ॥ तान्या ॥ २८॥ कीक
 टेष्वेव निवसान् क्षेत्रत्यागान् गुरुदुहः ॥ तान्या ॥ २९॥ कन्यास्त्रीबालवृक्षानोधनहारान्प्रपापिनः ॥ ता
 न्या ॥ ३०॥ सदावार्धुषिकोश्चैव परान्नादान् शिवव्रते ॥ तान्या ॥ ३१॥ गोरसानां क्रयपरांतुलकयुणा
 न्नरान् ॥ तान्या ॥ ३२॥ तिलहोमान्यरुद्रांश्च ह्यन्यार्थं शिवपूजकान् ॥ तान्या ॥ ३३॥ गोभ्रसोयस्करा
 गाराप्रतिग्रहपरान् द्विजान् ॥ तान्या ॥ ३४॥ पर्वण्यन्नभोक्तृंश्च क्षेत्रश्चाद्विवर्जितान् ॥ तान्या ॥ ३५॥
 नित्यं प्रतिग्रहपरान् निंदकान्पिशुनान्खलान् ॥ तान्या ॥ ३६॥ नित्यं दंभपरान् स्तेनानग्निहान्गरदा
 न्नरान् ॥ तान्या ॥ ३७॥ भार्यापुत्रपरित्यागान्नित्यं दुर्भिक्षचिंतकान् ॥ तान्या ॥ ३८॥ अभक्ष्यभक्षणा

श्रीशिवर. १०

४३

पेयानग्नीनाश्रमवर्जितान् ॥ तान्या ॥ ३९ ॥ एकादश्यन्मभोर्लेश्वराजानश्चाप्यरक्षकान् ॥ तान्या नयंतु
 नरकेष्वतिघोरेषु सादरं ॥ ४० ॥ वेश्यानर्घ्यकयपरानशुश्रुषूंश्च पादजान् ॥ तान्या ॥ ४१ ॥ सत्रियांश्चरणेभी
 तान्यस्तशस्त्रपलायितान् ॥ तान्या ॥ ४२ ॥ नानाहारविहारंश्च उक्तक्षेत्रेषु पातकान् ॥ तान्या ॥ ४३ ॥
 शिवोत्सवशिवोद्यानयनिविप्रादिनिंदकान् ॥ तान्या ॥ ४४ ॥ वेदवाक्यान्यथाकतृस्ते निंदास्मृतिनिंद
 कान् ॥ तान्या ॥ ४५ ॥ न्यासापहारकान्दुष्टान् शिवलिंगप्रतिग्रहान् ॥ तान्या ॥ ४६ ॥ अन्ततोस्तेयिनः क्रू
 रानभिशास्तांश्च तत्करान् ॥ तान्या ॥ ४७ ॥ ऊर्ध्वपुं द्वेष्टा देवेशा मर्चकान् रुद्रजापकान् ॥ तान्या ॥ ४८ ॥
 चक्रांकिशिलया सार्धं शिवलिंगं समर्चकान् ॥ तान्या नयंतु नरके आनयंतु ममाक्षया ॥ ४९ ॥ ॥ स्कंद उवा
 च ॥ ॥ एवं भटो स्नाननुशास्यशौरिः गणेंद्रमुख्येन समन्वितस्तदा ॥ सचित्रगुप्तैर्विनयेन तंतदा सं पूज
 यामास विभोर्गणेंद्रं ॥ ५० ॥ ॥ इति श्रीशिवरहस्ये ईशानारख्ये दशमांशो उत्तरभागे पंचचत्वारिंशो
 ध्यायः ॥ ४५ ॥ ॥ ~~स्कंद उवाच~~ ॥ ईशानाय नमः ॥ ॥ स्कंद उवाच ॥ ॥ ततः सुनंदः सानंदं यमेनेत्यं सुपूजितः ॥ वि
 श्रांतश्च प्रसन्नश्च तमाह सुकृतां जलिं ॥ १ ॥ ॥ सुनंद उवाच ॥ ॥ धन्यो सित्वं सदा मान्यः सर्वेषां धर्म
 राडसि ॥ शिवपादाब्जभंगोसि शिशकोसि शिवद्रुहां ॥ २ ॥ नत्वादशोधर्मवेत्ता सभ्याश्च मे सदोज्वलाः ॥
 मुनयो विनयो पैता धर्मा धर्मविचारकाः ॥ ३ ॥ हरका सर्वपापानां रक्षसाश्चार्थनिश्चये ॥ भवस्रौक
 मिमं द्रष्टुमागतोस्मि शिवाज्ञया ॥ ४ ॥ दृष्टो हिनरको घोरो दुस्तरायं शिवद्रुहां ॥ उग्रोऽप्युग्रो भक्तैषु उग्र
 रूढशिवद्रुहां ॥ ५ ॥ स्वभावतो महादेवः सहमानो दयानिधिः ॥ स्वभक्तकृतपापानि नाशयत्येव सर्वथा ॥
 दं ॥ काशेन स्वप्रपीतस्य जलस्य रक्षणं यथा ॥ तथा शैवकृता धानि नाशयेद्दिंदु रवं उधक ॥ ७ ॥ यथा धनमसौ
 रासिं नाशयेत्प्रभाकरः ॥ तथा शोभवपापानि नश्यंते तूलवद्विवत् ॥ ८ ॥ मृतस्य जीवतो वापि शिवभक्तस्य

श्रीशिव-

वै यम ॥ नत्वंशास्ताशिवः शास्ता नन्पश्यभ्रमादपि ॥ ९६ ॥ शिव इत्यक्षरद्वंद्वं भर्जिताखिलपातकं ॥ नदुः
 खफलदंभयादुपबीजंयथोरवरे ॥ नदाहरहेशानमहादेवप्रसीदमां ॥ नरकानुधरहरेत्युक्तेशद्रुण
 पोत्तमः ॥ ११ ॥ येतत्रयातनासंरुद्धामहापापोपपातकैः ॥ शिवशब्दश्रवणतः तेषु चार्थाथदुःखिनः ॥ निस्ता
 ररहितेदुःखेनिरयेपातिताःपुरा ॥ दिव्यदेहधराः सर्वमहार्हवसनाहंणाः ॥ १३ ॥ विमानमास्थिताः सर्व
 शिवद्रोहि विनासदा ॥ येचान्यपातकायांतिरुतांतस्येव पश्यतः ॥ पश्यतश्चित्रगुप्तस्यभटानांतत्रपश्यतां ॥
 व्यापाररहिताः सर्वभटा आसनयमस्यतु ॥ १५ ॥ तान्प्रमोच्ययमेनाशुसुनंदः प्रजितोययौ ॥ सुनंदं प्रोजलिः
 प्राह विनयेनयमस्तदा ॥ १६ ॥ ॥ यमउवाच ॥ ॥ शिवनाम्नः प्रभावंहिकोजानानि शिवंविना ॥ त्वयेत्यंता
 रिताः सर्वनिर्यापारेस्मिमां प्रतुं ॥ १७ ॥ मामाज्ञापयकृत्यं मे किं वाचैवकरोम्यहं ॥ ततो गणेश्वरः प्राहम
 हृदि पथपूतकाः ॥ १८ ॥ नारकायेदिवंयांतु शिवनाम्नः प्रभावतः ॥ को वेदास्यप्रभावंवै शिवनाम्नश्नात्मज ॥
 ॥ १९ ॥ पुनः पुनश्च पूर्णस्तेनरकः संभविष्यति ॥ अविश्वासपरायांतु तवाद्यनरकालयं ॥ २० ॥ मातेभूतवै
 दुःखं शिवद्रोहांश्चसिंहय ॥ येच्यसविमुखापापातान्शिखयमुद्गुहः ॥ २१ ॥ युगेयुगेमदीयाज्ञां पाल्य
 तारविनंदन ॥ स्वस्ति ते स्तुगमिष्यामि त्वमत्रैववसाद्यवे ॥ २२ ॥ इत्युक्ते गणपं प्राहयमः प्रोजलिरत्रनु ॥
 यमउवाच ॥ ॥ पुनः पुनः समागत्य मां शिखय गणेश्वर ॥ यथामेशिवभक्तार्थी निष्ठाभूयान्थाकुरु ॥ २३ ॥
 दययापाल्यनाचायं जनो मां शरणं गतः ॥ विमानस्ते गणेशानं प्रणम्याभ्यागतोयमः ॥ २४ ॥ सतथेत्यनुमान्या
 ययमंतत्रसुनंदकः ॥ पश्यन् शिवद्रुहांदुःखं यातनायमकारित ॥ २५ ॥ विदूयमानहृदयः सदयस्तानाणे
 श्वर ॥ ॥ तेषां मां कंदवचनमस्मान्मोचय पश्यतः ॥ २६ ॥ ॥ शिवद्रुहउवाच ॥ ॥ नपश्यपातः कर्तव्यः च
 क्षपादो बुजार्चक ॥ नतस्तानाहदुःखेन सुनंदो गणपुंगवः ॥ २७ ॥ चिंतयानो मुहुः सांबं रेववाणीमश्रुणो

तदा॥३८॥ ॥ वाणिउवाच॥ ॥ त्रिकोटिशिवनाम्नो वै समुच्चार्य शिवद्रुहः॥ सोद्यंतत्कालपर्यंतं दुःखमत्र
 यमालये॥३९॥ पश्चात्तापविश्रुत्वा स्तेशिवध्यानाच्छिवद्रुहो॥ मुक्तिर्भवतु चान्यत्र उपायस्तेषु मोचनं॥
 ॥२९॥ ततो सुनंदस्तान्त्रश्रावयामास तद्वचः॥ ॥ सुनंद उवाच॥ ॥ हा भवद्भिः शिवद्रोहः कृतो भुवि म
 हानरः॥ तत्प्रापश्चिन्ननाशो यंचोरो द्रोहो यमीशितुः॥३०॥ किंचित्कालं वसंत्यद्यनिरये यातनाशनेः॥
 मनसा ध्याय तशिवं त्रिकोटिशिवनाम हो॥३१॥ विश्वासेन जपः कार्यः तेन मुक्ता भविष्यथ॥ निस्तीर्ण
 नरका यं पुनर्गच्छत मे दिनीं॥३२॥ स्थावरं जंगमं वापि देहं गच्छन्तमाचिरं॥ यथा कथंचिन्निस्तारो भव
 तां संभविष्यति॥३३॥ इत्युक्त्वा च गणेशेष्टो वृषभध्वजशोभिना विमानेनार्कभासारकमण्युलंघनसौगणः॥
 रभसास समायातो महसाभासयंदिशः॥ ततः कालेन सह तानारका सोशिवद्रुहः॥३४॥ त्रिकोटिशिवना
 म्नां ने जपा ध्याना न्महेशितुः॥ मुक्तपापा भुवं प्राप्य जाता दुमलतां डजाः॥३५॥ रासभे भाश्वर्यमाशुन
 काश्च शिवास्तथा॥ ॥ स्कंद उवाच॥ ॥ एवं सुनंदो यमप्रशस्य संपश्य तान्यै नरकांश्चिद्रुहः॥ उच्चा
 र्य संश्राव्य महेशानामयथै विमानेन मुदार्कभासा॥३६॥ ॥ इति श्रीशिवरहस्ये ईशानारेण्य उत्तरभागे
 शिवगौरीसंवादे नरकोक्षारोनाम षट्चत्वारिंशोऽध्यायः॥४६॥ ॥ ईशानाय नमः॥ ॥ मुनिरुवाच॥
 शिवनामप्रभावेन निस्तीर्ण स्तेशिवद्रुहः॥ कृतो च सुनंदो च तन्मे स्कंद वदाधुना॥१॥ ततो ययौ सकै
 लासंदक्षिणं सगणेश्वरः॥ भ्राजमानपताकेन विमानेनार्करोचिया॥२॥ रत्नमालावलंबेन वृषभध्वज
 शोभिना॥ चलत्पताकानिचयचामरादर्शशोभिना॥ गणैरन्यैः परिवृतः सुनंदो नंदितांतरः॥ शिवपादां
 बुजध्या ननिहताशुभसंचयः॥४॥ मेरोः समस्तेष्वपश्य कैलासं सगणेश्वरः॥ गोपुरैर्बहुसाहसैरत्नस्फटि
 कसंभवेः॥५॥ प्राकारैः परिघैः शुभ्रैः महाकैलाससप्रभैः॥ भवनैर्मणिसंक्लृप्तैः पर्वोद्यच्छिशंस्त्रिभैः॥६॥

पद्मवर्णैर्हीरवर्णैर्महा नीलमणिप्रभैः ॥ गोमेदवर्णैरपरैः पुष्परागमयैरपि ॥ ७ ॥ महामरकतागारैः
 सुधांशुधवलांतरेः ॥ हंसाकारैर्व्याकारैः सिंहाकारैर्मनोहरैः ॥ ८ ॥ गोपुरैर्भीसुरैस्तत्रभूधराकारसौध
 कैः ॥ गवाक्षबलभीनिर्घृत्पाशवतगणायुतैः ॥ ९ ॥ शुक्लैर्हस्तैर्मयूरैश्च चक्रवाकोपकूजितैः ॥ परभृत्यार
 सारावेर्विनादितगुहामुखैः ॥ १० ॥ मयूरकैकाभिरवेदीत्यूहकुलनादितैः ॥ गिरिंद्रशिखराकारवार
 णैर्मेषसन्निभैः ॥ ११ ॥ हयारिसंघैर्विवधैः कोलदंष्ट्राकभूतलैः ॥ न्यंकुसंघैश्च चमरपुच्छभारविधून
 नैः ॥ १२ ॥ मगेंद्रशब्दविभ्रुसैः लोलापांगैश्च शोबनैः ॥ संयतापारशिखरैकैलासंदक्षिणंतदा ॥ १३ ॥ उर
 गेंद्रफणारत्नकांतिकांतितदिकटैः ॥ सिद्धविद्याधरगणैः किंनरीगीतनादितैः ॥ १४ ॥ उपरैरगणसं
 गीतमदंगध्वनिशोभितैः ॥ मेघशब्दैश्च विपुलैर्नृत्यत्कैकिगणारवैः ॥ १५ ॥ देवगंधर्वसदृशैः शिवागा
 रैर्मनोहरैः ॥ सरोवरैः स्वच्छनीरैरत्युत्कृष्टकमलोत्पलैः ॥ १६ ॥ तत्कैसरारूपैः पुष्पपादपोद्भूतमारुतैः ॥ सं
 चरद्भिर्मणिसयवालुकापुलिनैरपि ॥ १७ ॥ स्वच्छादर्शतलाकारशिलातलभुवस्तटैः ॥ स्वच्छाच्छीतल
 छायावरोरुविटपैरपि ॥ १८ ॥ कोविदारमहाशाखाविदारितनभस्तटैः ॥ कर्णिकारैः पाटलैश्च क
 दंबैः सर्जकैरपि ॥ १९ ॥ लोष्टैर्वृक्षैश्च बकुलैर्नारिकेलैः फलाननैः ॥ रंभाप्रफानसैर्मल्लैर्वैष्णुभिर्ध्व
 निप्ररितैः ॥ २० ॥ दाडिमैश्चैवाशोकैश्च फलबन्धूककेशरैः ॥ नागपुंन्नागहिंनलैस्तलैः फलभरान
 नैः ॥ २१ ॥ सदारितनभोमार्गैर्विल्वः फलसुमाद्यतैः ॥ अशोकैस्तवकैर्युक्तैः कोविदारैः सुपुष्पितैः ॥
 २२ ॥ देवदारैश्च नगरैः नालिंगैर्मानुलिंगकैः ॥ फलपुष्पछदभरैरपारैर्मधुकैरपि ॥ तत्रदक्षिण
 कैलासे आलुलोकैर्गणेश्वरः ॥ तत्रोपवनभागेषु विहरन्ति च शांकराः ॥ २४ ॥ तत्रगंधपुष्पाभरणै
 र्मनोनाथाधनत्रिपुंड्राक्षसरैः समुज्ज्वलाः ॥ प्रासादमंघेषु सुसुदृक्कन्यांकराग्रवीणाध्वनिभिः सु

श्रीशिवर. १. हर्षिताः ॥ २५ ॥ शिवादिशब्दैर्मधुरैः शुकास्यगैः ॥ शृण्वन्ति भक्ष्येर्मधुरैः फलादनेः ॥ सुधां पिवन्तो त्रसु
 धां शुधारकाः प्रहर्षिता रुद्रगणैः समर्चिताः ॥ २६ ॥ ये धूपदाः शंकरमहिरे भुवि दीपप्रदा गंधसुमंफल
 प्रदाः ॥ शिवालये प्रक्रमणे न निस्तुति समर्चकालिं गशिरः सुबिल्वकेः ॥ २७ ॥ प्रदोषपूजादि कराशि
 वस्पर्शो वस्त्रप्रदा कृत्रसुचामरप्रदाः ॥ विनानघंरा सुघटप्रदा यकाः शंभो निवेद्यान्मभुजो त्रशां कराः ॥
 २८ ॥ गोभूहिरण्यांबरदामहेश्वरे विभूतिरुद्राक्षधराश्च हाराः ॥ शिवालये कूपसुतीर्थवापिका
 पुष्पाढ्यसत्काननदापुरप्रदाः ॥ २९ ॥ प्राकारसंन्मं टपगोपुरादिकर्तार एवात्र वसन्ति भक्ताः ॥ येशां
 भवेधर्ममिदं भुवि स्थिताः कुर्वन्ति भक्ता शिवसंमता ये ॥ ३० ॥ वसन्ति ते त्रे वसुदक्षिणे महत्कैलासग्रे
 लेगणपेः समर्चिताः ॥ ते देवभोगादाधिकं च भोगं भुजंति तत्रैवाशिवप्रसादतः ॥ तान्विश्य तत्रैव न
 दासुनंदो विमानगः तैश्च न तोयपूजितः ॥ तद्देशपूजार्थमवातरद्गणैः विमौल्येण समे रूमस्तकं
 ॥ ३१ ॥ समानमेतत्तु सरोवरे गणैः पुष्पाणि संपाद्य फलानि बिल्वैः ॥ स्नात्वा समभ्यर्च्य धत्तत्रिपुंड्रो रुद्रा
 समालः शिवलिंगमेषां ॥ ३२ ॥ धूपैश्च दीपैर्वरपंचगव्यैरासे च नैर्गंधजलाभिषेकैः ॥ निवेद्य भक्ष्यैः
 सफलैर्मनोहरैस्तं वृत्तनी राजनशांखमर्दलेः ॥ ३३ ॥ सत्काहलैर्दुर्दुभिनादघोषैर्जयेशशंभोपरि पा
 हिमामिति ॥ ॥ इति श्रीशिवरहस्ये ईशानारख्ये दशमोऽध्यायः ॥ ४७ ॥ ॥ श्रीईशानाय नमः ॥ ॥ स्कंद उवाच ॥ ॥ तदा तत्काहल
 रवंशंभोः पूजावसानके ॥ सुनंदस्य गणैर्द्रस्य श्रुत्या वै मे रूमस्तके ॥ हर्षभारतमाक्रान्ते ईशानोऽथ ग
 णेश्वरेः ॥ शंकरस्यापरा मूर्तिः शिलादज इवामलः ॥ २ ॥ धत्तभस्मत्रिपुंड्रां को रुद्राक्षवलिशो
 भितः ॥ मगवाणगदाटंकशाशिधकृधवल छविः ॥ ३ ॥ त्रिनेत्रो नीलकंठश्च स पार्श्वे धत्तचामरः ॥ श

श्रीशिव

शिप्रभेण छत्रेण को वनश्चाविदं डिना ॥ ४ ॥ शोभमानो गणेंद्रो धेः विमाने नार्करोचिषा ॥ यषभध्वज
 शोभाकचित्र घंटा न्वितेन सः ॥ ५ ॥ समभ्यगात्कुबेरण यक्षैः व्यक्षपदारुकेः ॥ तदोत्तराशापतिनास्य
 यमेशान्यदिक्पतिः ॥ ६ ॥ तेनेशानेन हि पुरा देवः सरय्यमकारयत् ॥ सुबुरसखो भूत्वा कैलासं द
 क्षिणं मुने ॥ ७ ॥ सुमेरुशिरवरस्त्वं वेपात्ययं शंकरा जया ॥ शिवधर्मकृतो भक्तान्भोगैस्तदनु रूप
 केः ॥ ८ ॥ सभोजयस्व गणपेः शिवभक्तान्युगे युगे ॥ पानितत्र सदेशानः कैलासं दक्षिणं सदा ॥ ९ ॥
 तत्रागतमुपश्रुत्य सुनंदं गणपोत्तमं ॥ मन्वानु आगतं शोभोरं तरंगं गणेश्वरं ॥ अनुनं दिनमासा
 द्यहर्षभारेण भूयसा ॥ महसाभासमानो लोके कुबेरेण समंतदा ॥ ११ ॥ यक्षैर्गणेश्वरेश्वेव शिवभक्तै
 र्महात्मभिः ॥ शिवधर्मप्रभावेन ये वै तत्र समागतैः ॥ १२ ॥ भूतलान्ते रीणाकारैः भोगभार्यधुरंध
 रैः ॥ गंगाधरार्चकैः शान्तिर्विमानैरुज्ज्वलप्रभैः ॥ १३ ॥ तेव तेरु विमानाग्नेः सुमेरुशिरवरेतदा ॥ पूज
 यंतं महेशस्य लिंगं तत्र सुनंदकं ॥ १४ ॥ सुमेरुशिरवरो द्रुतबिल्वमूले स्थितं तदा ॥ धृतभस्मवि
 पुं द्रां कं रुद्राक्षस्त्रगलं कृतं ॥ १५ ॥ चंद्रारवं डोत मां गंतं चंद्रचूडार्चकं तदा ॥ गणेश्वेव वृतं तत्र
 सुनंदं नंदिनोपमं ॥ १६ ॥ पद्मां नौ ययत्तु स्तत्र ईशानो यक्षकुबेरकः ॥ अभ्यर्णमाग्रतो दृष्ट्वा सुनंदो
 गणपोत्तमः ॥ १७ ॥ तूर्णमुत्थाय सानंदमालिलिंगे वनौ तदा ॥ भुजाभ्यामथ पीनाभ्यां ईशाने यक्षना
 यकं ॥ १८ ॥ सिंहासनेषूपविश्य रैरैः परिरुता गणोः ॥ मुदेशान सुनंदौ च कुबेरेण तदामुने ॥ १९ ॥
 ऊचुस्ते कुशलप्रश्नं स्नेहभारपुरःसरं ॥ तमुवाचो जलिरुत्वा ईशानो यक्षराडपि ॥ २० ॥ ॥ ईशान
 उवाच ॥ ॥ सुनंदं नंदितं हृदा त्वत्समागमनोत्सुकः ॥ शिवोयं संगमो भाति चावयोः सुरवदायकः ॥ २१ ॥
 भवभक्ता गसंगो यं पापभंगा य जायते ॥ मुक्तं गनायाः संगोयं त्वदपां गावलोकनं ॥ २२ ॥ अद्यैवायं म

श्रीशिवर. १०

४६

हा मेरुः धन्यो मान्यो गिरिव्रजे ॥ यथा गुरुत्वे हि मवान् पार्वत्या गिरि राट् बभौ ॥ २३ ॥ यथा गिरि शि
 वसतिर्महा कैलास उत्तमः ॥ तव पादांबुजस्पर्शात् शंकरोऽपि समागमात् ॥ २४ ॥ धन्यो यं मेरु शिशा
 ननिवासो मम दक्षिणः ॥ कैलासः शिवभक्तानां निवासाय शिवे न हि ॥ २५ ॥ तेषां भोगप्रदानाय सं
 स्थितोऽस्मि शिवाज्ञया ॥ भवदागमने हेतुं न द्वाहमुपलक्षये ॥ २६ ॥ महा कैलाशमौलौ ते निवासः शं
 कराग्रतः ॥ तवाप्यागमने हेतुं न तर्कैरुपलक्षये ॥ २७ ॥ कुबेरो यक्षराड् त्रसत्वायं मम पार्श्वगः ॥ महे
 शेन कृतं सख्यमुत्तराशापतिस्त्वयं ॥ २८ ॥ अहं चेशानदिग्भागे शिवभक्तार्चकः सदा ॥ निवसामि स
 दात्रो ले मेरौ सर्वसुरालये ॥ २९ ॥ अयं दक्षिण कैलासः सुमेरुशिखरश्च यः ॥ शिवभक्ता हि भुवि येषां
 वधर्मं प्रकुर्वते ॥ तेषामत्रैव वसतिः कृता वैशंभुना पुरा ॥ युगे युगे गणेंद्रे शशिवभक्तप्रपूजया ॥ ३१ ॥
 तेषां भोगप्रदानेन पावतोऽहं सदैव हि ॥ भवदागमने नापि महाशोभं पूजया ॥ ३२ ॥ धन्योऽस्य नुग
 हीतोऽस्मि महाशोभसंगतः ॥ महेशदर्शने यावत्तावत्तद्दर्शनान्मम ॥ ३३ ॥ प्रीतिरुत्पादिता चात्र न
 जाने मुक्तं मया ॥ किं किं कृतं पुण्यजालं मया तव समागमः ॥ ३४ ॥ चिराय रवन्तु मे पूर्णोपचेति मम
 नोरथः ॥ यथा शैवांगसंगात्स आनंदोऽंबुधिर्वीचयः ॥ ३५ ॥ उल्लोलाः सहसा यांति तथा मन्मानसां बु
 धिः ॥ तव संदर्शनापारतरंगाकुलमुन्नतः ॥ ३६ ॥ भवत्येवमहादेवरूपयाममसंप्रतं ॥ तव दृष्टिपथं
 प्राप्य परिपूर्णमनोरथः ॥ ३७ ॥ भवभक्तार्चनफलं सफलं जातमद्य मे ॥ सुनंदतवमानंददर्शने सफ
 लं मम ॥ ३८ ॥ उत्फुलकमलाकारलोचनत्रितयं सदा ॥ भवान्महादेव गिरो महा कैलासमौलिगः ॥
 ॥ ३९ ॥ वयं दक्षिण कैलासे संस्थिता गणपोतम ॥ तव भाग्यस्य नातोऽस्ति नित्यमभ्यर्णो गोविभोः ॥
 ॥ ४० ॥ सर्वदा संस्थितः पुत्रोऽदूरगो हि सदा विभोः ॥ अभ्यर्णगः सेवको हि सेवकोऽयं या प्रीतिदो भवेत्

श्रीशिव.

॥४१॥ तथा त्वयि महेशस्य प्रीतिर्दृढतरी भवेत् ॥ अंतरंगगणैर्द्रोसि नृन्दिकेशसमो ह्यसि ॥४२॥ त्व
 दयापात्रभूतोस्मि पात्पतामत्रमाचिरं ॥ पश्यत्वमत्र कैलासे पूजिताः शिवशासनात् ॥४३॥ भस्मरु
 द्राक्षपूतांगारुद्रपंचाक्षरादराः ॥ शिवलिंगार्चकाः शैवाः शिवोत्कर्षार्थवादिनः ॥४४॥ सदाशैवपु
 रणानां श्रोतारः सर्वदाभुवि ॥ बिल्वैः पुष्पैः सदा लिंगे बाणे स्फटिकरत्नजे ॥४५॥ हे मेरोप्येकांशयजे
 वेधे तलेसि कतामदि ॥ कृत्वा लिंगानि भुवि ये पूज्यन्वात्रमयार्चिताः ॥४६॥ निवसन्ति सदा पूताः प्य
 त्रा राध्य महेश्वरं ॥ कल्पकोट्या वसन्त्येते कैलासे मम दक्षिणे ॥४७॥ रत्ने प्रदोषनिरताः सायं शिवप
 दार्चकाः ॥ सोमवारेशिवः सायं रत्नेः संपूजितो भुवि ॥४८॥ अष्टम्यां पूजयित्वेशं चतुर्दश्यां निशि
 प्रभुं ॥ संपूज्य बिल्वकुसुमैर्धूपदीपैर्निवेदनैः ॥४९॥ पूजित्वा वसन्त्यत्र भुक्ता भोगा समृद्धिनः ॥
 धूपदादीपदारुते पुष्पभक्षान्नदायकाः ॥५०॥ छत्रध्वजपताकादिघंटादर्शप्रदायिनः ॥ पंचामृतप्र
 दारुते पंचगव्यप्रदायिनः ॥ शिवसप्तकरारुते प्राकारंगोपुरं विभोः ॥ लिंगप्रतिष्ठाकर्तारः अष्टबन्धवि
 धायि नः ॥५१॥ प्राकारकारकारुते मण्डपादिकराः शिवे ॥ शिवोत्सवकरारुते पुष्पमालाप्रदाः परे ॥
 ५२॥ रथोत्सवादिकर्तारो वाहनादिकरास्तथा ॥ शिवपुष्पवनानां च कर्तारो च सुपूजिताः ॥५३॥ नारि
 केलमधूकानां तथेक्षुवनकारिणः ॥ लिङ्गवाग्मादिफलसवनादिकरणादिभोः ॥५४॥ शिवभक्तार्चकार
 ते गोगहोवरधान्यैकेः ॥ शिवाय गोप्रदातारो वस्त्रभूमिप्रदास्तथा ॥५५॥ विना न छत्रदानारो रत्नभूषण
 हेमदाः ॥ गंधदाः क्षीरदधिदाः घृतक्षौद्रसिताप्रदाः ॥५६॥ नौर्यत्रिककरारुते नृत्यनारीप्रदायकाः ॥ शं
 खदुंडुभिदानारो वीणामर्द्दलदायकाः ॥५७॥ शिवालयैकांशस्य घंटाघटदादर्शदाशिवे ॥ दीपमालाः प्र
 दानारः घनाक्ताः कार्तिकेशिवे ॥५८॥ सांम्राणिगुग्गुलदानानगरागरुदायकाः ॥ पादलेपि रचंद्रा

श्रीशिवर-१० कसुशीतलजलप्रदाः॥५९॥ श्रीकेशगलंतिदातारः शिवलिङ्गस्यमूर्धनि॥ ध्वजदाताररखात्रपता
 कारुषभांकिताः॥६०॥ नवधान्याक्षताः शंभोः प्रदातारोत्रआसने॥ नवरत्नप्रदातारो हेमविल्व
 प्रदायकाः॥६१॥ सुवर्णकमलौषादिमालादाताररखते॥ नीलोत्पलाब्जविल्वानामालादाताररख
 ते॥६२॥ चंद्रकस्तूरिदातारो तांबूलादिप्रदायकाः॥ रत्नालवंगजानीनां फलपत्रप्रदायकाः॥६३॥ गो
 शंखगोश्वदातारो शिवलिङ्गाभिषेचने॥ हंसकुंदेदुसंकाशचामरादिप्रदायकाः॥६४॥ ग्रहणेपर्वका
 लेषु पूजाकाराः सदाशिवे॥ उद्धर्तनैः लपिष्ठानां दातारोत्रशिवस्य वै॥६५॥ शिवस्तुतिपरायेनेशि
 वलिङ्गाग्रनर्तनाः॥ शिवप्रदक्षिणपदासोमस्तुत्रांगलोलकाः॥६६॥ नत्वा नत्वा शिवागारे प्रदक्षिणप
 रानराः॥ सहस्रनामनः शंभोः विल्वपत्रसुमार्चकाः॥६७॥ एवं सर्वत्र भूतलोकेशिवधर्मकरानराः॥ त्यक्त्वा
 देहं विमानेन यांति मह्यं पूजिताः॥६८॥ दिव्यदेहाः दिव्यगंधपुष्पाभरणवाससाः॥ हेमरत्नांगभू
 षाभिः भूषिता मधुरस्वरैः॥६९॥ नृत्येन्यस्मरसो नित्यं चामरैरभिषिञ्जिताः॥ वर्धन्तु पुष्पासारेषु
 नदभेरीगणेषु च॥७०॥ शंखेषु ध्यायमानेषु यांति दक्षिणमुत्तमं॥ कैलासं शंभुना पूर्वनिर्मितं विश्व
 कर्मतः॥७१॥ शिवभक्तनिवासार्थं मह्यं रभिपूजिताः॥ वसन्ति ते नत्र भोगाद्यामया शंभोरथाज्ञया॥
 ७२॥ समर्चिताः सुभोगाद्यापश्यत्वं गणपुंगव॥ ॥ इति श्रीशिवरहस्ये ईशानारख्ये दशमोऽंशो नर
 भागे सुनंदयमसेवादानामाष्टचत्वारिंशोऽध्यायः समाप्तः॥७८॥ ॥ ईशान उवाच॥ ॥ एते भक्तन
 मा महेश्वरदयापात्रास्त्रिनेत्रप्रियारूद्राक्षामरणास्त्रिपुंड्रविलसत्फालामहेशार्चकाः॥ नक्ताशाभुवि सो
 मवासरचतुर्दश्यष्टमीषु ध्रुवं अस्ते दोषकरे प्रदोषसमये विल्वार्चकाः शंकराः॥९॥ एते त्रैवर्षसंनिभो
 गविभवेः भाग्यंगभोगोर्चकाः॥ एते शंकरसमनित्रिभुवनाधीशस्य लिङ्गार्चनध्याने साविहितप्रणामर

श्रीशिव-

च नाश्रादक्षिणाकारिणः॥^{१२१} सायंपुण्यतमेप्रदोषसमये प्रातश्चमध्याह्नके तन्नैवद्यभुजो वसंतिनियता
 स्तनीर्यपानादराः॥ दाराहारविहारके हर हरे त्पुत्रोशकाशाकरं नामैव प्रथमं वर्तन्ति भूविते तेनात्र पू
 जागणेः॥३॥ भस्मत्रिपुं ड्परिमंडितफालदेशा रुद्राक्ष रुद्राक्षमात्नाधरहारकोटराः गंगाधराश्वद्र
 कलललामावसंति तान्यश्रुगणेंद्रसतंम पंचाक्षरी जयपरा नियमात्रिकालं रुद्रार्थवादमहिमाविद
 जापिनोत्र॥४॥ भस्मांगकाः श्रुतिशिरप्रणवप्रधानाः शिवार्चकाचान्यसुरार्चनो शिताः॥ स्वन्येपिशंकर
 शिवेति वदंति ये ते नान्यं मनो ध्यायन्ति धन्यमेवां॥५॥ संधुक्षिता धूम्रचया विषमाक्षलिंगसंपूजकाः
 त्रिदलकोमलबिल्वपत्रैः॥ एते विमुक्तनिवसाशाशिधामजूटपूतोद्भवाः श्रुतिनिरस्तसमस्तपापाः वि
 श्वेश्वराद्यकरुणावरुणालयाढ्यनारंगसंघवलितामिनिताः शिवांगं॥६॥ एते न्नपूर्णापदपूजन
 तत्परायै श्रीधुंढिदंडकरभैरवमाधवार्यकुर्वन्ति ते शिवमहेशसुषात्रये वकालं नयंति च वदंति महे
 शनाम॥७॥ एते केदारमोलौशाशिधरमहसोधारकेक्षास्तुतिभिर्नीतस्तेर्दिवसोत्रतन्निवसन्तित्य
 कांगसोवे सदा॥ एते कामदवैद्यनाथमगजाकांतं सुगंगांभसोभारं स्कंधगर्तं वहंति नियतं सिंचन्ति त
 न्यस्तके॥८॥ माघे प्रयागाश्रुतिधृतपापासुमित्रजावारिणीहारीणी उंहसां॥ जयेयश्चरस्य शिवसत्यम
 हेशधाम प्रादक्षिणान्निशिभुजः शिवलोकभाजः॥९॥ मातूरमूलशिवपूजनसक्तचिताः त्यक्ता धरो
 तन्निचयाश्रुचयोत्र संस्थाः॥ ब्रह्मांडभांडस्थितनीर्यबंडा न्यायान्ति सर्वाणि वक्ष्यचंडं॥ नरः कराभ्यां
 स्पृशन्ते विषाणयोर्मध्यप्रदोषे क्षमिषीदिति शं॥१०॥ तीर्थालुतीनामयुतायुतानां फलप्रपद्ये वशिवप्रसा
 दभाक्॥ श्रीशैलेपिचत्र्यंबकेभुविनराः गोदाश्रुतिंगागुरोसिंहस्थे वरतौलिभास्करयुते मायूरके सप्त
 तां॥११॥ गारिण्याश्रुतिविग्रहाः शिवशिवावीक्षाघसंशिद्धकाः॥ माघ्यामप्यविशेषतो हरिगते देवेज्य

श्रीशिवर १०

४८

कुंभेश्वरागारे पुण्यसरोवरास्तु तशरीरावैशिवे स्नानराः ॥ १३ ॥ तिष्यविशिष्यशिवदर्शनधूतपापाम
 ध्यार्जुनेशपरिवीक्षणतोपिपुण्ये ॥ स्नानात्कवेरजनिता रमणीयवारिण्याद्यास्तु तानरवरानिवसन्तिचा
 त्र ॥ १४ ॥ एते त्रिनाम्ना जलपूतगात्रा मार्गप्रदेशवसन्तो किल मार्गशीर्षे ॥ हालास्यवेणुविपिनेश्वरपाप
 नाशसंदर्शनाच्छुचिपराश्वनराः शुचींद्रे ॥ १५ ॥ रामेश्वरेशिवधनुर्मवजाब्धिकोटि संस्नानतो शिवम
 हेश्वरवीक्षणोत्त ॥ वल्मीकवेदविपिनेकमलाक्ष ॥ तशिवरेश्वरदर्शकाये ॥ १६ ॥ श्वेतादवीश
 घटजे श्वरदभ्रकेशानां डवंभुवि विलोकिन एव चाद्रां पुण्यारुणाद्रिशिवरस्मृतिधूतपापादोपावलोक
 नरु तौ त्रवसन्तिचात्र ॥ १७ ॥ वृक्षाद्रिगोनगनिवाससुकृतिवासपादार्चकासुनियताममतादिहीनाः ॥
 श्रीकालहस्तिमुखरीजलपूतगात्राः सुनाममान्यपदवीमदवीयसीते ॥ १८ ॥ संप्राप्तुवन्ति शिवरात्रिदि
 ने महेशहस्तीशार्देवीपदपद्मसुपूजकाये ॥ श्रीकंठगोकर्णविलोकिनोत्तूर्णप्रसादे समवाप्यपूर्ण ॥
 १९ ॥ पूर्णतिनिद्रासलोलनेत्रामंवेक्षयात्रैव हि पुण्यभाजः शिवाज्ञयेते परिपूजिताः तदा मुदेमहे
 रास्य सुभक्तवर्षाः ॥ २० ॥ आर्यान्त्याचार्यधुरंधरा मया संपश्य केलासनगेविलासं ॥ किमत्रचित्रंकर
 वाणिवाण्या संयोज्यमां पाहि पुनीहिभक्तौ त्वद्वृष्टिकारुण्यसुपूर्णवर्षणे मीमद्य त प्रंकुर्वै सुनेद ॥
 गच्यं महेशाय तथा शिवाये स्वभक्तपूजां विहितां मया त्र ॥ २२ ॥ २३ ॥ ॥ इति श्रीशिवरहस्ये ईशाना
 र्ये दशमांशे उत्तरभागे ईशानसुनंदसंवादे नवचत्वारिंशोऽध्यायः ॥ ४९ ॥ ॥ ईशानाय नमः ॥ ॥
 स्कंद उवाच ॥ ॥ ईशानवचनं श्रुत्वा संवीक्ष्य च शिवार्चकान् ॥ संतुष्ट हृदयो भूत्वा तमुवाच गणेश्वरः
 ॥ १ ॥ ॥ सुनंद उवाच ॥ ॥ ईशानत्वं हि धन्योसि सदा शिवपदार्चकः ॥ ईशार्चनां त्वया प्राप्तं सारूप्यं
 परमीशितुः ॥ २ ॥ त्रिनेत्रो नीलकंठश्च बालेंद्रकृतशेखरः ॥ शिवाज्ञया वसन्नत्र केलासे दक्षिणे गणे ॥ ३ ॥

श्रीशिव

शिवधर्मरुदर्यातः त्वयि प्रीतो भवेच्छिवः ॥ न ते समो लोकपालः शिवाज्ञापरिपालकः ॥ ४ ॥ तव कैलास
 मौलिस्त्रासर्वे रते शिवार्चकाः ॥ त्वया संपूजिता भोगान्भुंजते त्रिशिवान्नया ॥ ५ ॥ शिवाय देवदेवाय शिवा
 ये वेदयाम्यहं ॥ स्कंदाय नंदिकेशाय विद्मेशाय च वंदिने ॥ ६ ॥ त्वया संपूजिताः प्रीताः निवसंतीति साद
 रं ॥ तव दक्षिणकैलासे शिवावासे मनोहरं ॥ ७ ॥ रुत्तिवासपदद्वंद्वे निवसंत्येव ते सदा ॥ चारुचंद्रावतं
 सास्ते त्वया त्रैवसमर्चिताः ॥ उदारास्ते महोदारा हारा एव हि सादराः ॥ तेषामत्र विहारो हि कैलासे दक्षि
 णो नव ॥ ९ ॥ सर्वभाग्ययुताः सर्वसौभाग्यपतिपूजया ॥ त्ववभागस्य नां तोस्ति शेषसंपूजनादयः ॥ १० ॥
 अत्र त्याजे जनाः सर्वे शिवधर्मरुतो व्रते ॥ शिवसारूप्यमापन्नाः संपन्ना शिवपूजया ॥ ११ ॥ पंचाक्षरे
 ण चाप्यत्र रुद्रसूक्तजपेन वै ॥ मेरुस्तककैलासे दक्षिणे बिल्वमूलके ॥ पूजयंति सदा कालमीशा
 नं भुवनेश्वरं ॥ १२ ॥ तस्मात्वं संवसेन्न त्रिशिवधर्मे परात्सदा ॥ समागतोऽश्वदेहांते पूजयस्व युगे युगे ॥ १३ ॥
 महाकैलाससदनं मदनां तकरत्रियं ॥ गच्छाम्यहं मुदेशान् शिवधर्मे सेवार्थमेव हि ॥ १४ ॥ बलिं व
 नात्सेवकानां स्वामिनः कोपतां विशेत् ॥ न तथा भगवांश्छंभुः सहमानः सदैव हि ॥ १५ ॥ स्वभक्तैश्च न च को
 धं करिष्यति सदा मुदा ॥ गमिष्यामि शिवागारं त्वयानुज्ञात एव हि ॥ १६ ॥ इत्युक्तोऽथ सुनंदेन ईशानोऽथ
 तदा मुदा ॥ स तस्य करमालं व्यस्य गृहं प्राप यत्तदा ॥ यक्षराजेन सहितः स्नात्वा मानसवारिणि ॥ सुनं
 देन गणैर्द्रेण गणैश्चैः यक्षपुंगवैः ॥ १८ ॥ भस्मधत्वा त्रिपुंड्रांकाः शिवलिंगार्चका भवन् ॥ बिल्वैः पुष्पैर्धू
 पदीपैर्नैवेद्यैर्भक्ष्यभोज्यकैः ॥ १९ ॥ निवेदितैश्च बुभुजुः मुदेशान् गणैश्चरो ॥ यक्षराजेन सहितः यक्षे
 र्गणवरैः सह ॥ २० ॥ तांबूलैर्भूषणैर्वस्त्रैरीशानः पूजयद्गुणं ॥ गंधैर्मनोहरैस्तत्र रुद्राणीनतदर्श
 नैः ॥ २१ ॥ उचुतुस्तत्र गणपं यक्षेशानो तदा मुदा ॥ ॥ यक्षेशानो ॥ ॥ पाहिल्वंगणपः श्रेष्ठविज्ञाप्यो

श्रीशिवर१०

४९

वास्ति नो सदा ॥ शिवभक्तार्चनपरोयक्षेशोशोनगोस्ति नो ॥ २२ ॥ सौम्येनचक्षुषापश्य पुनर्नोस्तु समाग
मः ॥ ओमित्युक्त्वाथसानंदंयक्षेशोशानपूजितः ॥ २३ ॥ महाकैलासनिलयंसेवितुं प्रययौ तदा ॥ दूरतःशि
खरं दृष्ट्वा विमानादवरोह्य च ॥ २४ ॥ महाकैलासमौलेर्वैप्रणाममकरोत्तदा ॥ ततोपश्य द्रुणश्रेष्ठान् नंदिकेश
पुरागमान् ॥ २५ ॥ प्रणम्य नंदिकेशानमन्यानां लिङ्गयुतत्रयै ॥ सेवावसरमासाद्य नंदिना सहिनो ययौ ॥ २६ ॥
दृष्ट्वा तत्र महादेव्या संस्थितं वरदासनं ॥ प्रवालमंडपे दिव्ये मया गजमुखेन च ॥ २७ ॥ पार्श्वतो वीजितसित
चामरद्वयशोभितं ॥ धूपदीपैश्च विततं सर्वाभरणभूषितं ॥ २८ ॥ त्रिपुंड्रविलसत्फालं शशिगंगाधरं हरं ॥
त्रिनेत्रं नीलकण्ठं च भद्रस्मितमुदीक्ष्य सः ॥ २९ ॥ प्रणाममकरोत्तत्र गणैर्द्रोथ सुनंदकः ॥ तमाह प्रणतं
सां बोधन्तो निष्ठेति सादरं ॥ ३० ॥ ॥ ईश्वर उवाच ॥ ॥ चिराय मे किमाश्चर्यं त्वया दृष्टं ब्रह्म मे ॥ तदा
हरमुखं भोजाच्छ्रुत्वा वाक्यं स्तुवन् जगौ ॥ ३१ ॥ ॥ सुनंद उवाच ॥ ॥ प्रसीद प्रसीद प्रभो चंद्रमौले प्रसी
द प्रसीद प्रभो दीनबंधो ॥ प्रसीद प्रसीद प्रभो विश्वमूर्ते प्रसीद प्रसीद प्रभो पुण्यमूर्ते ॥ ३२ ॥ ॥ अं भोज जा
तवदनोद्गतघोषतोषपोषाविशेषपरिभूषितशेषकाय ॥ यो यार्धकाय भगवं नरशेषमेतत् ॥ भक्षी
भूतविषप्रघोषदयया संशोषितानं गमामीषत्कार्यजगत्त्रयस्थितिभवत्पूर्वेंदुसन्मिषभो ॥ जयप्रमथ
नाथ मे विलसदुद्यदिंदुप्रभाविराजितकपर्दकत्रिदशभात्यकाशावस ॥ प्रपंचरचनेक्षणंतवविनोदहे
तुस्थलं भुवस्थलमयोगलोयमसुराजधानीमपि ॥ ३४ ॥ विलोक्य च शिवद्रुहां विवधयानना संभ्रमं शि
वस्मरणतो रिवितान् बलतमानहं पाबये ॥ शिवद्रुहस्तेनरकेष्वथाहिताः यमेन नित्यं स्वकशाभिना
डिताः ॥ त्वद्भक्तिभाजो व्रजनासमाहिता ईशानमुख्यैर्गणैः समर्चिताः ॥ नयमानयमांतिकं विभो नयमा
हैतवनाममात्रजाप्यात् ॥ इति संततमंतकांतकद्रुहामश्रुणोमीशसदैवशब्दभारं ॥ ३७ ॥ हेलालीलानुवे

ई० द० उ०

श्रीशिव

यं यमदिशि कलये कालकाल नलाक्ष ज्वालाकी लीन नारको घनिलये कोला हलः श्रूयते ॥ श्रूला
 गैर्वनकोल दंष्ट्र निवहे र्याभ्यर्तु लायो भ्रकेः ॥ श्रुं गेः पादतलाभिघातकुटिलंत न्नारकै रूज्वलं ॥
 ॥ ३८ ॥ नपक्षपातं कुरुते यमो मोक्षिवद्गुहां नारकि दंडधारणे ॥ त्वद्गुक्तवर्षा अपि दक्षिणे त्रुव संति
 ईशानुसमर्चिता सुदा ॥ ३९ ॥ ॥ श्रीस्कंद उवाच ॥ ॥ सुनंदमानंदवचो निशाम्य शम्पाकमौलिः शि
 वया तु तोष ॥ न दामया आ विचरि त्रु मेवां शिवद्गुहां वै शिव धर्मिणामपि ॥ ४० ॥ ॥ इति श्रीशिवर
 हस्ये ईशानाख्ये दशमांशोत्तरभागे सुनंददर्शनं नाम पंचाशोऽध्यायः ॥ ५० ॥ ॥ इति श्रीशिवरहस्ये
 ईशानाख्ये दशमांशोत्तरार्धः समाप्तः ॥ ॥ श्रीकाशीविश्वेश्वरार्पणमस्तु ॥ श्रीशिवाय नमः ॥
 शन १९२० म. ७ जूलाई ता. १

श्रीशिवर०१०

५०

ई०द०उ०

श्रीशिव-

५०